

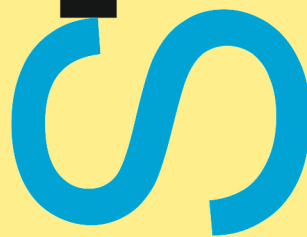
Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Житомирський державний університет імені Івана Франка

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І ПЕРЕКЛАД: НАПРЯМИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

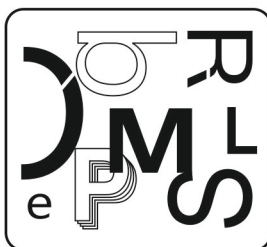

Тези доповідей
І Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції,
16–17 квітня 2024 р.,
м. Хмельницький

Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Житомирський державний університет імені Івана Франка

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І ПЕРЕКЛАД: НАПРЯМИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тези доповідей I Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції,
16–17 квітня 2024 р.

Хмельницький

УДК 81'25
М58

*Рекомендовано до друку Науково-технічною радою
Хмельницького національного університету,
протокол № 4 від 23.04.2024*

Подано тези доповідей I Всеукраїнської студентської НПК «Міжкультурна комунікація і переклад: напрями, пріоритети та перспективи» (16–17 квіт. 2024 р. м. Хмельницький), що відбулась на базі кафедри германської філології та перекладознавства Хмельницького національного університету, і включають публікації, виділені у три секції: дослідження питань галузевого перекладу; розвідки художнього перекладу; проблеми міжкультурної комунікації в аспекті перекладу.

Збережена авторська редакція поданих матеріалів.

Редакційна колегія:

Бойко Ю. П., д-р філол. наук, проф.;
Ємець О. В., канд. філол. наук, проф.;
Купчишина Ю. А., канд. філол. наук, доц.

М58

Міжкультурна комунікація і переклад: напрями, пріоритети та перспективи : тези доп. I Всеукраїнської студент. наук.-практ. конф. (16–17 квіт. 2024 р., м. Хмельницький). – Хмельницький : ХНУ, 2024. – 115 с. (укр., англ.).

ISBN 978-966-330-435-9

Розглянуті актуальні питання галузевого і художнього перекладу та міжкультурної комунікації в аспектах перекладу військової лексики, економічної термінології, художнього перекладу тощо.

Здобувачам вищої освіти галузі філології та перекладу, науковцям, викладачам ЗВО та всім, хто цікавиться філологічними дослідженнями.

УДК 81'25

ISBN 978-966-330-435-9

© Автори статей, 2024
© ХНУ, оригінал-макет, 2024

Передмова

Сучасна військово-політична ситуація у нашій країні викликана агресією північних сусідів, вимагає від України подальших кроків у прискоренні вступу до Північноатлантичного альянсу та Європейського Союзу. Економічна, військова та політична допомога США та європейських країн сприяє розширенню контактів між людьми на всіх рівнях. Тому фахівці у галузі перекладу потрібні у різних сферах технічних і гуманітарних галузей.

Ганс Георг Гадамер так характеризував значення перекладу: «Переклад – наче міст між двома мовами. Він з'єднує два береги одного материка». Наше століття називають століттям перекладу. Переклад є важливим елементом міжмовної комунікації. Спостерігається значний інтерес як до практичних, так і теоретичних аспектів перекладознавства. Разом з тим актуальним залишається актуальним висловлення Т. Саворі, що не існує кінцевих і універсально прийнятих рішень у цій галузі. Переклад – це комплексний процес, що вимагає врахування лексичних, граматичних, стилістичних та екстралінгвістичних аспектів.

За останні 20–30 років перекладознавство все тісніше пов'язувалось з лінгвістичними дослідженнями. Такі поняття, як когезія тексту, інтертекстуальність, інтермедіальність стали об'єктом вивчення як лінгвістів, так і фахівців у галузі перекладу. Видатний лінгвіст Роман Якобсон виступав за те, щоб фахівці ретельно аналізували перекладацьку діяльність. Він стверджував: «Жодне мовне явище не можна пояснити в лінгвістиці без перекладу мовних знаків на мовні знаки цієї ж або іншої системи».

Збірник наукових статей «Міжкультурна комунікація та переклад: напрями, пріоритети та перспективи» виявляє зв'язок обох галузей. Тематика представлених робіт є достатньо широкою та актуальною. Аналіз військової термінології, переклад військової лексики, прагматичні та стилістичні аспекти статей з військової тематики на сьогодні достатньо актуальні та становлять значний інтерес. У збірнику представлені розвідки у галузях фразеології, синтаксису, стилістики прозових текстів та пісень, концептуальні аспекти мовлення. Досить широка жанрова палітра статей. Зокрема, досліджуються економічні терміни, лексика туристичної галузі, художні тексти, мова кінофільмів тощо. Розглядаються лексичні та перекладацькі трансформації у відтворенні стильових особливостей оригіналу. Значний інтерес становить концептуальний аналіз художніх, а також публіцистичних текстів з урахуванням усіх аспектів перекладу.

Для студентів, магістрантів галузей перекладу та філології, науковців, викладачів ЗВО та всіх, хто цікавиться актуальними проблемами перекладу.

Актуальні проблеми галузевого перекладу

Богунова Юлія

Хмельницький національний університет

Сергєєва Оксана

наук. керівник, канд. педагог. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛІЙСЬКИХ СЛЕНГОВИХ ВИРАЗІВ

У період глобалізації та інтернаціоналізації міжнародних відносин англійська мова стала не тільки головним засобом спілкування, але і популярним джерелом сленгових виразів. Переклад англомовного сленгу виникає як необхідна умова для ефективної комунікації та розуміння в сучасному світі, де різноманітність культур та мовних спільнот стає все більшою. Проблема вивчення сленгу є чи не найскладнішою проблемою аналізу та інтерпретації тексту та дискурсу. Адже мова – це той засіб, за допомогою якого представники певної культури презентують себе, свою сутність. Мова відображає культурно-історичні особливості кожної епохи та, як правило, є зрозумілою лише людям, що живуть в цю епоху в даному соціальному просторі [2, с. 223].

Сленгові вирази постійно вдосконалюються, і є невід'ємною частиною людської комунікації. Їх переклад допомагає забезпечити більш глибоке взаєморозуміння між різними групами людей, а також сприяє культурному обміну та адаптації в різних соціокультурних контекстах. Крім того, вони відображають сучасні тенденції, цінності та ідентичність молоді, що дозволяє краще розуміти їхні думки, почуття та переживання. На сьогоднішній день сленговим виразам, як перекладознавчій проблемі, приділяється недостатньо уваги. Таким чином, **актуальність цієї роботи** полягає в недостатній розробці питань перекладу на українську мову сленгових виразів сучасної англійської мови.

Метою роботи є аналіз способів перекладу англійських сленгових виразів українською мовою та визначенні проблем, які виникають під час їх перекладу.

Варто зазначити, що тема перекладу сленгу уже протягом багатьох років залишається предметом дослідження багатьох вітчизняних дослідників: А. Андрусяка, В. Дорда, І. Николівого, Л. Лисака, Л. Ставицького, О. Глазової, О. Романової, О. Старової, П. Грабового та ін.

Складність перекладу англійських сленгових виразів часто полягає в неоднозначності перекладу тієї чи іншої фрази. Ще одна проблема зумовлена експресивністю та метафоричністю молодіжного жаргону. В таких випадках потрібно не просто перекласти вислів, а підібрати відповідник, який буде найкраще відображати його емоційну тональність в українській мові.

Фрази, слова чи словосполучення, які не мають прямого відповідника можна перекласти багатьма способами. Наприклад інтернаціональні сленгізми, такі як «*bucks*» – бакси, «*rap*» – реп можна перекласти калькуванням, адже вони не потребують додаткового пояснення. Складність для перекладача полягає в перекладі так званих новотворів (слова які утворились на базі таких одиниць) або оновлених варіантів даних слів. Наприклад на основі слова «*buck*» – бакс утворились такі словосполучення як «*gigabucks*» «*megabucks*», «*extrabucks*», які позначають велику купу грошей. Також на основі цього слова утворився такий вислів «*to take/earn a quick/fast buck*», який означає швидко розбагатіти. В оновленому вигляді «*to take/earn megabucks*» означає заробити шалені гроші [1, с. 14].

При перекладі англійських сленгових виразів українською мовою найчастіше використовуються такі способи перекладу, як: калькування, аббревіація, еквівалент, транскрибування та описовий метод. Розглянемо їх докладніше.

1. Транскрибування: ця група є однією з найчисельніших з усіх способів перекладу. Сюди можна віднести велику кількість слів, які ми вживаємо в повсякденному житті. Наприклад слово «*fail*» означає невдача, але його можна перекласти за допомогою транскрибування, відтворюючи звуковий склад; «*Lose all money in a day is a real fail*» – Втратити всі гроші за день це справжній фейл; так само і з словом «*loser*» – лузер; «*Maybe you think I am a loser*» – Можливо ти думаєш, що я лузер.

2. Аббревіація: цей спосіб теж досить часто використовується в простому мовленні. Наприклад слово «*LOL*» є аббревіатурою вислову «*Laugh Out Loud*», яка означає дуже гучно сміятись.

3. Калькування: утворення нового фразеологізму, слова, або ж його нового значення через дослівний переклад. Наприклад: «*bookworm*» –

книжковий черв'як – «Yesterday I found a bookworm in my favourite detective story» – Вчора я знайшов книжкового черв'яка у моєму улюбленому детективі.

4. Еквівалент: слова, перекладені цим способом теж часто використовуються при перекладі молодіжного сленгу. Наприклад: «*cram*» – *зубрити*; «*bug out*» – *списувати*; «*dark side*» – *студентський район*.

5. Описовий метод: сленгові вирази постійно переходять з однієї мови в іншу, і можуть втрачати своє експресивне забарвлення чи значення. Наприклад: «*drag one's feet*» – *працювати повільно та без бажання*; «*zerology*» – *курс неважливих лекцій, які можна не відвідувати під час навчання*.

Також дуже важливим аспектом перекладу молодіжних сленгових виразів є повне розуміння їх значення. Тому перекладач повинен не лише знати мову, а й розуміти культурних особливостей країни, оскільки це може впливати на сприйняття і розуміння тих чи інших виразів.

Проаналізувавши сленгові вирази, ми дійшли висновку, що найчастіше вони перекладаються за допомогою еквіваленту та транскрибування. «Фонові знання» про сленгові вирази, та розуміння де їх краще використати теж відіграють важливу роль, проте дана інформація часто відсутня в двомовних словниках. Це ускладнює роботу перекладачів, і може призвести до неточностей в перекладі сленгових виразів. Тому, вважаємо, що проблема передачі сленгу з англійської мови на українську недостатньо досліджена і може стати основою наших подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Гашімов Раміз Сулейманогли. Лексико-семантична класифікація молодіжного сленгу в Україні: *Зб. мат. XI міжнар. наук.-практ. конф. студ. іноз.* Харків : ХНУРЕ, 2019. С. 13–14.
2. Михальчук Н. О. Вивчення молодіжного та студентського сленгу з позицій лінгвістики тексту та дискурсу. *Наукові записки. Сер. «Філологічна».* Острог : вид-во Національного університету «Острозька академія». Вип. 35. 2013. 426 с.
3. Панченко О. І. Лексико-семантична класифікація англійського молодіжного сленгу. *Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського».* Сер.: Філологія. Журналістика. Т. 32 (71). № 2. Ч. 1. 2021. 191 с.
4. Яценко І. М. Особливості передачі емотивності англословного молодіжного лексикону засобами української мови. In *Statu Nascendi. Теоретичні та прагматичні проблеми перекладознавства: Збірник студентських статей.* Вип. 13. Харків : НТМТ, 2012. 204 с.

Борецька Каміла
Тернопільський національний
педагогічний університет ім. В. Гнатюка
Кравець Світлана
наук. керівник, канд. філософ. наук, доц.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗЕВОГО ПЕРЕКЛАДУ

Машинний переклад: лексичні та граматичні проблеми, *об'єктом* наукової роботи є системи машинного перекладу, а *предметом* роботи є граматичні та лексичні помилки під час машинного перекладу. **Проблема:** розробка методів та алгоритмів, спрямованих на підвищення точності та якості машинного перекладу. **Мета роботи** – виявлення помилок для подальшого покращення роботи машинного перекладу в українському середовищі.

Виклад основного матеріалу. Машинний переклад – це невід'ємна складова сучасних технологій, яка забезпечує автоматичне переведення тексту з однієї мови на іншу за допомогою комп'ютерних програм. Однак, попри значні досягнення в цій області, машинний переклад стикається з численними лексичними і граматичними проблемами, які ускладнюють якість перекладу і потребують подальших досліджень. В цьому дослідженні ми зосередимося на аналізі цих проблем та висвітленні шляхів вирішення, що сприятимуть подальшому розвитку машинного перекладу і покращенню його ефективності.

Під час аналізу кількох онлайн-джерел, найдоступнішими та часто використовуваними були такі програми для перекладу: Google Translate, Bing Translator, DeepL, PROMT Online, Reverso. Ці безкоштовні сервіси миттєво перекладають слова, фрази, тексти з української на понад 20 мов та навпаки. Але мова – це динамічна система, яка змінюється, доповнюється і трансформується разом з розвитком людства, а також вона оточена певними культурними ознаками, властивими для певної території та країни, тому в машинному перекладі інколи виникають труднощі в коректному перекладі змісту певної фрази чи тексту. Сучасні дослідники перекладу ретельно аналізують виклики, з якими вони стикаються у своїй практиці для досягнення максимального розуміння під час міжкультурного спілкування. Це можливо лише при урахуванні лінгвістичних та культурних особливостей мови оригіналу, важливою складовою якої є фразеологізми.

Найбільші виклики при перекладі виникають саме під час відтворення фразеологізмів, тому їм традиційно надається значна увага у дослідженнях [2, с. 74]. Наприклад, фразеологізм *хоч з лиця води напийся* [1, с. 424], – так кажуть про гарну, вродливу людину. Ось як

переклали цей фразеологізм онлайн-перекладачі: *at least drink from the face of the water* (Google Translator, Bing Translator), *drink from the face of the water* (DeepL). Звернемо увагу на те, що це є приклад буквального перекладу, який не відтворює зміст оригіналу. Одним з англійських еквівалентів може бути *easy on the eyes*. Розглянемо схожий приклад – *мати кебету* [1, с. 374]. Так само можна помітити буквальний переклад – *to have a cab*. Також є ситуація, де перекладач використав транслітерацію і переплутав слова омоніми *kebeta mother* (DeepL).

Крім того, такі помилки також зустрічаються під час перекладу з англійської на українську: *rub someone up the wrong way* [4, с. 14]. *Потерти когось неправильним шляхом* (PROMT Online), *терти когось неправильно* (Reverso). Тобто знов можна помітити буквальний переклад. Одним з коректних еквівалентів може бути *грати на нервах*. Розглянемо приклад *a dead loss* [4, с. 34] – мертва втрата, безповоротна втрата (DeepL). Можна використати описовий переклад і надати варіанти: марний, невдалий. Є впевненість у тому, що проблема частково вирішена, оскільки онлайн перекладачі мають еквіваленти на більш поширені фразеологізми: *kick the bucket* – *зіграти в ящик*. В цьому прикладі Google Translator використовує аналог, який передає зміст оригінального фразеологізму.

Наступна проблема є актуальною – зміна українського правопису і як передав ці зміни машинний переклад. Український правопис – система норм і правил, прийнятих для писемного відтворення української мови. Ця система охоплює в собі відповідність орфографії та пунктуації. Зазвичай вона формується на основі історичних традицій та новітніх тенденцій у передачі звуків, слів і форм, що властиві кожній мові на різних етапах її розвитку. Варто зауважити, що в машинному перекладі збереглося багато старих варіантів перекладу, які не відповідають новому українському правопису. *Hemingway* у всіх перекладачах залишається *Хемінгуей*. За правописом коректний варіант – *Гемінгвей* [3, с. 5]. *Project* перекладено як проєкт замість проект. *Wilde* перекладено Уайльд. Англійське *w* і перед голосними передаємо через *v* (а не через *y*): правильно *Вайлд* [3, с. 98]. У сучасній українській літературній мові активні дієприкметники у теперішньому часі з закінченням *-учий* (*-ючий*) рідко зустрічаються і малопоширені [5]. *brehtaking speech* – *захоплююча промова*. *It's such a worrying event*. – *Це така хвилююча подія*. *dancing person* – *танцююча людина*. Правильно: *Промова, що захоплює*. *Це така тривожна подія*. *Людина, яка танцює*.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок.

Досліджено проблеми лексичних і граматичних помилок у машинному перекладі з української мови на інші. Виявлено, що буквальні переклади фразеологізмів і застарілий правопис порушують якість перекладу. Майбутні перспективи включають вдосконалення алгоритмів та мето-

дів машинного перекладу, зокрема через розробку нових моделей машинного навчання та врахування лінгвістичних та культурних особливостей. Робота сприяє розвитку точніших і ефективніших систем перекладу, спрямованих на подолання мовних бар'єрів.

Список використаних джерел

1. Білоноженко В. М., Гнатюк І. С., Дятчук В. В., Неровня Н. М., Федоренко Т. О. Словник фразеологізмів української мови. Київ : Наукова думка, 2003. 786 с.
2. Дуднік Г. Актуальні питання гуманітарних наук : наук. зб. вип. 35, т. 7, 2021. 74–76 с.
3. Фаріон І. Правопис – корсет мови? Український правопис як культурно-політичний вибір. Львів : Свічадо, 2009. 120 с.
4. McCarthy M., O'Dell F. English Idioms in Use. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. 190 p. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/radomska_ukr_mova/8.htm

Вознюк Анна

Хмельницький національний університет

Мацюк Олена

наук. керівник, канд. пед. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ РЕКЛАМИ У СУЧАСНИХ ЗМІ

Постановка проблеми. Реклама має значний вплив на соціальне життя: вона присутня в більшості сфер людської діяльності та є механізмом передачі інформації, винесення суджень і способом представлення продукції на нових ринках. Перекладений рекламний текст є інструментом для іноземних компаній для досягнення помітності та репутації серед покупців з інших країн. Успіх рекламної кампанії безпосередньо залежить від якості перекладу, який вважається мистецтвом і вимагає від перекладача не тільки хороших лінгвістичних і стилістичних навичок, а й таких якостей, як креативність, точність і знання культурних традицій країни. Тому необхідно провести дослідження такого динамічного явища, як рекламний текст, і проаналізувати мовно-стилістичні особливості, які впливають на процес перекладу.

Формулювання мети дослідження. Мета роботи полягає у дослідженні особливостей англомовних рекламних текстів і специфіки їх відтворення при перекладі на українську мову.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні суспільство перебуває в процесі постійного розвитку та змін, які стосуються абсолютно

всіх сфер людської діяльності. Реклама, як невід'ємна частина будь-якої підприємницької діяльності, також змінюється. Від мовного оформлення рекламного тексту залежить ефективність рекламної кампанії.

Серед різноманітної кількості методів і трансформацій та способів перекладу англомовних рекламних текстів можна виокремити ті, що трапляються в українському рекламному просторі найчастіше: транслітерація, дослівний (прямий переклад), калькування, непрямий переклад [2].

Одним із поширених способів перекладу англійських рекламних текстів є *транслітерація*. Цей спосіб використовується під час передавання українською мовою великої кількості назв іноземних фірм, компаній, товарів, брендів тощо. *McDonald's* – Макдональдс; *Toyota* – Тойота; *Nissan* – Нисан; *Activia* – Активія; *Coca-Cola* – Кока-Кола [1].

Дослівний (прямий) переклад. Використовується згідно з особливостями культури мови перекладу. Застосовується, коли необхідно передати велику кількість інформації, наприклад, у рекламі технічної продукції. *Microsoft. Where do you want to go today?* – Майкрософт. Куди ви хочете піти сьогодні?; *Wolswagen. Drivers wanted.* – Фольксваген. Потрібні водії [1].

Калькування. Застосовується під час перекладу малих рекламних текстів. *I'm lovin' it (McDonald's)* – Ось що я люблю («Макдональдс») [1].

Непрямий переклад особливе тим, що прагне передати скоріш контекстуальне значення, аніж лінгвістичне. *A taste of paradise (Bounty)* – Райська насолода («Баунті») [1]. Хоча: під час прямого (дослівного) перекладу текст цього слогана виглядав би таким чином: *Смак раю*.

Ю. А. Фірсова зауважує, що рекламний текст не варто перекладати дослівно, адже існує поняття метафор, фразеологізмів, багатозначності та інших стилістичних особливостей мови, а також добре відомі відмінності в культурі країни виробника і потенційної аудиторії. При дослівному перекладі, текст може втратити сенс і силу свого впливу. Слід вміти зауважувати ці етичні, лінгвістичні і психологічні відмінності, і не зробити текст новим, абсолютно не схожим на оригінал [3].

Значення унікальності бренду чи продукту часто підкреслюється прямо, відкрито, шляхом використання морфологічних засобів – прикметників в порівняльному або найвищому ступені, тому важливо сконцентрувати на цьому увагу при перекладі: *Probably the best beer in the world (Carlsberg)* – Певно, найкраще пиво у світі [4].

Існує поняття *адаптації* тексту. Суть полягає в тому, що текст адаптується відповідно до особливостей мови перекладу. Частіше за все перед іноземною компанією-рекламодавцем постає проблема адаптації оригінального рекламного тексту. *Welcoming waters, foamy, green and exciting. Heady with the mysterious magic of horse chestnuts. A fresh invigorating sensation (Wella)* – Приємні, піністі, зелені та хвилюючі води.

*Насичені тасмничими чарами кінського каштана. Свіжі бадьорі відчуття; **Get ready for beautiful flake free hair! (Head and Shoulders)** – Отримай красиве волосся без лули [5].*

Висновки. При перекладі англомовних рекламних текстів необхідно зауважувати мету повідомлення, характер споживача, мовні якості тексту оригіналу, культурні й індивідуальні можливості мови в культурному аспекті споживача та багато іншого. Підхід при опрацюванні рекламних текстів вимагає широкого знання перекладачем предмета, про який йдеться в оригіналі, що саме хотів сказати автор рекламного тексту, тобто комунікативний намір. Переклад тексту реклами при зміні словесної форми повинен бути точно переданий за змістом, для цього використовуються трансформації, котрі були наведені.

Перспективи подальшого дослідження полягають в аналізі методів адекватного перекладу рекламних текстів у сучасних ЗМІ та удосконалення вмінь використовувати трансформації при відтворенні перекладу на українську мову.

Список використаних джерел

1. Зелінська О. І. Лінгвальна характеристика українського рекламного тексту: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2002. 17 с.
2. Коваленко Н. Л. Лінгвістична позначеність слогана в структурі рекламного тексту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02. 2006. Дніпропетровськ. 19 с.
3. Фірсова Ю. А. Рекламний текст як проблема перекладу. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2004. № 17. С. 250–251.
4. Tripwire Magazine: Examples of Catchy and Creative Slogans [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://www.tripwiremagazine.com/50-examples-ofcatchy-and-creative-slogans/>
5. Quiz – 6 TV Adverts – Answers [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <http://www.scopper.co.uk/quiz/quiz6ans.html>

Горбатюк Альона

Хмельницький національний університет

Тарасова Ольга

наук. керівник, канд. педагог. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АБРЕВІАТУР Б'ЮТІ-ІНДУСТРІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Постановка проблеми. Завдяки розвитку науки та технологій, а також збільшенню доступу до інформації, термінологічна лексика почала виходити за межі фахового вживання. Вона проникає в усі

сфери людської діяльності, навіть, охоплюючи ті, де раніше існування таких термінів було майже неможливим або нехарактерним для тієї чи іншої галузі. І б'юті-індустрія не є винятком. **Б'юті-індустрія** – сфера послуг, яка об'єднує косметологію, макіяж, візаж, перукарське мистецтво тощо. Косметичні засоби, парфумерія, послуги перукарів, СПА-процедури вже стали невід'ємною частиною нашого життя. Розвиток та вдосконалення галузі краси стають результатом змін у світогляді особистості. Великий інтерес до вивчення мови термінологічної лексики б'юті-індустрії викликає взаємний обмін між лексичними одиницями цієї сфери та лексикою інших галузей знань.

У перекладознавстві можна виділити наукові праці, у яких було розглянуто переклад абrevіатур (Л. Г. Верба, В. І. Карабан, Г. Г. Єнчева та ін). Незважаючи на те, що вивчення особливостей відтворення абrevіатур неодноразово було об'єктом дослідження, питання перекладу абrevіатур б'юті-індустрії на українську мову потребує подальшого розгляду.

Формулювання мети дослідження. Метою роботи є аналіз способів перекладу, які застосовуються при відтворенні англomовних абrevіатур б'юті-індустрії українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Абrevіація є одним з важливих способів творення б'юті-термінів. До кінця XIX ст. явище абrevіації не було поширеним у лінгвістиці. Вважається, що передумовами виникнення абrevіатур є екстралінгвістичні та інтралінгвістичні чинники.

Абrevіатура (лат. *abbrevio* – скорочую) – складноскорочене слово, похідне слово, що виникає внаслідок абrevіації – утворення з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття [3].

Не існує сталої класифікації абrevіатур. Проте, з огляду на перекладацький аспект вважаємо доцільним застосовувати наступну класифікацію. Абrevіатури поділяються на три групи:

1) акроніми – абrevіатури, в яких використовуються лише початкові букви слів та які вимовляються, як звичайні слова: **AHAs (Alpha Hydroxy Acids)** – АНА (альфа-гідроксициклоти);

2) літерні – скорочення, утворені з перших літер слів, де кожна буква абrevіатури вимовляється так, як в алфавіті. Наприклад: **DD cream (Daily Defence Cream)** – DD-крем (крем для денного захисту шкіри з легким коригуванням тону та кольору шкіри обличчя), **CPNP (Cosmetic Product Notification Portal)** – CPNP (портал сповіщення (нотифікації) косметичних продуктів);

3) графічні абrevіатури – скорочення слів на письмі для економії місця на папері. До прикладу, **bals (balsam)** – бальзам, **cr., crm (cream)** – крем.

Одним із завдань сучасного перекладознавства як науки, є встановлення принципів декодування і кодування вербального матеріалу при переході від однієї мовної картини світу до іншої [2, с. 199]. Най-

поширенішими *способами перекладу абревіатур* чи скорочень, на думку науковців, є транслітерація, експлікація, калькування, еквівалентний переклад [1, с. 80].

Транслітерація – відтворення слів однієї графічної системи мови за допомогою знаків іншої мови. Варто враховувати те, що єдиної системи таких відповідностей на сьогодні не існує. Наприклад, транслітерація застосовується при перекладі абревіатури **MDA (Microdermabrasion)** – *МДА (мікродермабразія)*.

Експлікація або **описовий переклад** – спосіб відтворення значення англійської абревіатури вільним сполученням слів цільової мови, пояснюючи значення цих абревіатур. Наприклад: **FS (Full Specialist)** – *майстер у всіх сферах (манікюр, масаж тощо)*, **FB (Facial Specialist)** – *майстер з масажу обличчя*.

Калькування – спосіб перекладу, коли в цільовій мові зазвичай вибирається перший за порядком відповідник в словнику. Як приклад можна навести наступні абревіатури: **TM (Tinted Moisturizer)** – *тонований зволожуючий крем*, **BB-cream (Blemish Balm Cream)** – *BB-крем (крем для зволоження та захисту шкіри)*.

Еквівалентним називається переклад, який відтворює зміст іншомовного оригіналу на одному з рівнів еквівалентності. Під змістом оригіналу розуміється уся інформація, що передається, включаючи денотативне, конотативне значення і прагматичний потенціал тексту. Будь-який адекватний переклад має бути еквівалентним, але не кожний еквівалентний переклад буде адекватним [4]. Наприклад: **SPF (Sun Protection Factor)** має еквівалент в українській мові – *СЗФ (сонцезахисний фактор)*.

Висновки. Вивчення термінології б'юті-індустрії для формування фахового мовлення сприяє розвитку інформаційно-технологічного прогресу, вдосконаленню термінологічної бази б'юті-сфери. Словниковий запас кожної мови постійно поповнюється новими абревіатурами, зокрема термінологічна лексика б'юті-індустрії складається з безлічі абревіатур. В англійській мові абревіатури набули широкого поширення завдяки їхній економності, семантичній місткості, що є ознакою інформаційної оптимізації повідомлень. Саме абревіація суттєво збільшує обсяг інформації із мінімальним об'ємом слів. При передачі абревіатур з англійської на українську мову можуть виникнути певні труднощі, а саме: відсутність еквівалентів-абревіатур, наявність абревіатур, що є однаковими за формою, проте мають різне значення. Відповідно потрібно визначити природу абревіатури, а далі вдало підібрати спосіб перекладу, на той випадок, якщо не знайдеться відповідника в цільовій мові. Основними способами під час відтворення англійських абревіатур б'юті-індустрії українською мовою є транслітерація,

експлікація (описовий переклад) та калькування. Проте, коли неможливо використати еквівалентний переклад, є ймовірність застосовувати повну форму аббревіатури у цільовій мові. Отже, адекватний переклад аббревіатур у б'юті-індустрії вимагає комплексного підходу, врахування специфіки галузі та культурних відмінностей для досягнення максимального збереження значення б'юті-термінів.

Перспективи подальшого дослідження полягають в аналізі методів правильного й точного перекладу аббревіатур б'юті-індустрії, систематизації аббревіатур цієї галузі.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. Особливості перекладу аббревіатур, акронімів і скорочень. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*, 2015. Вип. 1. С. 76–83.
2. Сітко А. В. Використання результатів контрастивних досліджень у перекладознавстві. *Наукові записки. Сер.: Філологічні науки (мовознавство)*. Вип. 116. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 199–203.

Список довідкових джерел

3. Аббревіатура. *Вікіпедія* : вебсайт. URL: <https://bit.ly/3TQnWIV> (дата звернення: 18.03.2024).
4. Види перекладу. *StudFiles* : вебсайт. URL: <https://studfile.net/preview/5114869/page:18/> (дата звернення: 20.03.2024)

Зелінська Ірина
Хмельницький національний університет
Ємець Олександр
наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Постановка проблеми. У галузі лінгвістики переклад термінології входить до кола чи не найскладніших проблем, адже терміни належать до лексики, яка швидкими темпами розвивається, є затребуваною у фахівців різних сфер та потребує особливої уваги. Не виключенням є й екотерміни, які виникають внаслідок екстралінгвістичних чинників і все більше становлять не менш складну задачу з точки зору перекладу.

Мета роботи полягає у дослідженні способів відтворення англійських термінів екологічної тематики українською мовою.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, розгляд цього питання варто розпочати із визначення поняття «термін», адже кожен мовознавець пропонує різну дефініцію. Подивимося на кілька основних:

1) термін – мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки;

2) термін – спеціальне слово, яке реалізує своє значення у фаховій комунікації;

3) термін – слово чи словесний комплекс, що співвідноситься з поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, техніки), що вступають у системні відносини з іншими словами та словесними комплексами й утворюють разом з ними в кожному окремому випадку та в певний час замкнену систему, яка характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю [1, с. 17].

У своїй роботі ми вважаємо за доцільне керуватися останнім визначенням, яке є більш детальним і в якому подані одразу й ознаки термінів. Хоча, говорячи про їх характеристику, можна ще додати наступні ознаки: системність та номінативність. Так, згідно з В. Д. Табанаковою вони є найголовнішими, адже незмінно зберігаються в тексті та визначають сутність терміна [1, с. 18].

Після того як ми визначились з поняттям «термін», повернемося до екотермінів та особливостей їх відтворення у цільовій мові. Незважаючи на те, що думки серед дослідників щодо способів перекладу різняться, ми вирішили за потрібне виділити наступні перекладацькі прийоми:

1) дослівний переклад – доцільний при передачі міжнародних екотермінів різної семантики та структури. Наприклад, англ. *absorption* – укр. *абсорбція* «поглинання молекул газу, рідини, або розчинення на поверхні взаємодії з твердим тілом»; англ. *acclimatization* – укр. *акліматизація* «фізіологічні та фізичні пристосування організму до змін в середовищі»; англ. *ecoindustry* – укр. *екоіндустрія* «галузь, яка пропонує товари чи послуги з метою покращення або захисту навколишнього середовища» [2];

2) калькування – це хороший спосіб передачі структури екотерміну, причому зі збереженням семантики. Зазвичай такі екотерміни моносемантичні [4]. Наприклад, англ. *antibodies* – укр. *антитіла* «білки, синтезовані в організмі клітинами імунної системи під впливом розкладу антигенів, та здатні об'єднуватись із антигенами»; англ. *bioassay* – укр. *біопроба* «методика, з допомогою якої виявляється потенційно токсичний агент»; англ. *cold front* – укр. *холодний фронт* «рухома межа холоднішого повітря, яке заміщає тепліше» [2];

3) транслітерація та транскрипція – застосовується, як правило, при передачі власних назв. При транскрипції відтворюється приблизна звукова форма іншомовного слова (*skateboarding* – *скейтбордінг*), а

при транслітерації, звичній для відтворення назв – їхня графічна форма (*Campbell, Dorset – Кемпбелл, Дорсет*);

4) описовий переклад – прийом, до якого варто вдаватися при передачі екотермінів, що не мають словникових відповідників. Наприклад, англ. *body burden – вміст радіонуклідів у тілі людини, harmosis – адаптивна реакція організму на дію зовнішнього середовища* [2].

Крім згаданих технік перекладу можуть також використовуватися різні лексико-семантичні заміни, однак переважно при перекладі багатокomпонентних екотермінів, які часто є досить проблематичними [3].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, у нашому дослідженні ми дали визначення поняттю «термін», зазначили його ознаки та виділили перекладацькі прийоми як: дослівний переклад, калькування, транскрипція та транслітерація, а також описовий переклад – для передачі екотермінів. Так, підсумовуючи, варто сказати, що вибір того чи іншого перекладацького прийому, як правило, обумовлений структурно-типологічними особливостями, приналежністю чи не приналежністю екотерміну до лексико-семантичного розряду міжнародної лексики, а також від контексту.

Список використаних джерел

1. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2010. С. 17–18.
2. Клименко М. О., Вакуленко, О. Л., Сахнюк, О. В. Англо-український тлумачний словник термінів і термінологічних скорочень з екології та охорони довкілля. Рівне. 2021. 326 с.
3. Мельничук А. П. Структурно-семантичні та жанрово-стилістичні особливості перекладу термінів екомаркетингу в англомовних та українськомовних текстах [Master's thesis, КПІ ім. Ігоря Сікорського], 2022. 221 с.
4. Тамаркіна О. Л. Особливості перекладу термінів екологічного дискурсу студентами немовних спеціальностей. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 55. Т. 3. С. 48–152.

Кучерук Анастасія

Хмельницький національний університет

Сергєєва Оксана

наук. керівник, канд. педагог. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ СФЕРИ ПАРФУМЕРІЇ ТА КОСМЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Косметична індустрія є однією з найбільш динамічних і швидкозростаючих галузей у всьому світі. Попит на косметичні засоби невинно зростає через підвищену увагу до краси, догляду за тілом та

здорового способу життя. З появою нових технологій, інгредієнтів та тенденцій, косметичний ринок постійно оновлюється, з'являються нові продукти та відповідні терміни для їх позначення. Індустрія краси має об'ємну і складну систему термінологічних одиниць. В наш час сфера парфумерії та косметичних засобів як система знань активно взаємодіє з різними галузями науки і професійної діяльності людини: біологією, хімією, фізикою, медициною, математикою, лінгвістикою і міжкультурної комунікацією, культурологією, філософією. Таким чином, **актуальність цієї роботи** полягає в недостатній розробці питань перекладу на українську мову англійських термінів парфумерно-косметичної сфери.

Метою цієї роботи є дослідження способів перекладу англійських термінів парфумерно-косметичної сфери українською мовою та визначенні проблем, які виникають під час їх перекладу.

Варто зазначити, що термінологія сфери косметичних засобів та парфумерії здобуває все більше уваги серед сучасних філологів та перекладачів. Аспекти перекладу косметичної індустрії вивчалися в працях Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько, В. В. Дубічинського та зарубіжних дослідників термінології Хуана Сегерра, Марії Кабре, Г. О. Винокура.

Термін – слово чи словосполучення, яке виражає та формує професійне поняття і застосовується в процесі пізнання, засвоєння певного кола об'єктів і відношень між ними – з погляду певної професії [1].

При перекладі спеціальних текстів термінам слід приділяти особливу увагу: вони визначають інформаційний зміст спеціального тексту, будучи своєрідними ключами, що кодують спеціальну інформацію. Отже, питання про можливість досягнення еквівалентності при існуванні відмінності кодових одиниць найгостріше встає саме стосовно термінів.

Проаналізувавши приклади передачі англійських термінів індустрії краси українською мовою, ми дійшли висновку, що найчастіше їх переклад здійснюється за допомогою таких способів, як конкретизація, калькування, транслітерація, описовий переклад та інші. Розглянемо приклади цих способів перекладу.

1. Калькування (буквальний переклад шляхом запозичення елементів терміна в цільову мову). Наприклад: *skin care* – догляд за шкірою, *shower gel* – гель для душу.

2. Транскрипція та транслітерація(передача звукового або графічного складу запозиченого терміна). Наприклад: *тонік, ремувер, праймер (toner, remover, primer)*.

3. Описовий переклад (передача значення терміна за допомогою розгорнутого пояснювального опису). Наприклад: *highlighter* – засіб для висвітлення окремих ділянок обличчя.

4. Конкретизація значення (заміна родового поняття видовим з метою конкретизації). Наприклад: *sponge* – косметична губка.

5. Генералізація значення (заміна видового поняття родовим задля більшої універсальності). Наприклад: *eyebrow pencil* – косметичний олівець.

Отже, вибір способу перекладу залежить від характеру терміна, наявності еквівалента, контексту і перекладацької традиції. Часто застосовується кілька прийомів одночасно. При відсутності еквівалентів у цільовій мові використовується транслітерація або описовий переклад. Загалом переклад термінів має забезпечувати максимально точну передачу змісту поняття.

Таким чином, можна зробити висновок, що терміносистема сфери парфумерії і косметики активно розвивається, що сприяє збільшенню кількості термінологічних одиниць, які обслуговують всю сферу.

Список використаних джерел

1. Michalun M. V., DiNardo J. C. Skin Care and Cosmetic Ingredients Dictionary. 4th Edition. NY : Cengage Learning, 2014. 399 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=AePNAgAAQBAJ&printsec=frontcov>
2. Michalun N., Michalun M. V. Milady's Skin Care and Cosmetic Ingredients Dictionary. 1st Edition. NY: Cengage Learning, 2009. 128 p.
3. Milady's Illustrated Cosmetology Dictionary / edited by Shelley Heavilin. Second Edition. New York, 2002. 321 p.

Левицька Дар'я

Хмельницький національний університет

Долинський Євген

наук. керівник, д-р педагог. наук, проф.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОГО ТЕКСТУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Постановка проблеми. Як відомо, спеціалізовані переклади є найважчими і володіють певними особливостями. Будь-який переклад галузевої літератури потребує значної бази знань перекладача та обізнаності у різних сферах діяльності і наукових галузях.

Мета дослідження – розглянути особливості перекладу англomовного громадсько-політичного тексту українською мовою. Здійснюючи переклад тексту громадсько-політичного характеру перекладач повинен чітко розрізняти особливості правової системи країни мови оригіналу, так і політично-правову систему країни, на мову якої перекладається документ.

Далі проведемо аналіз перекладу термінів правових документів Європейського Союзу, а саме Європейської Комісії «Конвенції про спеціальні місії». «*Convention on special missions*». *The States Parties to the present Convention*, – **Держави-учасниці** цієї **Конвенції**.

«*States Parties*» слід розглядати не як один термін, а як два окремі однокомпонентні терміни. Простий термін «*State*», зважаючи на контекст переклали як «держава», а не «штат» застосували словниковий відповідник. Юридичний термін «*party*» має такі українські відповідники у юриспруденції як «партія» або «сторона», проте в даній ситуації жодний з цих відповідників не був використаний. Причиною послугувало те, що у поєднанні із словом «*convention*» (перекладеним за допомогою транскрипції) ці відповідники, як правило, не зустрічаються (сторони Конвенції, партії Конвенції). Лексично одиницю «учасниці» (яка одночасно є і термінологічною і загальноживаною лексичною одиницею) було застосовано з метою адаптувати повідомлення оригінального тексту до мови перекладу. Слово «*convention*» лише несе в собі зміст самого поняття конвенції, а «*Convention*» у даному випадку, написано з великої літери, означає саме цей документ. Так само, коли ми бачимо кластер «*States Parties*», то розуміємо, що йдеться саме про країни, що підписали цей документ.

Recalling that special treatment has always been accorded to special missions, відзначаючи, що **спеціальним місіям** завжди **надавався особливий режим**.

«*Special treatment*» – «особливий режим» – двокомпонентний термін, перекладений способом словникового відповідника. «*accord*» – «надавати» (простий термін, спосіб словникового відповідника), адже саме це значення. подається у спеціалізованому дипломатичному словнику. При перекладі даного терміну очевидна неподільність самого терміна з його точним значенням і терміносистеми, до якої він належить. Адже у музичній термінології той самий термін «*accord*» також має однозначне, проте інше, тлумачення – «акорд». Отож, вилучений з контексту, термін втрачає свою однозначність. «*Special mission*» – двокомпонентний термін, який дипломатичний словник тлумачить як «особливе завдання». Проте при перекладі було застосовано контекстуальну заміну і використано відповідник «спеціальна місія» [2].

Having in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations concerning the sovereign equality of States, the maintenance of international peace and security and the development of friendly relations and co-operation among States, беручи до уваги цілі й принципи **Статуту** Організації Об'єднаних Націй, що стосуються **суверенної** рівності держав, підтримання міжнародного миру і безпеки та розвитку дружніх відносин і співробітництва між державами.

Похідний-суфіксальний термін «*Charter*» (у своїй застарілій формі термін був простий – «*Chart*») в реченні, що розглядається, є частиною власної назви, перекладений за допомогою словникового відповідника «Статут». Даний термін доволі тісно пов'язаний із терміно-системою, до яких він входить, лексичну одиницю «*Charter*» не можна назвати загальноживаною. Похідний-суфіксальний інтернаціональний термін «*sovereign*» перекладений адаптивним транскодуванням, відповідно до фонетичних особливостей української мови.

Believing that an international convention on special missions would complement those two Conventions and would contribute to the development of friendly relations among nations, whatever their constitutional and social systems, вважаючи, що міжнародна конвенція про спеціальні місії могла б доповнити обидві ці конвенції та сприяти розвитку дружніх відносин між державами, незалежно **від їх державного і суспільного устрою**. [1]

У спеціалізованих юридичних словниках ми не знайшли словосполучення «*constitutional system*» у вигляді двокомпонентного терміну. При перекладі застосовано контекстуальну заміну – «державний устрій». при цьому з контексту зрозуміло, що саме у цьому значенні було використане вказане словосполучення у тексті оригіналу [3]. Двокомпонентний термін «*social system*» перекладено за допомогою словникового відповідника – «суспільний устрій».

Affirming that the rules of customary international law continue to govern questions not regulated by the provisions of the present Convention, підтверджуючи, що норми **міжнародного звичаєвого права** продовжують регулювати питання, не передбачені **положеннями** цієї Конвенції.

Терміни перекладено за допомогою словникових відповідників.

Висновки. Перекладач юридичних текстів мусить володіти потужною базою фонових знань, розумітися на пошуку і на роботі з правовими текстами. Захист людських прав і свобод безпосередньо залежить від коректного тлумачення норм різних галузей права, що потребує якісного перекладу.

Список використаних джерел

1. Кащишин Н. Є. Особливості перекладу англійських дипломатичних термінів українською мовою. *Іноземна філологія*. 2011. Вип. 23. С. 240–45.
2. Сухина О., Лобода Ю. Специфіка перекладу судових рішень європейського суду з прав людини українською мовою. «*Південний архів*». *Збірник наукових праць. Філологічні науки*. № 78 (2019). С. 116–118.
3. Ярова Л. О. Граматичні особливості англомовних міжнародних документів в аспекті перекладу. *Наукові записки. Сер. Філологічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 144. С. 233–237.

Лобуренко Ольга
Хмельницький національний університет
Левицька Наталія
наук. керівник, ст. викладач

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНИХ НІМЕЦЬКИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕРМІНІВ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Постановка проблеми. У наш час відбувається бурхливий розвиток комп'ютерних та інформаційних технологій і впровадження їх в усі сфери нашого життя. Поява великої кількості нових понять викликає своєю чергою появу відповідних термінів, характерна риса яких – висока динамічність розвитку. Відбувається комп'ютеризація різних галузей знань. При цьому частина термінів з мови фахівців у сфері інформаційних технологій стала проникати в повсякденну мову.

Ці терміни швидко стали загальнозрозумілими завдяки тісному зв'язку новітніх наукових відкриттів із повсякденним життям. Проте потрібно відзначити, що основна маса науково-технічної термінології продовжує залишатися за межами загальнолітературної мови і зрозуміла лише фахівцям цієї галузі знань. У таких умовах надзвичайно важливою є роль перекладу ІТ-текстів для отримання й поширення інформації. Усе це зумовлюється необхідністю вивчення структурних особливостей складних термінологічних одиниць та способів їх перекладу на матеріалі комп'ютерного дискурсу.

Метою роботи є аналіз комп'ютерних термінологічних композитів та з'ясування способів перекладу при їх відтворенні українською мовою.

Виклад основного матеріалу. У німецькій мові найпродуктивнішим способом словотворення є словоскладання. Саме тому нові слова, у т. ч. й терміни, у своїй переважній більшості «створюються за рахунок утворення композитів». До переваг цього способу словотвору можна віднести компактність і економність форми термінологічної номінації, а також точність відображення ознак терміну у відповідному термінологічному полі для позначення різних об'єктів дійсності [4, с. 177].

Залежно від кількості компонентів, термінологічні сполучення можна поділити на дво-, три- та чотирикомпонентні. Найбільш розповсюдженим типом складних комп'ютерних термінів є двокомпонентні терміни. Наприклад: die Adressierung + das System = das Adressierungssystem, die Bewegung + der Sensor = der Bewegungssensor. Кількість трикомпонентних і чотирикомпонентних складних термінів невелика [2, с. 428]. Це

пояснюється тим, що композити, утворені з більше двох основ, ускладнюють розуміння та не виконують умови стислості та чіткості, яким повинен відповідати термін.

Складні терміни німецької комп'ютерної термінології мають різні складові частини. Оскільки термінологія комп'ютерної галузі має субстантивний характер, то другим компонентом найчастіше виступає іменник, а у якості першого компоненту може виступати: іменник (die Daten + das Paket = das Datenpaket), прикметник (analog + die Kamera = die Analogkamera), прислівник (mehr + der Kern + der Prozessor = der Mehrkernprozessor), числівник (Null + der Modem + das Kabel = das Nullmodemkabel) [2, с. 430].

Було визначено, що основними видами перекладу складних комп'ютерних термінів є калькування, експлікація та транскодування.

Найпоширенішим способом перекладу комп'ютерних термінів все ж залишається калькування. Такий спосіб перекладу застосовується для передачі комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу: die Spielkonsole – ігрова консоль, der Prozessorchip – чіп процесора [1, с. 34].

Для передачі відсутнього відповідного поняття в мові перекладу ми застосовуємо транскодування: der Multi-Touch – мультитач, die Turingmaschine – Машина Тьюрінга, das Terabyte – терабайт.

Також складні терміни перекладаються за допомогою експлікації, яка є надзвичайно продуктивним засобом перекладу комп'ютерних термінів, оскільки бурхливий розвиток сфери інформаційних технологій не дозволяє багатьом термінам своєчасно знайти свої еквіваленти й закріпитися у мові перекладу [3, с. 431]. За допомогою експлікації передаються найчастіше трьох-, чотирикомпонентні термінологічні одиниці: das Echtzeitsteuerelement – елемент управління в режимі реального часу, das Handshakesignal – сигнал підтвердження встановлення зв'язку.

Висновок. Отже, переклад безеквівалентних складних термінологічних одиниць комп'ютерної сфери вимагає ґрунтовних знань перекладацьких трансформацій та базових принципів словоскладання композитів в німецькій мові, а також творчого підходу при передачі фахової інформації на іншу мову.

Однак, проблема вивчення специфіки функціонування композитів комп'ютерної терміносистеми не може бути розкрита в межах однієї статті. Вона залишає широкі обрії для подальшого дослідження, адже терміносистема інформаційної сфери має відкритий динамічний характер й постійно поповнюється новими термінами, які позначають реалії сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Єлісеєва С. В. Переклад і локалізація у сфері інформаційних технологій. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. Миколаїв, 2015. Вип. 243. Т. 255. С. 32–36.
2. Карпюк В. А. Особливості типології словоскладання в контексті неології сучасної німецької мови. *Наук. вісн. ВДУ ім. Лесі Українки : філол. науки*. Луцьк : РВВ «Вежа», 2010. № 8. С. 427–431.
3. Кияк Т. Р. Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія і практика перекладу (німецька мова). Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
4. Статкевич А. Г., Фенчук О. О. Особливості німецької комп'ютерної термінології. Житомир. *Вісник Житомирського державного університету*. 2007. № 50. С. 176–179.

Льоринс Анастасія

Хмельницький національний університет

Купчишина Юлія

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ГЕНДЕРНО-МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ У СФЕРІ ДИПЛОМАТІЇ (НА МАТЕРІАЛІ МІЖНАРОДНИХ УГОД ООН)

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Переклад дипломатичних документів – одна з тих сфер перекладу, яка не часто досліджується лінгвістами, адже вона торкається документів високого рівня стандартизації. Переклад у галузі дипломатії вимагає не лише бездоганного знання термінології, глибокого знання міжнародних подій та політичної, економічної та соціальної сфери власної країни, а й дипломатичного такту. Чутливість до гендерної проблематики, активні жіночі рухи, спрямовані на боротьбу за рівність та однакові права впливають на мову, і як наслідок – на дипломатію.

Наріжним каменем гендерних досліджень в галузі лінгвістики стала робота Р. Лакоффа «Мова і місце жінки» [5, с. 46], в якій обґрунтовано андроцентричність мови і другорядна роль образу жінки в картині світу, яка відтворюється в мові. Дослідженням відтворення гендеру займалися такі науковці, як Мартинюк А. П., Кислюк Л. П., Ковалик І. І., Гінзбург М., Паувелс А. та ін. Однак, попри широке висвітлення проблеми гендерної асиметрії, перекладацький аспект відтворення таких лексичних одиниць все ще не достатньо досліджений, що і зумовлює **актуальність** даного дослідження.

Мета дослідження полягає у визначенні ефективних стратегій перекладу гендерно-маркованої лексики в дипломатичних текстах українською мовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізувавши рекомендації Організації Об'єднаних Націй щодо використання гендерно-нейтральної лексики («*Guidelines for gender-inclusive language in English*» [4]), можемо узагальнити способи перекладу, що використовуються для усунення гендерної маркованості у текстах офіційно-ділового спрямування. Першим із наведених способів варто відзначити лексичну та граматичну заміну.

Традиційне для англійської мови використання *man/woman* на позначення роду все частіше відходить на задній план і замінюється на нейтральні *human being, one, person*. Те ж саме стосується і слів *male/female*.

Зокрема, цікавим прикладом є міжнародні конвенції та декларації щодо примусової праці та військової служби. Раніше жінки не мали доступу до різних видів праці, а особливо – військової сфери. Вважалося, що професії у цій галузі лише чоловічі:

Only adult able-bodied males who are of an apparent age of not less than 18 and not more than 45 years may be called upon for forced or compulsory labour [2].

Для збереження нейтральності лексики прикладу, пропонуємо замінити гендерно-обмежене *males* на гендерно-немарковане «*особи*», а також застосувати модуляцію:

Do compulsory work may be called upon only full-time persons of legal age, not younger than 18 and not older than 45 years.

Важливим гендерно-чутливим питанням є проблема номінації посад та професій.

У сучасному українському мовознавстві прослідковується тенденція до зміни форми слова на його гендерно-марковану форму для усунення гендерної асиметрії: міністр – міністерка, перекладач – перекладачка (слова, які походять від чоловічого роду почали називати фемінитивами). Водночас в англійській мові спостерігаємо тенденцію до використання гендерно-нейтральних форм: *spokesman – spokesperson; cleaning lady – housekeeper; fisherman – fisher; hairdresser – hair stylist; motorman – rail vehicle operator* [6, с. 34].

Згідно з рекомендаціями ООН, запропоновано використовувати гендерно-нейтральні професійні номінації, замінюючи лексичну одиницю з маркованою основою на більш нейтральний варіант [4]:

The Secretary-General shall immediately communicate the request, together with his recommendations, to the other Members of the United Nations [3].

У цьому реченні номінація *Secretary-General* не є гендерно-маркованою, проте при перекладі «Генеральний секретар» асоціюється з особою чоловічої статі. При відтворенні на українську мову ми пропонуємо перекладати за допомогою додавання лексеми «особа»:

Особа на посаді Генерального секретаря має одразу повідомити прохання разом із своїми рекомендаціями іншим членам Організації Об'єднаних Націй.

У мові формальної комунікації часто використовуються гендерно-марковані форми особових та присвійних займенників третьої особи однини, такі як *he/she, his/her*:

States Parties shall assure to the child who is capable of forming his or her own views, the right to express those views freely in all matters affecting the child, the views of the child being given due weight in accordance with the age and maturity of the child [1].

Проте варто зазначити, що Європейський Парламент рекомендує уникати комбінованих родових форм на кшталт *he/she, him/her, his or her*, адже це впливає на рівень легкості сприйняття тексту. Натомість можуть бути використані форми множини, наприклад, *they, their* як найбільш інклюзивні варіанти.

Пропонуємо такий варіант перекладу такого речення, де було здійснено заміну родової форми *his/her* на займенник «свої»:

Держави-учасниці гарантують дитині, яка здатна формувати свої власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди у всіх питаннях, що стосуються дитини, належне урахування поглядів відповідно до віку та зрілості дитини.

Також можливе вилучення одиниці, вживання якої свідчить про гендерну упередженість:

Everyone's right to life shall be protected by law. No one shall be deprived of his life intentionally save in the execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law [2]. – *Право на життя кожної людини захищається законом. Ніхто не може бути позбавлений життя навмисно, окрім як відповідно до виконання вироку суду після звинувачення у злочині, за який таке покарання передбачається законом.*

Гендерна маркованість також притаманна таким займенникам як *everyone, anybody, nobody*, які в англійській мові не мають статевої приналежності, проте при відтворенні українською мовою можуть перекладатися за допомогою маркерів чоловічого роду «кожен», «жоден». Оскільки ці слова граматично марковані як чоловічий рід, вони можуть наштовхнути на хибну думку про гендерну ідентифікованість статі особи, про яку йдеться. Неозначені займенники можна замінити на гендерно-нейтральну фразу «кожна людина», «кожна особа», «жодна людина», як це було зроблено у поданому прикладі.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок.

У сучасному світі дослідження гендерно-маркованої лексики у сфері дипломатії має велике значення для забезпечення гендерної рівності. На основі аналізу рекомендацій ООН і практичних прикладів перекладу визначено ефективні стратегії для уникнення гендерної маркованості в дипломатичних текстах. Зокрема, запропоновано замінити гендерно-марковані вирази на більш інклюзивні і нейтральні альтернативи. У ході дослідження було визначено основні прийоми і трансформації для перекладу гендерно-маркованої лексики, серед яких: лексична і граматична заміна, додавання, модуляція, вилучення.

Аналіз продемонстрував широкі перспективи для подальших розвідок: дослідження впливу культурних контекстів на переклад, що допоможе краще розуміти різницю у сприйнятті гендерних ролей.

Список використаних джерел

1. Convention on the Right of the Child. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx> (last accessed: 31.03.2024).
2. European Convention on Human Rights. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG (last accessed: 01.04.2024).
3. General Assembly of the United Nations. Rules of Procedure. URL: <https://www.un.org/en/ga/about/ropga/sessions.shtml> (last accessed: 30.03.2024).
4. Guidelines for gender-inclusive language in English. URL: <https://www.un.org/en/gender-inclusive-language/guidelines.shtml> (last accessed: 31.03.2024).
5. Lacoff R. Language and Woman's Place. New York : Harper and Row, 1975. P. 324
6. Ковалик І. І. Словотворчий розряд суфіксальних загальних назв живих істот жіночої статі у східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами. *Питання українського мовознавства*. Львів : вид-во Львівського ун-ту, 1962. Кн. 5. С. 3–34.

Пекарчук Катерина

Хмельницький національний університет

Долинський Євген

наук. керівник, д-р педагог. наук, проф.

АНГЛІЙСЬКІ МЕДИЧНІ АБРЕВІАТУРИ ТА ЇХ ПЕРЕДАЧА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Постановка проблеми. Абревіація існує для економії мовних засобів та спрощення граматичних конструкцій у медичній термінології. Такі абревіатури трапляються у медичних довідках, історіях хвороби, діагнозах, інструкціях до лікарських препаратів, тощо.

Мета дослідження – визначити типи та охарактеризувати основні способи перекладу медичних абrevіатур та акронімів.

Одним із джерел формування термінологічної системи у сфері медицини є обмін досвідом та міжнародні контакти з іншими державами у галузі медицини і це не аби як поповнює дослідження терміносистеми. Можна поділити лексичні скорочення на такі типи: **буквеноцифрові скорочення**, наприклад: *M1* – *mitral first* – перший МК мітральний клапан, *C1-C7 (cervical vertebrae)* – шийні хребці, *G1, G2 (primi gravida, secundi gravida)* – жінка, яка вагітна вперше, вдруге.

Ініціальні абrevіатури (або акроніми, ініціалізми), наприклад: *CBC* – (*complete blood count*) – ЗАК – загальний аналіз крові; *RBC (red blood cell)* – Е (еритроцит); *BP* – *blood pressure* – кров'яний тиск, *TB (tuberculosis)* – туберкульоз [2].

Напівскорочення, наприклад: *Rh-factor* – Rh-фактор (резусфактор крові); *B-bile* – міхурова жовч; *L-antigen* – L-антиген; *EEG electrode* – електрод електроенцефалограми; *D-max (maximum density)* – максимальна густина; *B-lymphocyte (bond lymphocyte)* – кістковий лімфоцит.

Усічення: *Clt (complement)* – комплемент (в імунології); *abnm (abnormal)* – аномальний, патологічний; *EcoG (electro cortogram)* – електрокортикограма; *fld (fluid)* – рідина; *Lim-ch (limit chronic effect)* – поріг хронічної дії; *conj (conjunctiva)* – кон'юнктива з'єднувальна оболонка ока.

До **графічних** (які в більшості походять від латинської мови) відносяться: *vv (veins)* – вени; *g (gram)* – грам; *a. c (antecubum)* – до їжі; *h. s (horasomni)* – постільний режим; *b. l. (bacillus)* – бацил [1].

Розглянемо кілька із цих способів перекладу безпосередньо на прикладах:

– **транслітерація:** *CNS (central nervous system)* – ЦНС центральна нервова система; *ECG (electro cardiogram)* – ЕКГ електрокардіограма; *UV (ultraviolet)* – УВ ультрафіолетове випромінювання;

– **створення нового скорочення:** *ATB (arterial blood pressure)* – АТ артеріальний тиск; *CBC (complete blood count)* – КАК, АКЗ – клінічний аналіз крові; *COPD (chronic obstructive pulmonary disease)* – ХОЗЛ – хронічне обструктивне захворювання легень; *DES (Dry eye syndrome)* – ССО Синдром сухого ока [3];

– **вибір еквівалента:** *TS (Turner syndrome)* – синдром Тернера (або гонадний дисгенез); *HD (Hansen's disease)* – хвороба Гансена (лепра або проказа); *CPR (cardio pulmonary resuscitation)* – Серцево-легенева реанімація (реанімація при захворюваннях серця і легень);

– **запозичення:** *T (temperature)* – t (температура); *F-factor* – F-фактор; *H-antigen* – H-антиген; *Ph-meter* – рН-метр – вимірювач кислотності.

Значна кількість досліджень надає нам змогу класифікувати абрєвіатури за їх лексико-семантичними критеріями та розділити на окремі п'ять груп. Особливою функцією поданих скорочень є те, що вони включають в себе не лише назви хвороб, діагнозів, але й також назви організацій, установ та методів дослідження лікування захворювань. Вони включають в себе:

1) назви документів, законів, актів, стандартів та програм, спрямованих на боротьбу із туберкульозом: *STARD (Standards for Reporting Diagnostic Accuracy Studies)* – *STARD* – це стандарти звітності про дослідження діагностичної точності;

2) назви препаратів і речовин: *ARV (anti retroviral drugs)* – АРВ антивірусний препарат; *Mfx (mox iflox acin)* – Моксифлоксацин; *E (ethambutol)* – етамбутол [3];

3) назви установ та організацій: (зазвичай позначають тьома, чотирма або п'ятьма літерами): *Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria* – ГФБСТМ – Глобальний фонд по боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією; *APHL (Association of Public Health Laboratorie)* – АЛГЗ – Асоціація лабораторій громадського здоров'я;

4) патологічні стани та назви хвороб: *MDR-TB (multidrug-resistant tuberculosis)* – МР-ТБ – мультирезистентний туберкульоз [2].

5) назви лікувань захворювань та методи їх досліджень: *FL-LPA (line probe assay for first-line drugs)* – FL-LPA – лінійний зонд-аналіз для препаратів першого ряду; *DST (drug-susceptibility testing)* ТМЧ – тест медикаментозної чутливості [1].

Висновки. Абрєвіатури, зазвичай, не мають свого власного значення і є лише зменшенням початкової одиниці, яке мусить зберігатись у перекладі. Тому немає необхідності кожне іншомовне скорочення передавати українською мовою так само скороченням. Більшість понять можна розширити і додати в них деталей для кращого розуміння.

Список використаних джерел

1. Англо-український ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [гол. ред. П. Джуль, Б. Зіменковський]. Львів : Наутілус, 2002. Т. 1. 26–88 с.

2. Ісаєва О. С. Особливості перекладу спеціальної медичної лексики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія, 2021. № 47. Т. 3. С. 120–123.

3. Калашник В. С. Проблеми перекладу медичної термінології. *Людина та образ у світі мови : вибрані статті*. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. С. 328–333.

Разумова Олександра
Хмельницький національний університет
Сергєєва Оксана
наук. керівник, канд. педагог. наук, доц.

АМЕРИКАНСЬКІ НЕОЛОГІЗМИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СФЕРИ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Мова тісно пов'язана з усіма сферами життя людини, вона миттєво реагує на будь-які зміни, що відбуваються в них. В наш час політика – це домінантна сфера життя суспільства. Вона охоплює всі види суспільної діяльності. Тексти суспільно-політичної спрямованості в якості матеріалу дослідження є доступними для широких мас, до того ж вони демонструють динаміку мови на кожному етапі її розвитку. У політичному дискурсі також використовуються неологізми, що відображають соціально-політичні процеси та ідеологічні поняття. Сьогодні все більше лінгвістів приділяють увагу цьому аспекту перекладацької діяльності. Ця проблема є дуже **актуальною** і особливо стосується фахівців, які перекладають політичні промови. Варто зазначити, що переклад таких неологізмів не завжди є правильним, оскільки викликає досить великі труднощі.

Метою цієї роботи є аналіз способів перекладу англійських неологізмів суспільно-політичної сфери та визначенні проблем, які виникають під час їх перекладу.

Неологізми як мовне явище завжди були об'єктом зацікавлень багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Перекладом та дослідженням англійських неологізмів займалися такі українські науковці, як: І. Андрусяк, Г. Вокальчук, К. В. Бріткіова, Д. І. Ганич, І. С. Олійник, Д. В. Мазурик, Н. А. Крамар, О. Стишов та ін.

Так, наприклад, О. Селіванова розглядає «неологізм» як слово чи сполуку, які використовуються в певний період часу для позначення нового або вже наявного поняття, які носії сприймають як лексичні новоутворення [3, с. 28]. Процес їхнього перекладу проходить в декілька етапів та спричиняє певні труднощі. Перекладачеві потрібно з'ясувати значення неологізму, адже їх може бути декілька, згодом необхідно дослідити останні видання тлумачних словників, особливо приділити увагу контексту та визначити способи творення неологізмів (афіксація, конверсія, словоскладання, телескопія, скорочення). Останнім етапом є вибір способу перекладу [2, с. 3].

Розглянемо детальніше і наведемо декілька прикладів до кожного з цих методів:

1. Калькування або дослівний переклад. В США існують як Республіканська, так і Демократична партії. Штат який переважно обирає кандидатів у президенти від Демократичної партії, називають «*blue state*» – синій штат. Протилежним до нього є «*red state*» – червоний штат. Але у 2018 році вперше було створено термін для опису окремих штатів де кандидати в президенти як від Республіканської та і Демократичної партії мають приблизно однакові шанси бути обраними – «*purple state*» – фіолетовий штат. Традиційно він називається «*swing state*» – хиткий штат [1, с. 82, с. 97].

2. Транскрипція. Цей спосіб вважають найпростішим: «*trumpism*» – трампізм (політична ідеологія та стиль управління, пов'язані з 45-м президентом США Дональдом Трампом) [1, с. 102]. Ще один приклад застосування методу транскрипції «*briefing*» – брифінг.

3. Транслітерація. Наприклад «*putinization*» – путінізація (термін на позначення процесу відходу деяких країн Східної Європи від ліберальної демократії та наслідування ними режиму путіна). «*Brexit*» (від Britain – Британія та exit – вихід) Брекзит – вихід Великобританії з Європейського Союзу в 2020 році.

4. Описовий переклад. «*Trumflation*» – інфляція, спричинена економічною політикою президента Трампа; «*mansplaining*» (від man – чоловік і to explain – пояснювати) – манера чоловіків самовпевнено пояснювати жінкам те, що вони і так знають (вважається проявом сексизму); «*lamestream*» (від lame – слабкий, кволий і mainstream – мейнстрім) – зневажливий термін на позначення традиційних медіа як старомодних і не вартих довіри [1, с. 90].

Отже, словниковий склад англійської мови – одне ціле. Він постійно змінюється, наповнюється, з'являються нові лексичні одиниці, деякі, навпаки, виходять з ужитку. Суспільно-політичне життя американців є одною з багатьох сфер, в якій найчастіше виникають неологізми. Дослідивши цю тему, можна виокремити такі перекладацькі прийоми: транскрипція, транслітерація, калькування, описовий спосіб.

Список використаних джерел

1. Крамар Н. А. Словник англомовних неологізмів XXI ст. Київ, 2022, ТОВ «НВП «Інтерсервіс», С. 240.
2. Кучер І. Способи перекладу політичних неологізмів у англомовних ЗМІ : *матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* Вінниця : КНТЕУ, 2021. С. 5.
3. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля. Київ, 2006. С. 716.

СУБСТАНТИВАЦІЯ ПРИКМЕТНИКІВ ЯК СПОСІБ СЛОВОТВОРЕННЯ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Постановка проблеми. Субстантивація прикметників є одним із продуктивних способів словотворення в сучасній німецькій мові. Це явище становить значний інтерес для дослідження серед мовознавців, сприяє розвитку й поповнення словникового складу та семантичної системи мови. Незважаючи на значний обсяг наукових досліджень у галузі вивчення субстантивації прикметників у німецькій мові, чимало проблем залишаються відкритими, зокрема питання, що стосуються парадигматичної характеристики субстантивованого прикметника, прагмасемантичних особливостей, синтаксичної сполучуваності, функціонування в дискурсі.

Аналіз останніх досліджень. Субстантивації, зокрема прикметників у сучасній німецькій мові присвячено чимало праць відомих науковців та дослідників, серед яких варто згадати Л. Кінах, Л. Каушанську, І. Барца, В. Генцена, М. Лоде, М. Степанову, В. Флейшера. Крім них, явище переходу частин мови досліджували такі вітчизняні мовознавці, як О. Кирпиченко, В. Ващенко, В. Горпинич, І. Джонка, М. Жовтобрюх.

Метою роботи є аналіз явища субстантивації прикметників у німецькій мові як способу словотворення.

Виклад основного матеріалу. Субстантивація – вияв морфолого-синтаксичного способу словотвору, для якого характерне спеціальне граматико-лексичне переосмислення того чи іншого слова. Л. В. Каушанська, аналізуючи субстантивовані прикметники у німецькій мові, вважає, що субстантивація – «перехід слів з класу іменників в інший граматичний клас без застосування словотворчих засобів засобів» [1].

Л. С. Кінах вказує, що дослідження феномену субстантивованих прикметників у сучасній німецькій мові характеризується різноаспектними підходами, серед яких існують щонайменше три основних – субстантивація прикметника розглядається як: синтаксичне явище; вид словотвору; як синкретичне явище, у якому поєднуються два попередні підходи і постулюється позиціонування субстантивованих прикметників на межі синтаксису і словотвору [2].

Субстантивація прикметників є одним із продуктивних способів збагачення словникового складу мови новими словами із значенням предметності. Якщо вони позначають назви істот, то можуть бути чоловічого і жіночого роду: *deutsch* → *der Deutsche* → *die Deutsche*; *verwandt* →

der Verwandte → *die Verwandte*. Якщо такі слова позначають абстрактні поняття, то вони завжди середнього роду: *das Neue, das Alte, das Schöne*.

Причиною субстантивзації в німецькій мові є зміна семантики слів, що впливає на їх граматичну характеристику. Субстантивовані прикметники є сталими субстантиватами обмеженої сфери використання, їх значення має своєрідний характер, що тісно пов'язаний з їх синтаксичною функцією і веде іноді до послаблення лексичного значення слова. Субстантивованим прикметникам притаманні всі синтаксичні функції, що властиві іменнику, найчастіше виконують функції підмета, додатку, неузгодженого означення і обставини, рідше предикату. В сучасній німецькій мові достатньо широко поширене вживання стійких і оказіональних субстантиватів у функції звертання, які утворюють між собою замкнену, чисельно невелику групу: *der/die Liebe, Liebste, Teuere, Teuerste, Gnädige, Allmächtige mozzo*.

Субстантивация прикметників у німецькій мові відбувається відповідно до певних словотвірних моделей, що виникають з когнітивно-комунікативних потреб мовця. Цей процес базується на вже існуючому лексичному матеріалі в мові і відрізняється високою продуктивністю. Проте, введення нових субстантивованих прикметників у практику мовлення відбувається вибірково і залежить від соціальних потреб [3].

У лексико-семантичному відношенні субстантивовані прикметники розподіляються на два основні тематико-ідеографічні класи: найменування абстрактних і найменування конкретних понять. Найчисленнішим угрупованням виявилася підгрупа субстантивованих прикметників «найменування осіб», у якій переважають найменування осіб за соціальною ознакою: 60 % проти 40 % найменувань осіб за біологічною ознакою. Головною передумовою утворення таких субстантиватів є семантичний зв'язок відповідного прикметника з поняттям «людина»: *berufstätig* → *berufstätige(r) Eltern / Frauen / Ehepartner* → *der/die Berufstätige(n)*. І навпаки, за зразком *gut* → *der/die Gute* неможливою є субстантивация прикметників, не співвіднесених із поняттям «людина»: *essbar* → *der Essbare, unendlich* → *der Unendliche*, хоча ці прикметники слугують базою для утворення найменувань абстрактних понять (*das Essbare, das Unendliche*). Субстантивовані прикметники є повноправними членами синонімічних рядів, а порівняно з відповідним синонімом-іменником вирізняються яскраво вираженим стилістичним забарвленням: *Gott* – *нідес. Allmächtiger; Polizist* – *позм. Grüner*).

Головні особливості в дискурсивному використанні субстантивованих прикметників пов'язані з його лексико-семантичною та стилістичною специфікою. Провідне місце серед дискурсивно значущих лексико-тематичних груп у релігійному та лірико-поетичному дискурсах посідають найменування осіб за рисою характеру та особливістю

фізичного стану (*der Friedliche, der Überstarke*), тоді як у публіцистичному домінують найменування осіб за віковою та суспільно-політичною ознаками (*der Jugendliche, der Aufständische*) [4].

Висновок. Аналіз субстантивзації прикметників у німецькій мові дав висновок, що це явище є важливим морфолого-синтаксичним способом словотвору, зумовлений когнітивно-комунікативними потребами мовця. Дослідження феномену субстантивованих прикметників в сучасній німецькій мові характеризується різноаспектними підходами, включаючи розгляд цього явища як синтаксичного, словотвірного або синкретичного. Субстантивовані прикметники виявляються значущим елементом словникового складу мови, який збагачує її новими словами та розширює сферу виразності. Таким чином, субстантивация прикметників у німецькій мові є складним і цікавим лінгвістичним явищем, що вимагає подальших досліджень і ретельного вивчення з метою кращого розуміння його впливу на структуру мови та мовленнєві практики.

Список використаних джерел

1. Каріда О. І. Структурно-семантична характеристика субстантивзації середнього роду. Актуальні проблеми науки та освіти: *Збірник матеріалів XVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ*. Маріуполь: МДУ, 2015. С. 222–224.
2. Каушанська Л. В. Субстантивовані прикметники в німецькій мові в сучасній технічній літературі та їх переклад українською. *Сер.: Філологічна*. 2013. Вип. 36. С. 323–325.
3. Кирпиченко О. Є. Способи словотвору в сучасній німецькій мові. *Держава та регіони : науково-виробничий журнал*. Запоріжжя : Гуманітарний університет «ЗІДМУ», 2006. № 2. С. 63–64.
4. Кінах Л. С. Номінативні та комунікативні властивості субстантивованого прикметника сучасної німецької мови. Автореферат дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук. Харків, 2013. С. 23–24.

Устичук Вікторія

Хмельницький національний університет

Сергєєва Оксана

наук. керівник, канд. педагог. наук, доц.

ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ ФУТБОЛЬНИХ ІДИОМ

У сучасному світі футбол є не лише спортивним грою, але і складною культурною та мовною платформою, яка відображається у великій кількості ідіоматичних висловів. Ці футбольні ідіоми втілю-

ють в собі не лише специфічні аспекти гри, але й переносять у себе ширший за сенсом зміст, що додає їм культурний контекст.

Переклад англійських футбольних ідіом українською мовою є складною задачею через кілька факторів.

По-перше, багато з цих виразів мають приховані значення, які може бути важко передати українською мовою.

По-друге, ідіоми, як правило, мають фігуративне значення, що робить їх переклад ще більш складним завданням.

Нарешті, українська мова має свої унікальні вирази та ідіоми, які не завжди мають аналоги в англійській мові, що робить вибір перекладу ще складнішим. Таким чином, **актуальність** цієї роботи полягає в недостатній розробці питань перекладу українською мовою англійських футбольних ідіом.

Метою цього дослідження виступає аналіз та порівняння англійських футбольних ідіом з їхніми українськими еквівалентами, а також вивчення способів їхнього перекладу.

Вивченням і дослідженням фразеологізмів займалися не лише зарубіжні дослідники, серед яких Ш. Баллі, О. Есперсен, О. Кунін, В. Виноградов, Л. Ройзензон, а й українські мовознавці, зокрема Я. Баран, М. Кочерган, І. Корунець, Л. Скрипник, Р. Зорівчак, В. Ужченко та ін.

Термін «ідіома» походить від давньогрецького слова «*idiōma*», що означає «особливість, своєрідність». Виділяються два основні погляди на ідіоматичні одиниці – так звані «широкий підхід» та «вузький підхід» до ідіом. Згідно з останнім, ідіомами вважається лише такі «стійкі словосполучення, семантика яких не виводиться зі значень її складників, а інтегрована ними формально; виникає внаслідок втрати мотиваційних відношень» [1]. Найгірша помилка, яку може допустити перекладач – перекладати ідіоми дослівно. Відтворення ідіоми «слово в слово» часто здається абсолютною нісенітницею, яка не має жодного сенсу.

Одним з найкращих варіантів для відтворення ідіом є підбір еквіваленту, а саме ідіоми зі схожим значенням у цільовій мові. Якщо знайти еквівалент не виходить, тоді можна вдаватися до описового перекладу.

Надзвичайно популярна гра в футбол збагатила англійську мову великою кількістю сталих виразів. Розглянемо деякі приклади цих ідіом та варіанти їх перекладу: *To blow the whistle on someone* – настукати на когось, наприклад, в поліцію (аналог). *The police caught one guy who then blew the whistle on all the rest.* – Поліція затримала одного хлопця, який потім здав всіх інших.

Shoot the ball into one's own goal – забити м'яч у власні ворота (еквівалент). *The candidate's scandalous behavior during the campaign was like shooting the ball into their own goal, causing a significant loss of*

support among voters. – Скандальна поведінка кандидата під час кампанії була тим самим, що *забити м'яч у власні ворота*, адже вона призвела до значної втрати голосів.

Level playing field – рівні умови (гри або ще якоїсь діяльності), іноді вживається у значенні терміну «чесна конкуренція» (описовий переклад). *EU must provide a level playing field for all its member countries.* – Європейський Союз повинен надати *рівні правила гри* для всіх країн-учасниць.

Double-cross – обман, обдурювання, змагання, в якому обидва учасники застосовують заборонені прийоми (описовий переклад).

Unfortunately, almost every member of the group has plans to *double-cross* the others. – Нажаль, майже кожен учасник групи має намір *обманути* інших. *To move the goalposts* – міняти умови гри (частковий еквівалент). We'd almost signed the contract when the other guys *moved the goalposts* and said they wanted more money [5]. – Ми майже підписали контракт, коли інші хлопці *змінити умови гри* і сказали, що хочуть більше грошей.

Отже, проаналізувавши переклад англійських футбольних виразів українською мовою, ми визначили, що найчастіше використовуються еквівалент та описовий переклад. Для якісного відтворення футбольних ідіом українською мовою перекладачу потрібно орієнтуватися у футбольній термінології, культурних особливостях, а також умінні знаходити відповідні еквіваленти або вирази, які передадуть схоже значення ідіоми в українській мові. Також важливо мати розуміння контексту, в якому вживається ідіома, щоб відтворити її правильно та точно передати сенс. Врахування цих аспектів допоможе забезпечити якісний переклад футбольних ідіом українською мовою.

Список використаних джерел

1. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Львів : Вища школа, 2013.
2. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова Книга, 2021. 448 с.
3. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. Луганськ : Альма-матер, 2007. 235 с.
4. Шаповал Є. Ю. Переклад фразеологічних одиниць спортивної лексики з англійської мови на українську. *Полтавський інститут економіки і права ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*. Полтава, 2018. С. 288–291.
5. Cambridge Dictionaries Online [Електронний ресурс]. Cambridge Univ. Press, 2020. Режим доступу : <http://dictionary.cambridge.org/>.

Чорна Крістіна
Хмельницький національний університет
Давидюк Юлія
наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ СЛОГАНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Постановка проблеми. Рекламний слоган є ключовий елемент комунікації, що впливає на потенційних споживачів продукції та відіграє невід'ємну роль у повсякденному житті. З кожним роком український ринок просувається вперед, залучаючи більше міжнародних компаній. Ці компанії не потребують створення нових рекламних концепцій і ідей, а скоріше перекладу та адаптації своїх матеріалів, які вже довели свою ефективність на світовому ринку. Відтак, з урахуванням активного розвитку вітчизняного ринку і глобалізації економічних процесів, особливо важливим стає переклад рекламних слоганів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Рекламні повідомлення та слогани є об'єктом досліджень багатьох українських і зарубіжних вчених, таких як Ю. Баженов, А. Вайзе, А. Годдар, Ч. Гудрам, С. Кудіс, Г. Лочмеле, Ю. Пирогов та ін. [1; 4]. Оскільки проблема перекладу та адаптації слоганів є актуальною в наш час, вчені продовжують досліджувати поняття рекламного слогану, визначення його ролі у структурі реклами, а також труднощі, що виникають при його перекладі з однієї мови на іншу.

Фундаментальні дослідження лексико-стилістичних особливостей рекламних текстів та слоганів представлені у наукових працях таких вчених, як С. Гонзалез, Х. Кафтанджигев, Н. Кохтев. Одним із значних досліджень є праця професора Дж. Ліча "English in Advertising" [4].

Мета дослідження. Вивчення та аналіз особливостей перекладу та відтворення англомовної реклами українською мовою. Виявлення головних труднощів та специфіки перекладу англомовних слоганів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рекламний слоган – ефективна форма реклами, яка виражає основну ідею та прагматичні наміри стосовно споживача. Його завдання – запам'ятатися і викликати інтерес до торгової компанії та її продукції. Тому переклад таких слоганів потребує підготовки фахівця, оскільки простих навиків грамотного перекладу тут недостатньо. Унікальність рекламних слоганів не дозволяє використовувати дослівний переклад, оскільки це може призвести до втрати змісту та ефективності, а саме сенсу повідомлення. Крім того, переклад рекламних слоганів вимагає урахування

національних, етичних і психологічних особливостей, а також стереотипів цільової аудиторії на різних ринках, які можуть значно відрізнятися у різних країнах.

Переклад англomовних рекламних слоганів українською мовою має свої особливості, включаючи врахування соціолінгвістичних аспектів і специфіки мов. Перекладачеві потрібно адаптувати не лише зміст, а й форму тексту, враховуючи граматичні та стилістичні відмінності між мовами. Це може вимагати заміни конструкцій, заперечень або активних форм дієслів, фразеологізмів однієї мови на відповідники в іншій тощо. Також в таких випадках використовуються різні перекладацькі прийоми, такі як антонімічний переклад, калькування або компенсація лексичних втрат [2]. На основі цього можна виділили наступні способи перекладу рекламних повідомлень та слоганів:

- 1) відсутність перекладу;
- 2) дослівний переклад;
- 3) адаптація;
- 4) ревізія [3].

Коротко розглянемо кожен із них.

1. Відсутність перекладу реклами є досить поширеним явищем. Якщо йдеться про рекламу продуктів, які виконують виключно апелятивну функцію, наприклад, косметичні засоби чи автомобільні марки.

Досить велика кількість іноземних компаній, які представляють свою продукцію на українському ринку, залишають свої рекламні слогани без перекладу. Наприклад: *Gucci – Gucci by Gucci. Honda – The Power of Dreams. Land Rover – Go Beyond. Canon – You can Canon.*

Реклама з цими слоганами в Україні є досить успішною, однак успіх неперекладених рекламних слоганів залежить від головних факторів:

- рівень володіння цільовою аудиторією англійською мовою;
- лаконічність самого слогана, який повинен легко сприйматися та запам'ятовуватися споживачами.

2. Дослівний переклад рекламних слоганів вимагає особливої обережності через те, що він може не враховувати культурні аспекти цільової аудиторії. Хоча ця стратегія може бути ефективною для великих рекламних текстів, але вона не завжди підходить для перекладу саме слоганів. Проте деякі дослідження показують, що іноді такий підхід все ж може бути застосований при перекладі рекламних слоганів. Наприклад: *I'm loving it. McDonald's. – Я це люблю. МакДональдз. My world. My style. My Ecco. – Мій світ. Мій стиль. Мій Ecco. Bounty. A taste of paradise. – Баунті. Смак раю.*

3. Адаптація використовується, коли англomовний рекламний слоган не може бути перекладений українською мовою безпосереднім способом. У цьому випадку англomовний слоган потребує змін, щоб

відповідати особливостям та нормам української мови. Суть слогана, яка англійською виражена шляхом зміни формальних характеристик окремих слів, українською мовою може передаватися за допомогою поєднання кількох. Наприклад: *BMW. The Ultimate Driving Machine. – BMW. Повний драйв. Same space outside, more space inside. Менший ззовні, більший всередині. Geox. Respire. – Geox. Взяття, що дихає.*

4. Ревізія передбачає створення повністю нового рекламного слогана. Ця стратегія перекладу використовується у випадках, коли інші методи не можуть бути застосовані. Разом із слоганом, який є текстовим компонентом реклами, може змінюватися й її графічне оформлення, оскільки ці елементи утворюють єдиний рекламний концепт. Наприклад: *Mazda CX-9. Big Yet Agile. – Mazda CX-9. Грай на повну.* Цікавим прикладом ревізії є рекламний текст Volkswagen Polo. Для реклами в Україні був створений новий текст, який містить в собі гру слів: *Polo. Small but tough. – Моя друга половина.*

Висновки та перспективи подальших розвідок. Реклама є двигуном економіки та «соціальним механізмом», який впливає на взаємовідносини і менталітет суспільства, формуючи нові відносини. У своїй діяльності реклама дотримується власних законів, механізмів впливу та стратегій мовної організації, спрямованих на аудиторію різних країн. Переклад англійських рекламних слоганів українською мовою ставить перед перекладачем ряд викликів. Окрім володіння англійською мовою, він має мати глибоке розуміння культурних, етичних і психологічних особливостей цільової аудиторії на ринку конкретної країни. Дослідження показують, що не всі слогани можна просто перекласти без втрат сенсу і ефективності. Тому перекладач має виявити творчий підхід для правильної передачі англійського слогану українською мовою, забезпечивши його сприйняття споживачем.

Список використаних джерел

1. Бандуля Т. Переклад рекламного слогану як перекладознавча проблема. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. *Філологічні науки. Актуальні проблеми перекладу.* № 6, 2013. URL: <http://surl.li/sesqy>
2. Лотоцька І. Стратегії перекладу рекламних повідомлень. *Студентський науковий вісник.* Київ, 2017. № 42. С. 49–51.
3. Корж В. С., Опанасенко В. В. Особливості перекладу англійських рекламних слоганів українською мовою : *збірник матеріалів.* Полтава, 2022. С. 91–94.
4. Петрушко Г. В. Особливості перекладу рекламних повідомлень та слоганів в англійській та українській мовах. *Вісник психології і педагогіки.* Київ, 2014. URL: <https://bit.ly/33s082J>

Шакула Дар'я
Хмельницький національний університет
Ємець Олександр
наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОРИЧНИХ ТЕРМІНІВ В ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТАХ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ЗМІ)

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві активно вивчається роль метафори в різних сферах комунікації. Крім того, метафоричні вирази в економічному дискурсі є об'єктом уваги багатьох дослідників. Оскільки економіка стає все більш глобалізованою, розуміння та правильний переклад економічних метафор мають велике значення для ефективного спілкування між різними культурами та мовами. Важливо враховувати, що економічні метафори часто мають культурні асоціації, які можуть відрізнятися у різних країнах та спільнотах. Тому перекладачам необхідно дбати про відтворення не лише лексичного значення метафор, але й їхнього культурного та емоційного відтінку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метафора була об'єктом дослідження багатьох мовознавців, зокрема: В. Карабан [1], А. Коваль [2], Ульман [5]. Приклади економічних метафор наводять: Л. Федяніна, Адам Сміт, Девід Р. Гендерсон та Дейдра Маккроскі.

Метою дослідження є аналіз семантичних особливостей англійських метафоричних термінів у засобах масової інформації та їх відтворення в українському перекладі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У комунікації людей важливу роль відіграють слова, що вживаються в переносному значенні. Зокрема, значну роль відіграє метафора. Коваль вважає, що «метафора традиційно визначається як троп, який ґрунтується на використанні слів і словосполучень у переносному значенні на основі подібності, аналогії (за кольором, обсягом, призначенням, формою та іншими критеріями) [2, с. 26].

Метафори активно використовуються у текстах різних наукових галузей, включаючи економіку. Різноманітні типи дискурсу постійно поповнюються новими метафоричними виразами, що відкриває широкі можливості для їх дослідження.

У своїй науковій праці про метафори в бізнес-дискурсі українська дослідниця Т. В. Терещенко вказує, що для розуміння значення метафори необхідно мати кілька додаткових слів, які пояснюють її сенс [4, с. 76].

При перекладі метафор або словосполучень з метафоричним значенням з однієї мови на іншу перекладач повинен керуватися багатоаспектністю образної інформації, зумовленою багатофункціональністю образних одиниць мови, зокрема метафори. Перекладач повинен повністю усвідомлювати її сенс та емоційний ефект, який вона справляє через свій образ [3, с. 117].

У роботі використані приклади з журналу *The Economist*, до яких представлений власний переклад метафоричних виразів з англійської мови на українську.

У більшості випадків, економічні метафоричні терміни відображаються у формі **зооморфізму**, або, як його називають, зворотного типу метафори. У цьому випадку походження метафори часто пов'язане з тваринним світом, де різні тварини виступають як символи, що втілюють різні аспекти людських властивостей. Люди, в свою чергу, можуть порівнюватися з такими тваринами, як собаки, коти або миші, щоб виразити певні аспекти їхнього характеру або поведінки [5, с. 214].

«But the Fed made it clear that it was more worried about the “stag” than the “flation” part and would keep cutting rates». (The Economist)

*«Але ФРС дала зрозуміти, що вона більше стурбована **снекулянтом цінними паперами**, аніж інфляцією, і продовжуватиме знижувати ставки».*

У таких випадках використовується експлікація/вилучення, коли ступінь припущення подібності між мовою оригіналу та мовою перекладу різний, і вимагає або пояснення змісту, який передбачається у вихідному тексті (експлікація), або навпаки, вилучення слів у вихідному тексті [1].

Крім того, не менш поширеним є і **антропоморфний** тип метафори. Цей вид метафори полягає у встановленні паралелей між різними аспектами людського тіла, почуттями та емоціями з неживими об'єктами [5, с. 215].

*«The spending spree, where it occurred, helped lift economies out of recession. But it also contributed to an **inflation headache**». (The Economist)*

*«Ажіотажні витрати там, де вони мали місце, допомогли вивести економіку з рецесії. Але він також спричинив **інфляційний головний біль**».*

Повний переклад застосовується до метафоричних висловів у випадку, коли в обох мовах збігаються особливості вираження емоційно-оцінної інформації, яку несе метафора [1].

*«Succeed or fail, this reversal will shake up a \$600bn industry at the **heart** of the global economy». (The Economist)*

«Успішний чи ні, цей розворот потрясе індустрію вартістю 600 мільярдів доларів, що лежить в основі глобальної економіки.»

У цьому випадку, метафоричне слово «heart» у виразі «at the heart of the global economy» було перекладено як «основа» для передачі його основного значення. У перекладі значення метафори пояснюється без використання її метафоричного образу.

Висновки і перспективи подальших розвідок. У ході проведення дослідження було визначено семантичні типи метафор, основні прийоми та трансформації для перекладу метафоричних термінів в економічних текстах, серед яких: експлікація, вилучення, повний переклад, коли в обох мовах збігаються особливості вираження емоційно-оцінної інформації та переклад метафори без використання її метафоричного образу. Проведений аналіз продемонстрував широкі перспективи для подальших розвідок, зокрема, подальше дослідження методів перекладу метафор і розробка ефективних стратегій для забезпечення точного та адекватного перекладу в економічному контексті.

Список використаних джерел

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 276 с.
2. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. Київ : Вища школа, 1987, 351 с.
3. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. / Скиба К. М. та ін. Хмельницький, 2014. 225 с.
4. Терещенко Т. В. Метафора в бізнес-дискурсі (морфологічний аналіз). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* 2014. № 11. Т. 2. С. 79–70. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v11/v11-2/24.pdf>
5. Ullmann, S. *Semantics: An introduction of the science of meaning.* Oxford: Basil Blackwell, 1972, 292 с.

Питання художнього перекладу

Бартеньєва Ольга

Хмельницький національний університет

Ємець Олександр

наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

РОЛЬ КОГЕЗІЇ У СУЧАСНОМУ КОРОТКОМУ ОПОВІДАННІ (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАННЯ ДЕВІДА НЬЮКЕРКА «WHISPERS»)

Постановка проблеми. Когезія у лінгвістиці слугує для зв'язності тексту та організації структури цих поєднань. Зв'язність є невід'ємною складовою при написанні та відтворенні тексту. Саме вона забезпечує його семантичним цілим і взаємозалежним на всіх рівнях мови.

Метою дослідження є аналіз когезії та види зв'язності у короткому оповіданні Девіда Ньюкерка «Whispers».

Виклад основного матеріалу дослідження. Текст – система знаків у якій все взаємопов'язане, іншими словами основною категорією тексту є *когезія* або *зв'язність*. Когезія – обов'язкова категорія тексту, яка означає особливі види зв'язку між частинами тексту (М. Холідей). Згідно з думкою М. Холідея, когезія не показує про що текст, а виявляє як текст організовано у семантична ціле. Найбільшою мірою категорії когезії реалізується у коротких оповіданнях.

Динамічний розвиток англійського короткого оповідання припав на початок ХХ ст. Англійська дослідниця Клер Генсон пов'язує таку запізнілу еволюцію даної літературної форми з початком масового поширення журнальної періодики у Британії лише у 1880–1890-х рр. [1, с. 7]. Технологічні інновації упродовж ХІХ ст. поклали кінець домінуванню романів у періодичних виданнях і відкрили можливості для успішного експериментаторства у галузі малої прози низці амбіційних

письменників. Англійський дослідник Едріан Гантер вказав з цього приводу у «Кембриджському вступі до короткого оповідання англійською мовою» про наявність двох відмінних різновидів періодичних видань. Перша категорія («The Yellow Book») орієнтувалася на освічену читацьку аудиторію, інша («Strand», «Tit-Bits») – на широкий загал читачів. Саме перший різновид журналів, на думку Е. Гантера, істотною мірою сприяв розвитку англійського короткого оповідання кінця XIX початку XX ст. Малі прозові твори, опубліковані у названих періодичних виданнях, промарковані «опосередкованістю, невизначеністю, натяком, двозначністю і витонченістю» [2, с. 33–34]. Аналогічні характеристики адекватно підходили для передачі суб'єктивних внутрішніх переживань і зовнішніх конфліктів окремих головних героїв.

З переходом у добу модернізму на початку XX ст. англійська мала проза пориває з традиціями реалізму і логічною послідовністю викладу. Модерністські твори виступають у пов'язі з художніми образами, символами і темами. Інтенсивність розгортання оповіді залежить від індивідуалізованої позиції, ефективності системи художніх образів і тону, формальної і стилістичної економії. При цьому структура фабули нерідко постає ослабленою – у ній помітні моменти підвищеного усвідомлення-прозріння («epiphany»). Даний термін уперше ввів у науковий обіг ірландський письменник Джеймс Джойс в автобіографічному романі «Герой Стівен» («Stephen Hero», 1944).

Наприкінці XX ст. англійська мала проза активно вбирає в себе елементи постмодернізму: інтертекстуальність, колаж, питання оригінальності й авторства. За визначенням дослідниці В. Патеї, постмодерністські короткі оповідання набули ознак «безфабульних анти-оповідань» [3, с. 19]. На її думку, першочергова мета авторів цих творів полягає у створенні реалістичного світу ілюзій дійсності. Письменники-постмодерністи – Джеймс Баллард (1930–2009), Ентоні Берджес (1917–1993), Джон Фаулз (1926–2005), Мартін Аміс (1949), Майкл Муркок (1939), а також Доріс Лессінг (1919) доклалися до відродження популярності англійського короткого оповідання в останні роки XX ст.

Новими виявом малої прози початку XXI ст. постала її гібридність, що характеризується широким поширенням міні-прози та циклів мініпрози. Даний різновид малої прози це перехідна форма між модернізмом і постмодернізмом, яка маркує новий період еволюції означених жанрів. В англійському літературному полі набули поширення такі форми міні-прози, як миттєва проза (flash fiction), мікропроза (micro fiction), мікрооповідання (micro-story), коротке коротке оповідання (short short story) тощо. Їм притаманні максимальна стислість оповіді і мінімальний обсяг, не більше трьох сторінок.

Найбільш популярним жанром малої прози є flash fiction (митетва проза). Перший збірник оповідань цього жанру вийшов у США у 1996 році. З того часу видано три збірки оповідань американських та європейських письменників, які стали дуже популярними. Серед авторів є такі відомі письменники, як Джон Апдайк, Дон Ші, Грейс Пейлі. Матеріалом нашої роботи є оповідання Девіда Ньюкерка «Whispers». В оповіданні спостерігаються різні види когезії, зокрема лексична, фонетична, образна.

Через образну та лексичну когезію, «the waves whisper» оповідач торкається тем мінливості, туги та пошуку сенсу життя. Безперервний шум хвиль перегукується з людським досвідом пошуку розради та розуміння серед бурхливих потоків буття.

Одним з засобів лексичної когезії у короткому оповіданні Девіда Ньюкерка «Whispers» є повторення слова «waves»: Слово повторюється по всьому тексту, слугуючи центральним мотивом і символізуючи безперервність та зміни. Цей повтор створює лексичну зв'язність, пов'язуючи різні частини оповіди разом, підкреслюючи постійну присутність хвиль у житті головного героя. Крім того, у згаданому слові можна побачити фонетичну когезію та її відтворення у перекладі: *The waves do not care whether the hotel is open or closed. The waves will whisper until the bloated sun scorches the earth in billions of years. They will call to generations upon generations, just as they did to Bogart and Bacall, just as they once did to me. They will beckon the listener to leave their world, and simply be. There will never be silence. Even when there are no ears to hear, they will call. They call to silence the self. To feel what's true and not the day-to-day distractions that buzz around us like gnats. The waves will always call.* – Хвилям не цікаво, відкритий готель чи зачинений. Хвилі шепотітимуть, доки роздує сонце не випалить землю через мільярди років. Вони кликатимуть покоління за поколінням, так само, як вони кликали кіноактора Богарта і його дружину Беколл, так само, як вони колись кликали мене. Вони закличатимуть людей дати собі спокій і просто бути. Тиша не настане. Навіть коли зникне усе людське, хвилі будуть кликати. Вони кличуть змусити замовкнути себе. Відчути те, що є істинним, а не щоденні турботи, які дзижчать навколо нас, як комарі. Хвилі завжди будуть кликати.

Завдяки малому обсягу цього оповідання, ці види когезії особливо помітні і сприяють кращому розумінні цього поетичного тексту.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Когезія в лінгвістиці відіграє важливу роль у забезпеченні зв'язності тексту та організації його структури. Це невід'ємна складова будь-якого тексту, що допомагає йому стати семантичним цілим на всіх рівнях мови. Дослідження когезії і видів зв'язності у короткому оповіданні «Whispers»

Девіда Ньюкерка показує, як різні види когезії, такі як лексична, фонетична та образна, сприяють формуванню тексту як цілісної семантичної одиниці.

Список використаних джерел

1. Hanson C. Short Stories and Short Fictions, 1880–1980. London : Macmillan, 2019. 189 p.
2. Hunter A. The Cambridge Introduction to the Short Story in English. Cambridge : Cambridge UP, 2007. 212 p.
3. Patea V. Short Story Theories : A Twenty-First-Century Perspective (Dqr Studies in Literature). Amsterdam : Rodopi, 2012. 358 p.

Бойко Олександра

Хмельницький національний університет

Дорофєєва Олена

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ КАЛАМБУРІВ

З розвитком активної міжкультурної комунікації, українські медіа почали частіше запозичувати стилістичні прийоми живих діалогів англійської мови. Завдяки поширенню іноземних комедій, серіалів, стендап-монологів, з великою кількістю гумору, ми помічаємо зростання вживання гри слів.

Актуальність нашого дослідження зумовлена тим, що природа каламбуру, як явища комізму, до сих пір активно вивчається. На сьогодні можна сказати, що цей стилістичний прийом працює завдяки полісемантичності, омонімії та паронімії слів [2]. Такий жарт часто зустрічається у сатиричному та іронічному контекстах. В аспекті нашої статті зупинимося на перекладі каламбурів. Проблемою є те, що через механізм творення каламбуру – однакове звучання і абсолютно різне значення – іноді неможливо зберегти ефект комізму або первинний сенс.

Метою нашого дослідження є вивчення шляхів перекладу гри слів та пошук оптимального варіанту для адаптації англійських каламбурів в українській мові.

Найбільш розповсюджений розподіл каламбурів відбувається за трьома категоріями: 1) ті, які мають фонетичну основу; 2) ті, що мають лексичну основу; 3) ті, які побудовані на фразеологізмах [1, с. 149].

Частина англійських жартів, які не побудовані на омонімічній (а саме фонетичній) основі, можна перекласти і за допомогою дослів-

ного перекладу. Завдяки збереженню не лише схожї полісемантичності, а й контексту використання слів, реципієнт продовжуватиме сприймати обидва значення фрази, що й викликатиме ефект комічного [1, с. 149]:

1) *"Singing in the shower is fun until you get soap in your mouth. Then it's a soap opera."* – "Співати у душі – це весело, доки в рота не потрапляє мило. Тоді це вже мильна опера.";

2) *"This graveyard looks overcrowded. People must be dying to get in."* – "Це кладовище здається переповненим. Люди, певно, вмирають від бажання туди потрапити.";

3) *Today at the bank, an old lady asked me to check her balance ... so I pushed her over.* – "Сьогодні літня пані в банку попросила перевірити її баланс ... тож я штовхнув її."

Однак, якщо жарт побудований на фонетичній основі та лексичній основі, при збереженні лише багатозначності слів і ефекту неочікуваності частина гумору втрачається, через відсутність співзвучності:

1) *"What do you call someone with no body and no nose? Nobody knows"* – "Як назвати когось без тулуба і носа? А хто ж його знає!";

2) *"Dad, did you get a haircut? No, I got them all cut!"* – "Тату, ти постриг волосся? Ні, я його зрівав!"

В мові оригіналу обидвох жартів було використано омоніми для створення комедійного ефекту. Однак, при перекладі гра слів була випущена, залишивши лише неочікувану відповідь, що і мусить спричинити гумористичний підтекст. Таким чином, ми підбираємо еквівалент, близький за значенням, при якому зникає первинний зміст, але комічний ефект не втрачається повністю.

При вільному перекладі основну думку буде збережено, на відміну від контексту, так як його головний мінус – це втрата оригінального авторського стилю і специфіки культури (якщо вона була згадана). Та завдяки йому ми маємо можливість підбирати еквіваленти, які дозволяють зберегти та адаптувати гру слів майже непошкодженою, хоч і далекою від первинного змісту:

1) *"I only know 25 letters of the alphabet. I don't know y."* – "Я знаю лише 32 літери алфавіту. – Ого. А чого так? – Та, не знаю я."

В мові оригіналу річ йде про англійський алфавіт, однак для зручності контекст було перенесено;

2) *"You can rely on doors. They're always have the close ones."* – "На двері можна покластись. Вони завжди когось прикривають."

Завдяки заміні окремих елементів ми не розірвали контекст і залишили його близьким до оригіналу.

Висновки. Отже, підсумовуючи, можна сказати, що жоден із наведених прикладів перекладу каламбурів не є досконалим, і втрачає

фонетичну або ж лексичну основу, та завдяки доповненням, заміні або ж випущенню, кожен із них може бути використаним залежно від контексту та прагматичного ефекту.

Список використаних джерел

1. Гнедкова О. Г., Карпенко З. О. Каламбур як ефект комічності в аудіо-медіальному тексті. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/5_2022/part_1/25.pdf (дата звернення: 18.03.2024).

2. Кузнецов І. Н. Управління продажами. URL: https://stud.com.ua/1145/marketing/kalambur_legko_zapamyatati_vazhko_pridumati (дата звернення: 17.03.2024).

Боль Катерина

Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка

Галайбіда Оксана

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ЕПІТЕТИ У ТВОРАХ ВІЛЬЯМА СОМЕРСЕТА МОЕМА

Актуальність обраної теми зумовлена зростанням інтересу лінгвістів до дослідження аксіологічних засобів мови та необхідністю визначення видів епітетних структур у тропеичній системі англійського прозаїка і драматурга Вільяма Сомерсета Моема. У художньому мовленні письменника велику увагу приділено деталям, а одним із найуживаніших художніх засобів, які він використовував, були епітети, тому недарма критики і літературні дослідники називали його «майстром епітетів».

Метою нашого дослідження є виявити епітети у художньому мовленні Вільяма Сомерсета Моема і визначити їхнє стилістичне навантаження.

Семантичні й структурні типи епітетів, їхню роль у виразності й семантичній насиченості художнього твору досліджували В.А. Кухаренко, О.М. Мороховський, Т.М. Онупрієнко та ін.

Відомо, що епітет є досить поширеним художнім засобом; навіть найбільш некрасномовні майстри слова використовують епітет як засіб, що відображає багатство мови, її символічне наповнення та лексичне розмаїття. Цей стилістичний засіб слугує насиченню мовлення яскравими образами, створенню глибокого емоційного впливу на читача тощо. Коли автор вживає епітет у своєму творі, він підкреслює значущість певних предметів, підсилює їхнє переносне значення, привертає увагу читача [3].

Вільям Сомерсет Моєм використовує епітети для відтворення не лише власного ставлення до описуваних об'єктів, а й для того, щоб привернути увагу читача до розвитку подій та до образів головних героїв. Наприклад, у реченні *"You've made a tremendous success with my people. They've taken an enormous fancy to you"* [1, p. 112], епітети *"tremendous"*, *"enormous"* підсилюють враження від успіху героя. Епітет *enormous* неодноразово використовується у творах Моєма (*"enormous success," "enormous success," "enormous tea"*) та підкреслює значущість подій та об'єктів у контексті розвитку сюжету та характеристики героїв.

Найуживанішим епітетом у художніх творах С. Моєма є асоціативний епітет. Асоціативний епітет – це епітет, який не лише характеризує описуваний предмет чи явище, а й передає емоції, асоціації чи конкретні образи, викликані словом. Цей епітет не лише описує предмет, але й сприймається читачем як символ або метафора, що сприяє розумінню сюжету і характерів персонажів. Асоціативні епітети сприяють створенню більш насиченого та емоційно забарвленого образу [4].

Асоціативні епітети у творах Моєма глибоко вплетені в текст, є образними вкрапленнями, які викликають конкретні асоціації у читача.

Наприклад, у романі *"Theater"* у реченні *"He was a well set-up, normal, high-spirited fellow, with a ready smile and a heartly laugh"* [1, p. 28], епітет *"heartly laugh"* асоціюється з веселим, щирим сміхом, що передає теплоту та радість. У реченні *"She had a lovely figure, everyone admitted that; she was fairly tall for a woman, and she had long legs"* [1, p. 114] епітетна конструкція *"lovely figure"* передає грацію та красу описаної людини.

У романі *"Of Human Bondage"* Сомерсета Моєма виявлено значний обсяг асоціативних епітетів, які надають оповіді глибини та емоційної насиченості. Наприклад, у реченні *"They drove the rest of the journey in stormy silence"* [2, p. 129], епітетна структура *"stormy silence"* об'єднує сприйняття прикметника *«бурхливий»* (пов'язаний із сильними, нестримними або емоційно насиченими аспектами) та іменника *«мовчання»* (викликає асоціації з тишею та відсутністю звуків). Разом вони створюють образ напруженого, наповненого емоціями мовчання, яке може бути ключовим моментом у розвитку сюжету.

Епітет *"legitimate hunger"* (*"It was a meal designed to satisfy legitimate hunger, but not to produce fat"* [2, p. 91]) передає сприйняття голоду, який є законним або правомірним у певних рамках, що вказує на реальну та можливо навіть необхідну для виживання потребу. Таке художнє зображення голоду викликає емоційний відгук у читача та допомагає розкрити внутрішній світ персонажів.

Висновки. Унікальний підхід Вільяма Сомерсета Моєма до використання епітетів дав змогу створити оригінальні образи, які мали емоційний вплив на читачів, збагачували текст образністю та зобра-

жальністю. Завдяки досконалому використанню різних типів епітетів, у т. ч. й асоціативних, Моем не лише поглиблював розуміння сюжету та персонажів, а й спонукав читачів до активного сприйняття твору.

Список використаних джерел

1. Maugham S. Theatre. Penguin Random House, 2009. 160 p.
2. Maugham W. S. Of Human Bondage. Penguin Random House, 2010. 720 p.
3. Мацько Л. І. Стилістика української мови. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.
4. Онопрієнко Т. М. Узуально-асоціативні епітети в сучасній англійській мові. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. Житомир, 2005. Вип. 23. С. 89–92.

Вибодовська Анна

Хмельницький національний університет

Давидюк Юлія

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ВІДТВОРЕННЯ АНІМАЛІСТСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ТВОРАХ АГАТИ КРІСТІ

Фразеологія кожної мови містить важливі лінгвокультурні компоненти. Тому переклад фразеологічних одиниць становить значну проблему, оскільки ці вирази є більше, ніж усталені фрази, які ми можемо легко зрозуміти; вони втілюють традиції, колективне розуміння та історичні контексти. Анімалістський компонент охоплює значну частину фразеологізмів, що виникли внаслідок тривалих спостережень людей за поведінкою та зовнішнім виглядом тварин. Проте вони відображають не лише особисті риси людського характеру, а й соціальні, психологічні та культурні зв'язки між носіями мови та національну специфіку народу, які необхідно враховувати під час перекладу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема вивчення анімалістичної фразеології стає все більш актуальною для досліджень у галузі лінгвокультурології в останні роки. Наукові дослідження в цьому напрямку приводять до важливих висновків та виявлення нових аспектів цього явища, які демонструють у своїх роботах: Бойко В. [2], Бабенко О., Сидорук Г. І. [1], Зубрик А. [4].

Мета дослідження. Виокремити та проаналізувати приклади анімалістських фразеологізмів у творах Агати Крісті, запропонувавши власний переклад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фразеологізми використовуються не лише в усній мові, але й в творах художньої літератури. Чудовим прикладом цього є романи Агати Крісті. Авторка часто вдається до використання анімалістських фразеологізмів у своїх творах, аби краще передати образи людей та яскравіше зобразити ситуації. Проте, аби точно відтворити значення фразеологізмів при перекладі потрібно зважати на різні способи їх перекладу.

Певні фразеологізми мають повні відповідники в українській мові, що зберігають образ та точно передають значення, тож їх потрібно шукати за словником.

Прикладами таких фразеологізмів є:

– анімалістський фразеологізм *“weeping crocodile tears”* вказує на вияв нещирих емоцій, та має ідентичне значення та структуру в українській мові *«проливати крокодилячі сльози»*;

– *“Down goes Mrs. Cayman, weeping crocodile tears and recognizing body as that of a convenient brother”* [8] – *«Після опізнання тіла свого бідолоашного брата, Місіс Кайман спустилася проливаючи крокодилячі сльози»*.

Якщо ж деякі анімалістські фразеологізми не мають повного еквіваленту, який б зберігав образ тварини, тоді нам потрібно використовувати інші способи перекладу, а саме знайти частковий еквівалент, семантичний еквівалент або ж перекласти описово.

Часто фразеологізми можна передати завдяки знаходженню їх часткового еквіваленту. Фразеологізми перекладені таким способом можуть відрізнитись від мови оригіналу, наприклад, лексичним компонентом, граматичною структурою або ж образом, на якому вони базуються [3].

У прикладі фразеологізм *“smell a rat”* вказує на передчуття небезпеки, але в українській мові немає повного відповідника, який б зберіг образ, тому задля збереження значення потрібно використати його частковий еквівалент *«пахне смаленим»*.

“If I had told you my ideas, the very first time you saw Mr. Alfred Inglethorp that astute gentleman would have – in your so expressive idiom – “smelt a rat!”” [7] – *Якби я розповів вам свої ідеї, то, щойно б ви побачили містера Альфреда Інглторпа, той хитрий джентльмен запідозрив би, що – як у вас кажуть – «пахне смаленим»!*

Те ж саме стосується анімалістського фразеологізму *“the old bird”* який має частковий еквівалент в українській мові та зберігає лише значення, але не образ – *«давній приятель»*.

“I couldn't let the old bird down, could I?” [8] – *«Я не міг підвести давнього приятеля, чи не так?»*

Ще одним поширеним способом для перекладу фразеологізмів є підбір семантичного еквівалента, що передбачає використання фра-

зоологічної одиниці подібного значення, але різної форми таким чином, що фіксований вираз у цільовій мові має значення, подібне до значення вихідної ідіоми чи виразу, але складається з різних лексичних одиниць [3].

Яскравим прикладом використання такого способу перекладу є анімалістський фразеологізм *“like a cat on hot bricks”* через відсутність в українській мові фразеологізму який б передавав значення зі збереженням образу тварини, тому потрібно знайти схожий за значенням, який б передав відчуття хвилювання – *«як на голках»*.

“He was like a cat on hot bricks” [5] – *Він був увесь «як на голках»*.

Поширеним способом перекладу фразеологізмів є описовий переклад, який ми використовуємо коли неможливо знайти схожий за значенням фразеологізм або коли використання ідіоматичної мови в цільовому тексті здається недоречним через стилістичну відмінність.

Наприклад, *“a cock and bull story”* немає фразеологічного відповідника в українській мові, тому перш за все необхідно знайти його значення та підібрати найвдаліший переклад, у нашому випадку – це *«неправдоподібна історія»*.

“Miss Howard has previously made up a cock and bull story about him and Mrs. Raikes to account for his holding his tongue afterwards” [7] – *«Міс Говард заздалегідь придумала неправдоподібну історію про нього й місіс Райкес, щоб потім пояснити його мовчання»*.

Ще одним прикладом використання описового перекладу є фразеологізм *“a red herring”*, який буде означати *«відволікаючий маневр»* в українській мові.

“His disappearance is just a red herring” [5]. – *Його зникнення це просто «відволікаючий маневр»*.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проаналізовано використання анімалістських фразеологізмів у романах Агати Крісті та запропоновано їх переклад українською мовою. Виявлено, що деякі фразеологізми мають повний еквівалент в українській мові, що зберігає образ та точно передає значення, тоді як інші потребують використання часткових, семантичних еквівалентів або описових перекладів. Наступні дослідження можуть включати більш глибокий аналіз фразеологічних одиниць у цих творах та порівняльний аналіз різних перекладацьких підходів до відтворення анімалістських фразеологізмів.

Список використаних джерел

1. Бабенко О. С., Сидорук Г. І. Особливості перекладу англійських фразеологізмів з зоокомпонентами українською мовою. Київ : *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*, 2020. С. 65–2.

2. Бойко В. М. Структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць з анімалістичним компонентом. Ніжин : *Література та культура Полісся*, 2007. Вид. 36-те. С. 5.

3. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. Хмельницький : Хмельницький національний університет, 2015. С. 97–98.

4. Зубрик А. Р. Особливості та труднощі перекладу англійських фразеологізмів. Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2013. Вид. 36-те. С. 317–318.

5. Christie A. And Then There Were None. William Morrow Paperbacks, 2011. 300 p.

6. Christie A. The Mysterious Affair at Styles. William Morrow Paperbacks, 2020. 288 p.

7. Christie A. Why Didn't They Ask Evans? William Morrow Paperbacks, 2012. 304 p.

Герасименко Тетяна

Хмельницький національний університет

Ємець Олександр

наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

СТРУКТУРА ЛЕКСИЧНОГО КОНЦЕПТУ БІЖЕНЕЦЬ: СТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Дослідження концептів посідає не останнє місце серед інтересів літературознавців та лінгвістів. Концепти зустрічаються у повсякденному мовленні та різних дискурсах, не тільки в художніх текстах. Вербалізація концептів у мас-медійному дискурсі привертає особливу увагу, адже нагальні питання, якими цікавиться суспільство та становлять «фундамент» структури концептів англomовної картини світу, висвітлюються в ньому. Зважаючи на останні події у світі, що стосуються проблем війни та міграції, концепт БІЖЕНЕЦЬ є чи не одним з чільних.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій. Значний внесок у дослідження концептів зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як Д. Лакофф, М. Джонсон, В. Г. Ніконова, Л. І. Белехова, О. М. Кагановська та ін. Концептуальним аналізом займалась В. А. Маслова [3].

Актуальність дослідження визначається тим, що концепт БІЖЕНЕЦЬ займає в англomовному публіцистичному та юридичному дискурсі центральне місце через події сьогодення.

Метою дослідження є визначити структуру лексичного концепту БІЖЕНЕЦЬ та стилістичні засоби його вербалізації.

Виклад основного матеріалу. Концепт є одним з основних термінів когнітивної лінгвістики та предметом зацікавлення багатьох науковців. Розуміння сутності поняття «концепт» у лінгвістиці має різноманітні підходи. Г. Гайдук відзначає, що концепти є своєрідним світом у голові людини, який формує концептуальну систему, а слова мови кодують зміст цієї системи. Він підкреслює, що відсутність єдиного трактування поняття концепту пов'язана з його складною, багатовимірною структурою [1]. С. Жаботинська розглядає концепт як будь-яку оперативну одиницю мислення, яка може мати або не мати чіткої логічної форми [2, с. 34]. С. Сухорольська стверджує, що концепти – ментальні конструкти, які людина використовує в процесі мислення [5].

Концепти відображаються в мові. Певні лінгвісти переконані, що найважливіші концепти виражаються за допомогою граматики (ЧАС, МІСЦЕ, ЯКІСТЬ, ЧИСЛО тощо). Інші науковці беруть за основу лексичну складову концепту. Лексично конкретизованими концептами є соціальні поняття і відносини (СВОБОДА, ДРУЖБА, ВІЙНА), моральні поняття (ПРАВДА, БРЕХНЯ), емоційні поняття (РАДІСТЬ), поняття природних явищ (ДЕРЕВО, ВОГОНЬ), поняття про людей (ГЕНІЙ, ДУРЕНЬ), наукові поняття тощо [3].

Концепти вербалізуються у мовленні. Їх можна вербалізувати за допомогою слів, словосполучень, фразеологізмів, речень, текстів.

Кожен концепт має свою структуру – ядро і периферію. Ядро – це словникове значення мовної одиниці, яка вербалізує концепт. Периферія – суб'єктивний досвід, конотації та асоціації [5]. М. Положин порівнює структуру концепту із ягодою, де ядро – кісточка, а периферія – м'якоть; та зазначає, що існує три типи концептів за структурою:

- однорівневий, який складається лише з ядра і може включати почуттєві образи та предметні уявлення (чашка, жовтий);

- багаторівневий, який містить декілька когнітивних пластів, що відрізняються за рівнями абстрактності та послідовно нашаровуються на базовий пласт (грамотний – як уміння читати писати; уміння ефективно вести спілкування згідно із загальноприйнятими нормами; уміння добре розбиратися в певній галузі);

- сегментний, у якому базовий чуттєвий шар оточений декількома рівноправними сегментами, які відрізняються за ступенем абстракції (толерантність – політична толерантність, наукова толерантність, екологічна толерантність, музична толерантність тощо) [5].

Біженець, вигнанець, виселенець, переміщена особа, переселенець, утікач – ці та інші вербалізатори концепту БІЖЕНЕЦЬ в українській мові набувають особливого змісту та специфіки когнітивно-дискурсивного функціонування відповідно до сьогодшніх подій. Термін функціонує в багатьох різних терміносистемах і реалізується у бага-

тьох комунікативних ситуаціях різних професійних дискурсів. Розглянемо стилістичні засоби вербалізації соціального концепту БІЖЕНЕЦЬ на прикладі статей англomовних юридичного і публіцистичного дискурсів.

For economies, refugees could be both a burden and a boon.

Метафора *be both a burden and a boon* тут використана, щоб описати певну неоднозначність наслідків прийому біженців, що можуть бути як позитивними (лексема з позитивним забарвленням *boon*), так і навпаки, негативними (лексема з негативним забарвленням *burden*).

The website, Refugees Welcome (Fluechtlinge Willkommen) has already placed dozens of refugees who otherwise might be placed in overcrowded migrant centers or struggle to put a roof over their heads at all.

Вербалізація концепту відбувається за допомогою метафори *to put a roof over one's head*, адже концепт БІЖЕНЕЦЬ розширюється та тісно переплітається із такими концептами як ДІМ та БАТЬКІВЩИНА, і використана, щоб привернути увагу до труднощів із наданням житла.

The Ukrainian-government-controlled territories became a second home for many families who witnessed the military aggression.

Концепт вербалізується метафорою *became a second home*, що тісно пов'язує його із домом та Батьківщиною.

For Ukrainian refugees: Europe opens doors that were shut for others.

У наведеному прикладі є метонімія – *Europe* та стерта метафора – *opens doors*. Тут знову спостерігаємо лексеми, характерні для ядра концепту, та метафоричний зв'язок із домом.

Ukrainian's Herculean task: helping millions whose homes are in ruins or Russia's hands.

Даний приклад є доволі цікавим завдяки використанню декількох стилістичних прийомів. Найбільш цікавим є використання міфологічної алузії про Геркулесів подвиг, що означає виконання надскладного завдання. Тут ми спостерігаємо знову наскрізну нитку ядра концепту – *home*. Також в оригіналі використано персоніфіковану метафору та алітерацію звуків "h" та "r".

Висновок. Отже, у підсумку можемо ствердити, що концепт вербалізується різними способами – лексемами та стилістичними засобами, які можуть становити як його ядро, так і периферію. Для вербалізації концепту стилістичними засобами часто використовується метафора. Перспективу подальших досліджень становить вербалізація концепту БІЖЕНЕЦЬ у публіцистичному дискурсі.

Список використаних джерел

1. Гайдук Г. В. Концепт як базове поняття когнітивної лінгвістики. *Філологія*. 2012. № 3. С. 19–21.

2. Жаботинська С. А. Когнітивна лінгвістика. Принципи концептуального моделювання. *Лінгвістичні студії*. Черкаси, 1997. Вип. 2. С. 31–52.
3. Маслова В. А. Когнітивна лінгвістика: навчю посіб. Київ : ТетраСистемс, 2004. 256 с.
4. Полюжин М. М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. Київ, 2015. № 4. С. 12–22.
5. Сухорольська С. М., Федоренко О. І. Методи лінгвістичних досліджень: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 344 с.
6. Internally Displaced Persons and Their Legal Status: The Ukrainian Context. Iryna Basova. [https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2017_26_113_internallydisplaced-persons-and-their-legal-status-the-ukrainian-context]

Горгулько Юлія
Хмельницький національний університет
Купчишина Юлія
наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ВІДТВОРЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА ФУНКЦІЙ ОРИГІНАЛЬНИХ МЕТАФОР ПРИ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ СТВЕНА КІНГА)

Постановка проблеми. Творчість Стівена Кінга багата на метафори, які відіграють важливу роль у створенні атмосфери, розкритті характерів та розвитку сюжету. Художній переклад – це не просто передача слів з однієї мови на іншу, це справжнє мистецтво, яке потребує від перекладача не лише знання мов, але й глибокого розуміння тексту, його стилю, емоційного навантаження та авторського задуму. Перекладач художнього твору має не лише точно передати зміст тексту, але й зберегти його атмосферу, емоції, стиль та задум автора. Це завдання стає справжнім викликом, адже мови мають різні особливості, структуру та експресивні можливості. [4]

Сучасні дослідники, такі як Т. Казакова, П. Ньюмарк, М. Антонівська, І. Арнольд, О. Кондратьєва та інші, зосередили свою увагу на складних питаннях перекладу метафоричних одиниць, прагнучи зберегти їх глибинний сенс та емоційне забарвлення у перекладі.

Мета дослідження. Дослідити стилістичні особливості та функції метафор у романах Стівена Кінга та визначити труднощі, що виникають при перекладі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Романи Стівена Кінга дуже цікаві для лінгвістів і перекладознавців. Будучи високоосвіченою в літературі та надзвичайно амбітною людиною, він користується всіма здобутками літератури. Це допомагає йому збагатити стилістичну цінність та виразність мови своїх творів.

Метафори у художніх творах здебільшого є унікальними, індивідуально-авторськими і вони рідко зустрічаються у творах інших письменників. Завдяки їм читач може побачити знайоме поняття з нового боку, вони допомагають читачеві краще уявити те, про що пише автор, оскільки роблять образи більш виразними. Також метафори – це основа естетичної цінності художнього тексту.

Метафора не лише зображає в художньому тексті відповідну ситуацію, але й сприяє вираженню позитивної або негативної оцінки, експресивно доповнює репрезентацію емоцій і почуттів комунікантів, зображених в тексті, виконуючи стилістично-описову і зображально-оцінну функції.

За Л. Єфімовим, в реченні метафора виконує такі функції:

- 1) номінативну (конкретизуючу, узагальнюючу, ілюстративну);
- 2) естетичну;
- 3) емоційно-оцінну [3, с. 46].

Від всіх інших форм мовлення художнє відрізняється, перш за все, тим, що виконує естетичну функцію.

У ході дослідження було здійснено аналіз романів Стівена Кінга «Воно», «Казка» у перекладі Олександра Красюка, Сергія Крикуна, Анастасії Рогози та Захарченко Ольги, Любенко Олени.

Тож, розглянемо та проаналізуємо відтворення метафор у романах українською мовою:

Mewling, gasping, Eddie hunched his way backward, he could hardly breathe, his heart was a runaway engine in his chest [2]. – *Мимрячи, задихаючись, Едді порачкував назад, він ледве міг дихати, серце в нього в грудях перетворилося на надсадний мотор* [5]. В оригіналі використовується метафора "runaway engine", яка порівнює серце Едді з двигуном, що вийшов з-під контролю. Ця метафора точно відтворена в українському перекладі «надсадний мотор». Український переклад використовує слово «надсадний», яке підкреслює не лише силу, але й виснажливість роботи серця. Переклад також використовує дієслово «перетворилося», яке робить метафору динамічною. Функція цієї метафори – емоційна, оскільки вона підсилює емоційний стан Едді, роблячи його більш відчутним для читача. Переклад метафори «серце в нього в грудях перетворилося на надсадний мотор» є вдалим, адже він точно відтворює значення, емоційний вплив і образність оригіналу.

...her roller skates tied together and hung over her shoulder, one knee a stinging net of pain from a fall she had taken on Saint Crispin's Lane [2]- ...тоді вона була з роликками, які висіли в неї на плечі, а одне коліно обплела щипуча павутина болю, бо трохи раніше вона забила його на Сейнт-Кріспінс-лейн [5]. Метафора підсилює відчуття болю, який відчуває героїня. Вона робить текст більш емоційним та драматичним, допомагаючи читачеві краще зрозуміти та співпереживати героїні. Український переклад використовує метафору, яка є подібною до англійської оригіналу. «Павутина» створює чіткий образ болю, який обплутує коліно героїні.

That wasn't much, granted, but with those bowlegs, Amit was no greyhound himself. [1]. – Ясно, що її було замало, але й Амміт зі своїми кривими ногами зовсім не скидався на хорта. [6]. Метафора створює чіткий образ Амміта та допомагає читачеві краще зрозуміти його зовнішність. При перекладі було додано слово «зовсім», що підсилює емоційний вплив метафори. Переклад метафори є вдалим. Він відтворює значення, емоційний вплив та образність оригіналу.

... the phone would have to do. I knew the story, of course; like Goldilocks and Red Riding Hood, it's part of the cultural river that carries kids downstream.[1] – ... телефона мало вистачити. Сюжет я, звісно, знав. Оригінальна казка, про яку люб'язно розповіла Вікіпедія.[6] Метафора створює чіткий образ культурного потоку, який несе дітей за течією, вона підкреслює важливість казок для дітей та їх роль у розвитку особистості. При перекладі на українську метафору було вилучено. Отже переклад метафори можна назвати невдалим, оскільки він не зберіг образність оригіналу та втратив емоційний вплив.

Висновки. Підсумовуючи всі оригінальні метафори, їхні функції та переклади, очевидно, що вони становлять великий виклик для перекладача. Оригінальна метафора, яку б функцію вона не виконувала, показує внутрішній світ і певною мірою характеризує психологію автора. При перекладі основним варіантом є її збереження, навіть якщо цієї метафори раніше не існувало у світі.

Список використаних джерел

1. Stephen King «Fairy Tale». URL: <https://shorturl.at/bwxAS>
2. Stephen King «It». Режим доступу: URL: <https://is.gd/V3I7Ox>
3. Єфімов Л. П. Ясінецька О. А. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз : навч.-метод. посіб. Вінниця : Нова книга, 2004. 240 с.

4. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту : навч. посіб. для студ. старших курсів фак-ів англ. мови. В. А. Кухаренко. Вінниця : Нова книга, 2004. 272 с.

5. Стивен Кинг «Воно». Режим доступу: URL: <file:///C:/Users/HP/Downloads/kinh-stiven-vono3406.pdf>

6. Стивен Кинг «Казка». Режим доступу: URL: <file:///C:/Users/HP/Downloads/Fairytale.pdf>

Гуцал Катерина

Хмельницький національний університет

Ємець Олександр

наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

THE ROLE OF SITUATIONAL AND LINGUISTIC CONTEXT IN THE TRANSLATION OF PLAY OF WORDS

Statement of the problem. Context is traditionally defined as surroundings of a language unit in which the properties of this unit are realized. Under the term "property" we understand the functions and the meanings of this unit, i.e. a word, a word combination, even a sentence. A more detailed definition involves mentioning the type of environment and says that the term context implies any environment or media, either lingual or extralinguistic, in which an element (language unit) functions in the process of communication and which actualizes its meaning (E. Morokhovska) [1]. The founder of the theory of context was John Rupert Firth, who was concerned with stating the meaning in terms of linguistic and non-linguistic contexts. He considered that meaning is best understood as a complex of various relations between the components of the situational context. In his opinion, each word when used in a new context is a new word [4]. However, many linguists object to this idea. For example, a person who knows French can easily give equivalents of such English words as *pencil*, *yellow*, *write*. As Stephen Ullmann justly says, if words had no meaning outside contexts, it would be impossible to compile a dictionary. However, the importance of *situational context* cannot be underestimated.

The aim of the research is to show the interconnection between situational and linguistic contexts in determining the type of the play of words and the role of contexts in its translation.

Statement of the basic material. Let us look at the example of situational context in the texts of military humor.

A priest in a long gown saw a general in a splendid uniform at a railway platform. "Excuse me," said the clergyman addressing the general.

"Are you the station master? When is the next train for Manchester departing?" The general replied with dignity: "At 13.15, Madam [2]."

The story looks like misunderstanding caused by specific garments. However, the underlying idea is the mutual feeling of contempt to the profession of the persons. In this case we deal with a paradoxical situation. **Linguistic (verbal) context** is a text fragment integrated by the language element(s) which functions in it and helps to realize its meaning. Linguistic context can be divided into lexical, grammatical and stylistic context. **Grammatical context** is created by grammatical environment, e.g. the infinitive or the gerund: *He made many mistakes. – He made his employees stay after work.* **Lexical context** is represented by denotative units in the environment of the analyzed language elements: *take a car, a room, an exam; black suit – black thoughts.* Lexical context helps to realize one meaning of a polysemantic word. At the same time, lexical and situational contexts are often interconnected, in particular when we deal with the play of words. Let us analyze a story where misunderstanding is caused by the situational context and by homonymy which foregrounds lexical context.

At a library

A man, wishing to clear up a question about art, approached the information desk and asked the librarian: "Where can I find something on Corregio and his "Flight into Egypt"?" – "Everything about aviation in Room 121", answered the clerk [2].

Here misunderstanding results from the incompetence of the librarian. At the same time, it also results from the homonymy of the words *flight* (going by plane) and *flight* (running away, escape). So, homonymy is the basis of the linguistic context in this humorous text based on the Biblical and art allusions. Corregio is the name of the Italian painter, while the flight to Egypt means the escape of the Holy family from the persecution by Herod. In Ukrainian we don't have the homonymy of this type (*втеча – політ*), therefore we can make a compensation by changing the punchline, the basis of the joke. So the phrases can be translated in the following way: "Де я можу знайти щось про Корреджо та його "Втечу в Єгипет?" – "Вся література про пригоди у кімнаті 121".

Our investigation of 20 short stories of military humor reveals that play of words is realized mainly with the help of such lexical-stylistic technique as homonymy. In this case we can see the examples of purely lexical context. Some of very short texts are humorous aphorisms which include a question and an answer to this question with the play of words: *What is a soldier's least favourite month? – March [3].* The word of the answer implies two homonymic words – the name of the month, i.e. the direct answer to the question, and the implied answer, the word *march*, i.e. soldier's walk, sometimes a long and tiring walk. In the target language the

word *марш* is not homonymic with the name of the month, so we can change the word in the question but retain the play of words and the pragmatic effect, the unwillingness of soldiers to take long walks: *Яка найменш улюблена музика для солдат? – Марш*. In the target text homonymy is substituted by another lexical device – polysemy, but the play of words and the negative pragmatic effect is retained.

Another example of the play of words is not so bright, it is based on the use of a prefix: *What do hungry marines eat? – Subsandwiches* [3]. Here lexical context is created by the word *marine* which refers to the semantic field NAVY, so the prefix implies another word of this semantic group *submarine*. As the meaning of the prefix is *under-*, so we retained it in the target text adding one more word: *Що їдять голодні моряки? – Підводні бутерброди*. We suppose that successfully rendered the humorous effect because the created occasionalism is correlated with the traditional translation of the noun *submarine* (*підводна лодка*).

Conclusions. Our research revealed that in the analyzed short humorous stories and aphorisms both situational and linguistic contexts help to realize the play of words. Situational context is based on misunderstanding between people of different backgrounds. But, more typically, situational and lexical context are interconnected when we deal with the play of words. Humorous aphorisms of military character are based mainly on homonymy which is the manifestation of lexical context. The homonymic units used for creating humorous effect have been translated with the help of polysemy or addition which involves some compensation.

References

1. Мороховська Е. Я. Основи граматики англійської мови. Київ : Вища школа, 2013. 383 с.
2. 100 British and American Jokes. Ternopil: Navchalna knyha-Bohdan, 2005. 88 p.
3. Top 18 Funny Military Jokes To Share With All Your Military Friends. URL: <https://veteranlife.com/veteran-life/military-jokes/>
4. Vandaele J. Humor in Translation. Handbook of Translation Studies. Volume 2. Amsterdam : John Benjamins, 2010. P. 180–183.

Дзіблюк Дарія
Хмельницький національний університет
Давидюк Юлія
наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ОБРАЗ ЛІСУ В ТВОРЧОСТІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ: ХУДОЖНІ ТРОПИ ТА ЇХНЕ ВІДТВОРЕННЯ В АНГЛІЙСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ НА ПРИКЛАДІ НОВЕЛИ «БИТВА»

Постановка проблеми. Ольга Юліанівна Кобилянська – класик української літератури, відома буковинська феміністка та громадська діячка ІХ–ХХ ст. Незважаючи на популярність в Україні, творчість та діяльність письменниці є маловідомою за її межами; лише один роман, низка оповідань і нарисів існують в перекладі англійською. Одним із центральних образів у новелах письменниці є природа, а саме – природа Буковини. Ольга Кобилянська живо й майстерно змальовує незаймані пейзажі українських гір і лісів – важливою складовою культурної та історичної спадщини країни, осередку натхнення для чималой кількості як класичних, так і сучасних письменників. Ці твори, покликані передати красу українських Карпат і поставити актуальну проблему вирубки карпатських лісів, залишаються недоступними англійськомовному читачеві; це й зумовлює зацікавлення питанням перекладу художніх засобів, якими послуговується письменниця в зображенні буковинської природи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Творчість Ольги Кобилянської залишається релевантною темою багатьох мово- та літературознавчих досліджень; відомим дослідником життя і творчості письменниці є літературознавець та критик Ф. Погребенник (редактор п'ятитомника творів О. Кобилянської; укладач книги *«Слова зворушеного серця. Про щоденники, автобіографії, листи, статті та спогади»* 1982 р.). Серед науковців, що переймалися безпосередньо темою природи в творчості письменниці, слід виокремити статті О. Кардашук (*«Образ лісу в новелах Ольги Кобилянської»* [1]), В. Заїць (*«Мовний образ лісу у творчості Ольги Кобилянської...»*), О. Литвин (*«Образ лісу в мовній картині художніх світів Ольги Кобилянської (...»* [2]). Власне робіт щодо перекладу даного аспекту немає, проте однаково важливо виокремити перекладачів творів Кобилянської: Марію Скрипник (роман *“On Sunday Morning She Gathered Herbs”* [4]), Леся Будну (новела *“Nature”* [4]), Рому Франка (оповідання та новели *“At St. John’s Monastery”*, *“The Diviners”*, *“To Meet Their Fate”*, *“Warm the Children, O Sun”* [5]).

Мета дослідження. Розглянути художні тропи, використані для передачі образу лісу, і способи їх відтворення, пропонуючи власний переклад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Художній прос-тір новели Ольги Кобилянської «Битва» обмежений певними рамками –

це смерековий ліс у Карпатах [1, с. 323]. Він постає збірним образом і фігурує як самостійно («*Ліс задрижав*» [2, с. 383]), так і розщеплено («*Високий мох не давав легко ходити*» [2, с. 380]; «*Папороть заговорила пророчим шелестом*» [2, с. 385]). Авторка вдало послуговується персоніфікацією, надає природі людських рис за допомогою метафор [3, с. 109]. Розгляньмо певні випадки тропів у творі.

«*Гора біля гори **стоять** разом в німій величі, **одягнені** в смерекові ліси* [2, 379]» – “*In silent splendour **stood** the **spruce-cloaked** mountains.*”

У перекладі спостерігаємо збереження метафори та часткову заміну образу («*одягнені в смерекові ліси*» – “*spruce-cloaked*”), – поширене означення – епітет.

«*Коріння дерев, **грубе**, немов рамена, **виринали** гадюкою з моху, **перше** ї упряме, сплетене одне в друге, **тягнулося** дивоглядними перснями в глибін лісу, котра, **сповита** в зелену темінь, **дишшла** неприятністю [2, 380]» – “*The **wide-winged** tree root **snaked** out of the moss. **Gnarled**, it intertwined and **reached** its shrivelled fingers into the forest’s deep. **Obscured** by a greenish murk, it **reeked** of hate.*”*

У порівнянні «*грубе, немов рамена*» спостерігаємо зміну тропу (на епітет) та часткову заміну образу – “*wide-winged*”. Персоніфікацію дотримано в перекладі.

У сполученні «*дивоглядними перснями*» спостерігаємо часткову заміну образу – “*shrivelled fingers*”. У метафорі «*дишшла неприятністю*» заставано синонімічну заміну (посилення образу) – “*reeked of hate*”.

«*Вона [смерека] **здригнулася**. Відколи **жила**, не чула ще на собі топора. Удар той розлігся по цілм лісі, і всі дерева **здержали віддих** (...) [2, с. 380]» – “*It **quivered**. For as long as she lived, the spruce **had never felt** the touch of an axe. The blow echoed through the whole forest, and the trees **held its breath**.*”*

У наведеному прикладі спостерігаємо повне збереження тропу – персоніфікацій (смерека: *здригнулася, жила, не чула; дерева здержали віддих*) й образів, які вони передають.

«*Дерева **не кивалися**. Найстарші **стояли**, уоружені в гордість і недоступність, і **не вірили**, щоб який напад був можливий. Ажже **стояли** тут стільки років – цілі століття! **Бачили**, як багато **вмирало** ї виростало, **прожили** чи одну весну, чи одну зиму; **бачили** так часто схід сонця, прекрасного, золотом сяючого сонця, в котрого жарко-червонім світлі ранком **купалися**, а вечором воно їх **благословило**. А тепер мали б **полягти іншою смертю**, ніж їх предки, що **повалились** самі від старості або від блискавиць? [2, 382]» – “*The trees **didn’t sway**. The oldest ones **stood** proud, unapproachable, and **didn’t deem** the attack possible, for they stood there many years and centuries! They **saw****

the trees die and regrow, live through one winter or spring. They often saw the sun rise. The beautiful, gold-tinted sun bathed them in its burning hues at dawn, and blessed them when it set at night. And did they have to meet a different death now, so unlike their ancestors who fell victims only to an old age and bolts of lightning?”

Щодо метафор (дерева: стояли, не вірили, бачили, мали полягти іншою смертю) застосовано повний переклад із дотриманням тропу – персоніфікації (*the trees: stood proud, didn't deem, saw, meet a different death*); натомість, до епітетів «золотом сяючого» та «жарко-червонім світлі» було застосовано синонімічну заміну, – “gold-tinted” і “burning hues”.

«Сам ліс **становив** навкруги долини неприступний мур, з-поза котрого **міг** хіба місяць **вирунути** [2, 393]» – “The forest **rounded** the valley – tall and unyielding like a wall, so that only the moon **could rise** above it.”

У цьому прикладі ми замінили троп, переклавши метафору порівнянням: *становив мур – rounded like a wall*. До метафори «місяць міг вирунути» застосовано часткову зміну образу: *міг вирунути – could rise*.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Новела «Битва» Ольги Кобилянської багата на художні тропи, а саме – персоніфікацію, адже її «смерековий ліс» постає живим, чутливим персонажем з величною довгою історією. Типовим для перекладу персоніфікації дерев та власне лісу є повний переклад – тобто повне збереження метафори та образу. Найвні в творі епітети та поширені означення підлаштовуємо до норм англійської мови, а отже можемо перекладати з деяким вилученням або частковою заміною образу.

Новелістика Ольги Кобилянської заслуговує на увагу англійського читача, а отже тонкощі перекладу художніх тропів, зосереджених на образі природи, і власне переклад оповідань і новел письменниці мають перспективи подальших досліджень і розвідок.

Список використаних джерел

1. Кардашук О. В. Образ лісу в новелах Ольги Кобилянської. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ: 2011. № 7. С. 322–325. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2011_7_74.
2. Кобилянська О. Ю. Зібрання творів у 2 т. / упоряд. Ф. П. Погребенник. Київ : Дніпро, 1988. Т. 1. 222 с.
3. Литвин О. О. Образ лісу в мовній картині художніх світів Ольги Кобилянської та Уляни Кравченко. *Вісник Харківського національного університету імені Шевченка*. Харків: 2010. № 1. С. 10–14.

нального університету імені В. Н. Каразіна. 2018. №. 77. Р. 107–110. URL: <https://periodicals.karazin.ua/philology/article/view/10133/>.

4. Ольга Кобылянська – Тека авторів. Читиво. URL: <https://chtyvo.org.ua/authors/Kobylianska/> (дата звернення: 30.03.2024).

5. Warm the Children, O Sun (Women's Voices in Ukrainian Literature) / ed. by S. Morris ; trans. by R. Franko. Language Lanterns Publications, 2000. 470 p. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/27408/file.pdf> (date of access: 30.03.2024).

Ковбасіста Анастасія

Хмельницький національний університет

Давидюк Юлія

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ЕФЕКТ ВИСУНЕННЯ РИМОВАНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЇХ ПЕРЕКЛАДУ НА ПРИКЛАДІ ОПОВІДАННЯ РЕЯ БРЕДБЕРІ «THERE WILL COME SOFT RAINS» («ДОЩІ ВИПАДАЮТЬ»)

Постановка проблеми. Рей Бредбері – американський письменник, творча спадщина якого є прекрасним прикладом цінності науково-фантастичного жанру, як інструменту для висвітлення важливих соціальних тем. Твори автора збагачені різноманітними художніми засобами, проте окрім метафор, епітетів та порівнянь у творі «There will come soft rains» («Дощі випадають») Рей Бредбері використовує також такий фоностилістичний (поетичний) засіб як римування і перетворює його на головний контрастний елемент твору. Правильна передача поданого елемента при перекладі є надзвичайно важлива, для збереження ефекту висунення, який автор використовує у творі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Оскільки досліджень ефекту висунення фоностилістичних (поетичних) засобів та їх перекладу на прикладі творів Рея Бредбері не багато, ця тема є актуальною для опрацювання. Проте сама тема висунення та способи його перекладу цікавила багатьох мовознавців і філологів: В. А. Кухаренко [5], Дж. Ліч [4], а також український науковець та філолог О. В. Ємець [2].

Мета дослідження. Метою нашого дослідження є виокремлення римованих елементів у творі Рея Бредбері «There will come soft rains» («Дощі випадають»), аналіз варіантів їх перекладу у роботах перекладачів, які працювали над згаданим твором. Також метою є запропонувати власний варіант перекладу для збереження ефекту висунення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своїх творах Рей Бредбері майстерно використовує чимало художніх засобів що пронизують твір та постають умовними героями, які виконують свою

роботу – зображення та висвітлення важливих моментів, ідей, думок і для цього автор використовує прийом висунення (foregrounding).

Одне з найкращих визначень стилістичного прийому висунення належить І. В. Арнольд: «*Висунення – це такі способи організації тексту, які фокусують увагу читача на певних елементах повідомлення*» [2, с. 213]. Важливу роль для ефекту висунення відіграють фоностилістичні засоби: повтори, алітерація а також рима, як фоностилістичний (поетичний) засіб.

Оповідання «There will come soft rains» («Дощі випадають») стало яскравим прикладом використання прийому висунення. Основним інструментом для цього автор приймає римування. Розглянемо кілька зразків висунення на прикладі римованих рядків, запропонованих перекладачем О. Терехом і варіанти їх передачі українською мовою.

Уже на початку твору зустрічає римована фраза автоматичного годинника: «*Seven-nine, breakfast time, seven-nine!*» [3, с. 164]. Перш за все, у фразі присутня алітерація літер «n» та «s», а також повторення, що характерно для прийому висунення. Ритмічність та римування зазначеної цитати виділяє фразу в загальній атмосфері твору.

О. Терех пропонує такий варіант її перекладу: «*Сім годин дев'ять хвилин, снідати час, сім годин дев'ять хвилин!*» [1, с. 82]. У цьому перекладі збережено повторення та алітерація, але ритмічність фрази і рима не збережена, натомість використано дослівний переклад.

Більш релевантним буде переклад зі збереженням фоностилістичних (поетичних) засобів: «*Дев'ять по сьомій, снідати час в домі, дев'ять по сьомій*». У запропонованому нами перекладі збережено ритмічність та алітерація, що компенсована літерами «с», «м», «д», а також, що важливо, збережено римування.

Наступним прикладом є цитата: «*Rain, rain, go away; umbrellas, raincoats for today. ..*» [3, с. 165] яка також за настроєм та ритмікою протилежна атмосфері творк. Відповідно нам потрібно зберегти: повторення, римування, а також алітерацію літери «r», аби зберегти висунення.

Перекладач О. Терех пропонує нам такий переклад: «*Іде дощ, іде дощ; надівай калози й плащ...*» [1, с. 83]. У цьому перекладі присутнє повторення, збережена алітерація компенсована літерою «д», але не передано римування, жвава ритміка при цьому зберігається. Для того аби зберегти усі подані функції переклад може бути виконано наступним чином: «*Дощик, дощик іде сьогодні. Одягнися по погоді!*»

Таким чином нами збережена рима, ритміка, алітерація компенсована літерою «д» збережена впродовж усієї фрази, а також за рахунок використання зменшено пестливих слів збільшується контрастність фрази, там самим підсилюючи ефект висунення.

Також яскравим прикладом, який пояснює чому важливо зберегти римування у творі є ще одна фраза годинника з твору з ефектом висунення, створеним за рахунок алітерації літер «о», «в» та римування: «*Eight-one, tick-tock, eight-one o'clock, off to school, off to work, run, run, eight-one!*» [3, с. 165].

Перекладач О. Терех пропонує нам такий переклад: «*Вісім годин, тін-тін, вісім годин, нумо до школи, нумо на роботу, швидше, швидше, вісім годин!*» [1, с. 82]. У поданому перекладі збережено: алітерації яка здійснена компенсацією на літеру «ш», повторення, але не передано римування та ритміку, відповідно, не передано достовірно ефект висунення. З метою збереження потрібних нам функцій, переклад може бути виконаний так: «*Тік-так, восьма година, тік-так, нуль одна хвилинка, вже час на роботу й до школи дитині*». Збережено алітерацію за рахунок компенсації літерами «т», «н», також збережено жваву ритміку та римування, що сприяє ефекту висунення.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведена порівняльна робота дозволяє зробити висновок, що відповідність перекладу римованих елементів у творі Рея Бредбері «There will come soft gains» («Дощі випадають») впливає на передачу ефекту висунення та загальне сприйняття твору. Для збереження особливостей поданого оповідання є надзвичайно важливим збереження фоностилістичних (постичних) засобів. Подальші дослідження можуть включати в себе дослідження на тему способів перекладу ефекту висунення римованих елементів, а також їх структуризації, що допоможе якісній передачі авторських елементів та створенню достовірного перекладу.

Список використаних джерел

1. Бредбері Р. Марсіанські хроніки / переклад О. Терех. Київ : Дніпро, 1988. С. 82–84.
2. Ємець О. В. Типи та прагматичний ефект висунення у сучасних художніх і газетних текстах. *Філологічний дискурс*. Вип. 7, 2018. С. 213–220.
3. Bradbury R. The Martian Chronicles. An imprint of Harper Collins Publishers, 2015. P. 164–167
4. Jeffries L., McIntyre D. Stylistics. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 226 p.
5. Kukhareno V. A. A Book of Practice in Stylistics. Nova Knyga, 2000. 160 p.

Лавренюк Вікторія, Мазуріна Марта

PROBLEMS OF ADAPTATION IN LITERARY TEXTS TRANSLATION

Contemporaries are faced with the problem of adaptation of artistic texts during translation. The problem of adaptation of artistic texts in translation remains relevant for modern translators and researchers. Despite significant progress in linguistics and translation studies, there are some specific challenges that arise specifically in the context of literary translation.

Some of these problems include:

Reproducing stylistic features: preserving an author's individual style, metaphoricity and rhythm in translation is a difficult task, especially when languages have different linguistic structures and cultural connotations.

Reproduction of cultural aspects: often artistic texts contain references to cultural features, history, traditions and realities. Translators must find ways to adapt these elements in such a way that they are understandable and reflect the context of the target audience [2].

Conveying emotional and psychological depth: literary texts often contain complex emotional and psychological aspects that are difficult to convey in translation without losing their subtlety and meaning.

Preserving the author's tone and voice reproducing the author's voice and unique manner can be a challenging task, as it requires the translator to have a deep understanding of the character and personality of the literary character or narrative voice [1].

Adaptation of culturally specific elements translators must find effective ways to adapt culturally specific elements, such as folklore motifs, mythological references or historical events, so that they sound natural and authentic in the target language.

Preserving architecture and composition reproducing structural elements such as chapter placement, characters, and conflicts may require a creative approach to preserve the artistic overall image.

Language play and irony: the transfer of word play, paradoxes and irony can be difficult due to lack of analogues in the target language or possible loss of depth of meaning. [4]

Choosing cross-language equivalents: choosing adequate cross-language equivalents to reproduce the linguistic and grammatical features of

the original text can be a difficult task, especially in the case of idioms, idioms and culturally specific expressions.

Maintaining the authenticity of the dialogues: the translator must preserve the authenticity of the dialogues between the characters, taking into account their character, social status and inner world [4].

Considering temporal and cultural contexts: a translator must consider shifts in temporal and cultural contexts, modifying the text for contemporary readership while preserving the genuineness of the original piece.

Addressing these obstacles demands translators and scholars to be vigilant, innovative, and profoundly knowledgeable about both the target language and the linguistics cultures that shaped the text.

References

1. Гнедкова О. Г. Карпенко З. О. Особливості утворення та перекладу каламбуру як різновиду мовної гри. *Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського*. Т. 32(71). № 1. Ч. 2. 2021. С. 254–261.

2. Костецька О. П. Індивідуальне мовлення автора як об'єкт лінгвістики та підходи до його дослідження Київський національний лінгвістичний університет. Київ.

3. Ребрій О. В. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов / О. В. Ребрій. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 116 с.

4. Фоміна Л. В. Методичні рекомендації з дисципліни «Особливості перекладу художніх творів» для студентів заочно-дистанційної освіти спеціальності «Переклад» / упоряд.: Л. В. Фоміна. Дніпро : Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2015. 164 с.

Полукравець Андрій

Хмельницький національний університет

Дорофєєва Олена

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ АНГЛОМОВНОЇ МУЗИКИ

Постановка проблеми. Англomовні пісні є невід'ємною частиною сучасної масової культури та мають значний вплив на формування соціальної позиції щодо вивчення та використання іноземних мов. М. Кузнецова зазначає, що «англomовний пісенний дискурс слід кваліфікувати як потужний засіб пропаганди англійської мови, англійської й американської культури з властивими їм цінностями й ідеалами» [2, с. 53].

У сучасному світі англомова музика визнається не лише як форма мистецтва, а й як предмет вивчення у багатьох галузях науки, зокрема в лінгвістиці. Це свідчить про значущість та вплив цього явища на суспільство та культуру загалом. Лінгвістичний аспект англомовної музики став об'єктом глибокого дослідження, спираючись на мовні структури, семантику, фонетику та інші аспекти мови. Наприклад, синтаксис відіграє ключову роль у будові мовних систем та є об'єктом наукових досліджень. Відомо, що англійська мова має відносно фіксований порядок слів (*Subject-Verb-Object*). Синтаксична структура англійської мови значною мірою залежить від порядку слів для вираження смислових відносин між частинами речення [1, с. 17]. Вивчення лінгвістичного аспекту англомовної музики включає синтаксис, як розділ граматики англійської мови.

Текстова музика використовує мову як засіб вираження емоцій, настрою, а також повідомлення. В англомовній музиці граматичні елементи стають ключовими компонентами музичного виразу, але правильність використання таких елементів часто ігнорується авторами.

Метою дослідження є виведення наявності різноманітних помилок у текстах англомовних пісень, що мають великий вплив на культурний розвиток різних прошарків суспільства. Аналіз та розбір граматичних та семантичних недоліків ліричної складової сучасної музики має на меті доведення важливості мовної освіченості.

Грамматичні помилки – не новина у світі англомовних пісень. Мотивуючись збереженням мелодичності, ритміки та милозвучності тексту пісні, автори часто приділяють недостатньо уваги граматичним аспектам у своїх творах.

Доволі поширеним явищем є підбір неправильних форм дієслів з метою скорочення рядків для збереження ритміки чи римування. Яскравим прикладом такої деформації граматичної правильності тексту є сімнадцята пісня з альбому «*Astronomical*» виконавця *Masked Wolf*. У пісні «*Astronaut in the Ocean*» спостерігається скорочення правильної форми дієслова і пропуск допоміжного дієслова.

Помилка: «*What you know about rollin' down in the deep?*». Правильний варіант: «*What do you know about rollin' down in the deep?*»

У теперішньому простому часі в англійській мові використовується допоміжне дієслово «*do*» для другої особи однини «*you*». Автор пісні проігнорував це правило з метою збереження ритміки та розміру тексту.

Звертаючись до музики минулого століття, варто зазначити збереження повної та правильної форми використання теперішнього простого часу. Яскравим прикладом є текст другої пісні з альбому «*The Division Bell*» гурту *Pink Floyd*.

«As you look around this room tonight Settle in your seat and dim the lights Do you want my blood? Do you want my tears? What do you want? (What do you want from me?)»

Автором тексту є гітарист гурту – Девід Гілмор.

Артикли, прийменники та займенники є архіважливими елементами базової граматики англійської мови. Сучасні поп-виконавці часто припускаються граматичних помилок у своїх піснях. Яскравим прикладом повного ігнорування артиклів є текст другої пісні з альбому «*One of the Boys*» виконавиці Katy Perry.

Помилка: «*I got so brave, drink in hand*». Правильний варіант: «*I got so brave, a drink in a hand*».

Іменники в англійській мові завжди вживаються з артиклем. Ігнорування артикля спричиняє викривлення змісту вислову. Спотворюється й слухове сприйняття сенсу речення: іменник сприймається як дієслово та змінює зміст почутого.

Прикладом втрати прийменника в реченні є рядок з четвертого синглу «*Man Down*» з альбому «*Loud*» барбадоської співачки Rihanna.

Помилка: «*Run out a town*». Правильний варіант: «*Run out of the town*».

У цьому рядку пропущений прийменник «*of*». Також, тут потрібен артикль «*the*», адже у пісні співають про одне конкретне місто.

Текст цієї пісні відображає й неправильне використання займенників та прийменників.

Приклад 1. Помилка: «*Me just thinking on the time*.» Правильний варіант: «*I am just thinking of the time*.»

Приклад 2. Помилка: «*Me say a man down*». Правильний варіант: «*I say the man is down*.»

Приклад 3. Помилка: «*When me went downtown*». Правильний варіант: «*When I went to the downtown*.»

Займенник «*me*» має значення «мене». В цьому випадку потрібно використовувати займенник «*I*», оскільки мова йде від першої особи (приклади 1, 2, 3).

Прийменник «*on*» має значення «на». З дієсловом «*think*» не може вживатися прийменник «*of*». Залежно від змісту, з цим дієсловом можуть вживатися такі прийменники: «*about*», «*of*», «*over*», «*through*», «*ahead*», «*back*», «*up*», «*to*» (приклад 1).

Напрямок руху потребує прийменник «*to*». Ігнорування цього прийменника призводить до спотворення змісту речення. Також, спотворюється повторне ігнорування артикля «*the*», котрий необхідно використовувати для конкретних місць та локацій (приклад 3).

Висновки. Автори лірики англомовної музики, маючи на меті збереження ритми та ритміки, часто ігнорують, або неправильно використовують граматичні та семантичні правила англійської мови. Це створює спотворене уявлення слухачів про ці складові англійської мови й призводить до неправильного використання тих чи інших слів та конструкцій.

Аналіз та вивчення граматичних та семантичних аспектів текстів пісень демонструє важливість належного опанування правил англійської мови та правильного використання їх на практиці. Знання подібних аспектів іноземних мов активізує асоціативну пам'ять. Звертаючи увагу на ті чи інші помилки у піснях, людина запам'ятовує теорію і спостерігає практичність граматики англійської мови.

Список використаних джерел

1. Здоровець Н. Синтаксична структура мови: аналіз різних мовних систем (українська, англійська, кримськотатарська). *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія.* 2023. № 4(9). С. 10–18. URL: <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.4.2> (дата звернення: 06.04.2024).

2. Кузнецова М., Ходус А. Англомовний пісенний дискурс у контексті лінгвокультури (на матеріалі поп-пісень ХХІ ст.). *Науковий вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Філологія.* 2017. № 29. Т. 2. С. 53–56.

Редько Вікторія

Хмельницький національний університет

Купчишина Юлія

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ СМІЛИВІСТЬ В ЕКОНОМІЧНИХ МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Мова відображає те, як людина розуміє себе, світ та діяльність, створюючи свою власну картину світу. У когнітивній лінгвістиці дослідження мовних явищ пов'язане з інтерпретацією когнітивних сутностей. В наш час значно зросла увага до вивчення концептів та їхньої ролі в мовознавчій парадигмі ХХІ ст.

Дослідженням когнітивної концептології займалися О. Воробйова (когнітивна поетика), А. Приходько (зіставна концептологія), В. Дем'янков, С. Жаботинська.

Незважаючи на те, що у сучасних лінгвістичних науках науковці часто використовують термін «концепт», немає єдиного конкретного тлумачення. Розглядаючи різні наукові джерела, можна виділити декілька дефініцій концепту. Концепт це – «знання людини про дійсність і її елементи і перспективи» [1, с. 102].

Виражається концепт за допомогою слова, тобто це його матеріальна база, а основа структури концепту – семантичні ознаки значення слова [3, с. 71]. Концепт – складна структура. Це поєднання загальнолюдського моделювання світу з особистим, авторським розумінням.

Об'єктом дослідження є концепт СМІЛИВІСТЬ (BRAVERY) у економічних медіа-текстах української та англійської лінгвокультур.

Предметом є вербалізація і лексико-граматичні особливості відтворення концепту СМІЛИВІСТЬ у англомовних медіа-текстах.

Мета наукової розвідки – дослідження лексико-граматичних особливостей відтворення концепту СМІЛИВІСТЬ у економічних англомовних медіа-текстах української та англійської лінгвокультури.

Незважаючи на те, що термін «концепт» вживається доволі часто, його єдиного конкретного тлумачення немає [4, с. 269]. Відповідно до визначення Ю. Степанова «концептом вважається ідея, яка включає в себе емоційно-асоціативні властивості».

Концепт СМІЛИВІСТЬ є значущим лінгвоконцептом, який висвітлює здатність людини вчиняти відважні дії в небезпечних ситуаціях або стояти за своїми переконаннями.

Ядро семантичного мікрополя СМІЛИВІСТЬ в українській мові формують лексеми *безстрашність, відвага, героїзм, сміливість, смілість, хоробрість*. Загалом ядро концепту BRAVERY в англійській мові може бути виражене різними словами та фразами, які належать до наступних семантичних полів:

1. Fearlessness (безстрашність):

*But even as today's battles resemble wars of old, Ukraine has been successfully defending itself beyond expectations in part because of the **courage** and determination of its people who have used new technology in ways that are changing how wars are fought [7].*

*Але незважаючи на те, що сьогоднішні битви нагадують війни давнини, Україна успішно захищається понад очікування, частково завдяки **мужності** та рішучості свого народу, який використовує нові технології так, що змінюється загальна тактика війни.*

2. Moral courage (моральна сміливість): moral courage, righteousness, morality, ethicality, honesty, integrity, uprightness, principle, virtue, honor.

*Amidst the economic uncertainty, policymakers will need to exhibit the **virtue** to make bold decisions and implement transformative reforms to revive the economy [6].*

Серед економічної невизначеності політикам потрібно буде продемонструвати силу, щоб приймати сміливі рішення та впроваджувати трансформаційні процеси, аби відродити економіку.

3. Bravery = Ukraine

"Bravery is our brand," he stated. "This is what it means to be us. To be Ukrainians. To be brave." [5].

«Хоробрість – наш бренд», – заявив він. «Ось що означає бути нами. Бути українцями. Бути сміливим».

Висновок полягає в тому, що успішний переклад мовних засобів для репрезентації концепту BRAVERY вимагає від перекладача широких загальних знань, розуміння особливостей економічних сфер. При перекладі економічних текстів, перекладачі використовують різні підходи, включаючи переформулювання, калькування та використання контекстуальних слів та метафор, для передачі сутності та ідей концепту українською мовою.

Перспективою подальших досліджень є розгляд концепту у військових текстах.

Список використаних джерел

1. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Сер. «Сучасні тенденції розвитку мов»*. Київ, 2013. № 10. 96–102 с.

2. Плотнікова Н. Алгоритм аналізу лінгвокультурного концепту. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2013. Ч. 1. 165–170 с.

3. Середницька А. Я. Відмінності між мовною і концептуальною картинами світу з погляду сучасного мовознавства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. Одеса. 2016. № 21. Т. 1. 69–71 с.

4. Юрченко О. В. Дефініція концепту в сучасних лінгвістичних дослідженнях. *Вісник Запорізького національного університету*. Запоріжжя. 2008. № 2. 268–272 с.

5. Режим доступу: <https://www.marca.com/en/lifestyle/world-news/2022/07/28/62e21ce3e2704e446f8b45a9.html>

Сем'янів Олександра

Хмельницький національний університет

Левицька Наталія

наук. керівник, ст. викладач

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Постановка проблеми. Сучасний етап еволюції німецької мови характеризується підвищеним інтересом до дослідження всіх аспектів формування, функціонування, структури та класифікації похідних і складних лексичних одиниць. Логічною причиною підвищення уваги до словотвору є успіхи в розвитку загальної теорії й вирішенні конкретних завдань, пов'язаних із процесом словотворення. У сучасній німецькій мові велика увага приділяється цій галузі, зокрема композитам, що мають важливе значення для системи вокабуляру в цілому. Такі лінгвістичні аспекти стають об'єктом досліджень та дискусій, сприяючи подальшому розвитку та вдосконаленню лексично-граматичного наповнення сучасної німецької мови.

На сьогодні загальна спрямованість німецьких лінгвістичних студій на виявлення закономірностей у розвитку й функціонуванні лексичного складу мови є актуальною для визначення, поглибленого розуміння й тлумачення напрямів розвитку словотвірних процесів. Головна проблема у вивченні словотворення сучасної німецької мови полягає в тому, що, на відміну від словникового складу і граматики, словотвір ґрунтується на динаміці, а саме утворення нових слів є виявом динаміки мови та її змін. Такі зміни слугують кращій експлікації думок у процесі спілкування [3, с. 129].

Аналіз останніх досліджень. Дискусії щодо статусу словотворчих одиниць та словотворчих значень в сучасній німецькій мові викликають надзвичайний інтерес у відомих мовознавців. Дослідженнями процесу словотвору займалися багато вчених, серед яких слід виділити О. Є. Кирпиченка, В. Фляйшера, В. Неймана, Т. Шиппана та ін. Проте деякі аспекти словотвірної теорії вимагають подальшого вивчення.

Метою роботи є аналіз способів словотвору, їх лексико-граматичних особливостей в еволюції сучасної німецької мови, а також визначення найбільш ефективного способу розширення вокабуляру в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед основних способів словотвору в сучасній німецькій мові можна виділити *словоскладання, деривацію, скорочення*, а також *конверсію*.

Словоскладання є найбільш поширеним і продуктивним способом словотвору, а складні слова відіграють різноманітні лексико-граматичні ролі і знаходять широке застосування у різних сферах, зокрема в офіційно-діловому та науковому мовленні, напр.: *Zusatzgarantie, brandschutzgerechtes Verhalten* (офіційне мовлення); *Grundmerkalmenge* (лінгвістика); *Leerlaufschraube, Werkzeugmaschinenpark, Zahnradwälzschleifmaschine ZSTZ* (техніка), *Autobahnraststätte, Braunkohlenta-*

gebau, Rogenvolkornbrot, Waffenstillstandsverhandlungen, Straßenverkehrs Zulassungs-Ordnung [3, с. 281–282]. Словоскладання можна розділити на декілька різних категорій:

1) за походженням та структурою – *Deutschlehrer* (структурно-генетична класифікація);

2) за семантичними і синтаксичними відносинами між компонентами композитів – *die Langweile, der Taugennichts* (семантично-синтаксична класифікація);

3) за належністю складеного слова до відповідної частини мови – *kinderlieb, abhehmen, spazierengehen* (морфологічна класифікація).

Особливого поширення у науковому стилі набули складні дієприкметники. Їх вживання у текстах науки і техніки орієнтується на постановку комунікативних цілей повідомлення і на загальну прагматичну функцію тексту. Тут вони слугують для утворення термінів, які чітко можуть назвати і охарактеризувати складні наукові і технічні поняття: *fertigungsfervahrensbedingt, temperaturanzeigende Farbe, lufttrockender Lack, knopfbetätigt, wasserführende Schichten, gasgefüllter Gleichrichter*.

Деривація характеризується приєднанням словотворчого афіксу до кореневої морфеми чи до основи слова. Деривація поділяється на суфіксацію (*Freund+schaft = Freundschaft*) та префіксацію (*Ur+Mensch = Urmensch*). В. Фляйшер [3, с. 281–282] розрізняє два види деривації – експліцитну та імпліцитну.

Експліцитна деривація представляє собою морфемну конструкцію, в якій із невідокремлюваних складників тільки перший корінь може існувати вільно. Перший конститuent позначається також як базис деривації: *sand+ig = sandig, Les+er = Leser, Schön+heit = Schönheit*. За імпліцитної деривації нове слово утворюється завдяки зміні належності до певної частини мови. Це полягає в переході слова в іншу частину мови, наприклад: *binden – Band, Bund; greifen – Griff; treiben – Trieb*.

У разі **конверсії** відбувається перехід слова з однієї частини мови в іншу. Конверсія належить до імпліцитного типу утворення нових слів, тому що є безафіксним способом словотвору. Найпоширенішими типами конверсії в німецькій мові є субстантивация.

Модель $V > N$ – найпродуктивніша субстантивна конверсійна модель сучасної німецької мови, у складі якої слід розрізняти два основних різновиди: а) субстантивация з відтинанням дієслівного фінального елемента *-en*, що часто супроводжується зміною кореневого голосного чи іншими морфонологічними змінами твірного дієслова; б) субстантивация інфінітива. Прикладами моделі $V > N$ є *die Zumast, der Aufwasch, der Ausgriff, die Zusatzat, der Rückverweis, der Wetthandel*.

Аналіз показав, що основним об'єктом у більшості досліджень з питань конверсії в німецькій мові є статус дієслівного закінчення *-en*.

Сам вербалізувальний елемент *-en* не розвиває якихось диференціювальних, значень, наявність яких – неодмінна ознака словотвірного форманта. *En* є фінальною частиною слова, тобто не входить до його основи.

Характерними для сучасної німецької мови є **скорочення** і короткі слова, як *PC, FCKW*, або *Hex* замість *Hexadezimal*, *Ober* замість *Oberkellner* чи *Selters* замість *Selterswasser*; німецька мова переповнена скороченнями: *BRD, ARD, ZDF, WDR, RTL, Sat 1, InterCity, Regio, BVB, HSV* та ін. [4, с. 253]. Німецькі складноскорочені слова утворюють особливе лексичне поле. Одна частина утворює слова з початкових букв елементів. Друга частина цього поля становить відносно менш продуктивні складноскорочені слова, що відносяться до вставного словотвору: *Krad* (з *Kraffahrrad*) *dortmals* (з *dort* і *damals*). Між ними розташовуються такі види складноскорочених слів, як складові скорочення *Schuppo* (*Schutzpolizei*), *Krippo* (*Kriminalpolizei*) і форми *Bus* (*Omnibus*), *Abteil* (*Abteilung*); комбіновані складноскорочені слова *D-Zug, U-Bahn*, а також аббревіатури *Erdg* (*Erdgeschoss*).

З огляду на семантику всі складноскорочені слова можна поділити на слова з прямим і переносним значенням. Цікавими є скорочення, що складаються з початкових звуків частин складного слова чи словосполучення, під час читання яких утворюється один чи кілька злитих складів, наприклад, вульгаризм *knif – Kommt nicht in Frage!* чи *Miba – Miniaturbahn*. Особливу фонетичну й орфографічну характеристику має жартівливе скорочення *ff – viel Vergnugen!* Це скорочення зроблене не на орфографічній, а на фонетичній основі.

Висновок. Встановлено, що нові лексичні одиниці з'являються в результаті словоскладання, приєднання до основи словотворчого афіксу (деривація), переходу слова з однієї категорії частин мови в іншу (конверсія), а також скорочення. На сьогодні всі способи словотвору є надзвичайно важливими в становленні вокабуляру сучасної німецької мови, найбільш продуктивними є словоскладання і деривація.

Список використаних джерел

1. Левицький В. В. Лексикологія німецької мови. Вінниця : Нова Книга, 2014. 384 с.
2. Кирпиченко О. Є. Способи словотвору в сучасній німецькій мові *Науково-виробничий журнал*. Запоріжжя : Гуманітарний університет «ЗІДМУ», 2006. № 2. С. 63–64.
3. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. Auf 1. Leipzig, 1976. 363 S.
4. Neumann W. Theoretische Probleme der Sprachwissenschaft. Berlin, 1976. 561 S.

5. Schippan T. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Thübingen : Max Niemeyer Verlag, 2002. 316 S.

Стасюк Ірина

Житомирський державний університет ім. І. Франка

Білюк Інна

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ У РОМАНІ ЛЮСІНДИ РАЙЛІ «БУДИНОК ОРХІДЕЙ»

Розвиток художньої літератури залежить в значній мірі від стилю написання. Якщо мова йде про твір, що був перекладений з іншої мови, то тоді варто звернути увагу на дотримання усіх структурно-стилістичних, термінологічних матеріалів твору. При використанні англомовних термінів, з подальшим перекладом на українську мову, лінгвістам і перекладачам потрібно слідкувати за процесом словотвору, оскільки відбуваються технічні видозміни уже наявних термінів.

Мета роботи – висвітлити особливості відтворення англомовних термінів українською мовою у романі Люсінди Райлі «Будинок орхідей». Роман Люсінди Райлі «Будинок орхідей» в оригіналі звучить як «*Hothouse flower*», що в прямому перекладі звучить як *хатня (теплична, оранжерейна) квітка*.

Розгортаючи першу сторінку книги Люсінда Райлі написала «*For my father, Donald, who inspired me in every way*», в перекладі якої вилучена фраза «*every way*», тому в перекладі речення звучить як «*Моєму батьку Доналду, який надихав мене*», а не як «*Моєму батьку Доналду, який надихав мене в усіх відношеннях*». Напевно, перекладач вилучив фразу через те, що вона є достатньо вагомою, а сам текст розуміється без них достатньо добре і не втрачається стилістика. Роман починається з легенди, яка є передмовою до усього твору. Оригінальний текст звучить як «*Siam, Many Moons Past...*», тобто «*Сіам, минуло багато місяців...*», але при дослідженні перекладацької трансформації встановлено, що перекладач повністю змінив речення на «*Давня-прадавня сіамська легенда*». Така трансформація спрямована на те, щоб підкреслити містичність поданої історії.

«*Then he walked with his plant along the narrow **klongs** of Bangkok until he found the Scribe, sitting amongst his scrolls in his dark, humid workroom at the back of his shop*» в перекладі представлено як «*..., а тоді попрямував уздовж клонгів – каналів Бангкока. ...*». Така

перекладацька трансформація використана з метою створення складно-підрядного речення з окремих речень мовою оригіналу. Окрім того, перекладач транслітерує *klongs* українською мовою з метою збереження оригінальності, а також надає визначення йому – «... клонгів – каналів Бангкока». Така трансформація необхідна, щоб надати розуміння читачу про новий термін.

«*Alicia sat down at the table and sighed. She thought of her own warm, well-stocked kitchen, the comforting smell of something cooking in the Aga for supper, the sound of children playing and their sweet, high-pitched laughter ... the heart of her home and her life.*» перекладено як «Зітхнувши, вона сіла за стіл, згадуючи власну теплу кухню, де всього завжди вдосталь. З печі пахне вечерею, бавляться діти, лунає їхній милий гучний сміх... Там осердя її дому та її життя». Порівняльний аналіз тексту мовою оригіналу і в перекладі показує, що перекладач здійснив переклад та адаптував його до сприйняття читачем, змінивши загальний текст, але при цьому витримав загальну думку. Також під час перекладу було вилучено текст, де розповідалося про кафе, але перекладач здійснила вилучення інформації і перетворила її з кафе на власну кухню. Була наявна заміна *the heart*, що в перекладі звучить як серце, душа, почуття (іменники) або сердечний (прикметник) на «осердя», що має інше значення.

«*There was no sun shining to day through the long windows. The room was bitterly cold. She walked past the fireplace and the sofas, an unpleasant smell of mildew emanating from them, and towards the grand piano*» в перекладеному тексті звучить як «Сьогодні крізь великі вікна не лилося сонце. Усе тут скував крижаний холод. Джулія пройшла крізь камін і дивани, від яких здіймався неприємний запах плісняви». Перекладацький аналіз цього абзацу дозволив встановити невідповідність між оригінальним та перекладеним текстом: «*long windows*» перекладено як «великі вікна», хоча це не відповідає оригінальному тексту; «*bitterly cold*» – це «гіркий холод», а не «крижаний холод», де в двох випадках перекладачем було використано семантичну трансформацію з метою створення стилістичного ефекту. «...*and towards the grand piano.*» – частина речення, взагалі була опущена з тексту. Вилучення було використано для того, щоб наступну частину тексту перекласти із замінами, які необхідні для створення інтриги.

«*Blakeney High Street*» (метонімію) в процесі перекладу було перекладено як «центральна вулиця Блекні», тобто таким чином перекладач пояснила, що *high street* в Сполученому Королівстві якраз і є центральною вулицею з великою кількістю магазинів. Така конкретизація як перекладацька трансформація використана з метою знайомства читача з особливостями назв.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані для подальшого вивчення особливостей процесу перекладу англomовних термінів українською мовою у художній літературі. Також матеріали дослідження можуть бути використані при укладанні методичних матеріалів з циклу предметів перекладацької спеціальності.

Список використаних джерел

1. Шевченко О. Люсінда Райлі «Будинок орхідей». ДОУНБ. URL : <https://www.libr.dp.ua/readbiblriley.html>
2. Бондаренко О. Особливості перекладу аббревіатур, акронімів і скорочень. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*, 2015. Вип. 1. С. 76–83.

Таїбова Венера

Хмельницький національний університет

Давидюк Юлія

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ПЕРСОНІФІКАЦІЯ ОБРАЗУ СМЕРТІ У ПОЕЗІЇ ЕМІЛІ ДІКІНСОН

Постановка проблеми. Емілі Дікінсон – одна з найвидатніших та найвідоміших поетес Америки. Її поезія надзвичайно самобутня, оригінальна, новаторська. У своїх віршах вона досліджувала теми любові, смерті, віри, самотності і природи, використовуючи складні метафори і образи, химерні асоціації та низку персоніфікацій. У поезії поетеси саме метафора і персоніфікація грають чи не найважливішу роль, вони допомагають створити більш живі та виразні картини, зміцнити емоційність віршів і передати глибше значення. За допомогою великої кількості образів Емілі Дікінсон вміло поєднувала абстрактне з конкретним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Емілі Дікінсон досліджували і вивчали багато зарубіжних, зокрема американських літературознавців. Поміж них Генрі Велс, Томас Джонсон [3], Чарльз Андерсон. Томас Форд [4], і Теодор Хопфнер були одними з тих хто досліджував персоніфікацію та образ смерті в її поезії. На жаль Емілі Дікінсон є маловідомою в Україні, тому науковців, що досліджували чи досліджують її літературну спадщину також дуже мало. Переклад її робіт і особливості концептуальної авторської метафори досліджували українські філологи А. О. Івахненко та Н. Є. Жорняк.

Мета дослідження. Виокремити та проаналізувати приклади персоніфікації СМЕРТІ у поезії Емілі Дікінсон, запропонувавши власний переклад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Персоніфікація як різновид метафори є одним з найпоширеніших стилістичних засобів у літературі. Тобто, персоніфікація – це уособлення, надання неживим предметам/природним явищам/абстрактним поняттям людських якостей [1]. Багато поетів використовували і досі використовують персоніфікацію як основний літературний прийом у своїх віршах, зокрема Сильвія Плат, Шел Сільверстайн, Роберт Фрост та ін. Поетичне олюднення дає змогу зробити вірші емоційно досконаліми, додати експресивності та навіть загадковості. Емілі Дікінсон була однією з тих хто часто використовувала персоніфікацію у своїй поезії. Провідне місце в творчості поетеси зайняла СМЕРТЬ – одне з абстрактних явищ яке Емілі вдало персоніфікувала. Деякі літературні критики зазначають, що близько однієї третьої всіх її віршів про смерть, а деякі навіть вважали, що Емілі Дікінсон була божевільною поетесою закоханою у смерть. Дікінсон сприймає смерть як фізичне явище, як людину, зазвичай зображуючи її чоловіком; вона вірить у безсмертя та вічне життя, у її поезії часто висловлюється бажання встановити дружній чи навіть фізичний контакт зі смертю.

Розглянемо 2 приклади.

Уривок з вірша під назвою «Because I could not stop for Death» [2]. Тут дівчина розповідає про те, як її відвідала СМЕРТЬ, персоніфікована як «добрий» джентльмен, і взяла на прогулянку у своїй кареті.

*Because I could not stop for Death
He kindly stopped for me
The Carriage held but just Ourselves
And Immortality....*

*І я не зміг спинитись перед смертю Вона люб'язно це зробила
враз Карета витримає лиш безсмертя Її карета витримає тільки нас*

У цьому уривку Дікінсон не зображує смерть як щось страшне, скоріше неминуче. Перша строфа натякає, що СМЕРТЬ прийшла по дівчину, тобто її життя закінчилось. А карета везе їх в загробне життя. Також у кареті є «Безсмертя». Незрозуміло, чи це ще одна персоніфікована фігура – такий собі глядач – чи щось більш абстрактне.

Як я вже вказувала, у своїх віршах Дікінсон зображувала СМЕРТЬ чоловіком, а оповідача – жінкою. Тож при перекладі я вирішила змінити оповідача на чоловіка аби СМЕРТЬ залишалась жіночого роду, як властиво українській мові, а стосунки були такими, як їх описувала поетеса.

У наступному прикладі уривок з вірша «It came at last but prompter Death» [2]. СМЕРТЬ в образі людини порушує спокій несподівано з'являючись у будинку та створює так званий «хаос».

*It came at last but prompter Death
Had occupied the House
His pallid Furniture arranged
And his metallic Peace...*

*І врешті смерть прийшла раніше
І дім тепер уже блідий
І мебель смерть усю змінила
Під металевий спокій свій.*

У цьому вірші хаос спричинений СМЕРТЮ, Дікінсон зображує як перестановку меблів у домі виконану самою СМЕРТЮ на свій лад. Тобто, неочікувано ввірвавшись до будинку, СМЕРТЬ зробила його подібним до себе. На мою думку, так поетеса хотіла зобразити, що ніхто не знає коли смерть завітає, і після її візиту все зміниться, нічого не буде як раніше.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Персоніфікація СМЕРТІ в поезії Емілі Дікінсон зробила її літературний доробок ще більш унікальним та дивовижним. Цей стилістичний засіб відображає її неосяжний стиль, почуття, емоції, ставлення до життя. Аналіз стилістичних особливостей в творчості Емілі Дікінсон, зокрема дослідження персоніфікації в її поезії можуть допомогти розкрити багатогранність та значення творчості Емілі Дікінсон для літературної культури в цілому.

Список використаних джерел

1. Українська мова. Енциклопедія. Київ : укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2006. С. 752.
2. Emily Dickinson. My life had stood a loaded gun. Penguin Classics. 2019. 126 p.
3. Thomas Johnson, Emily Dickinson: An Interpretative Biography (Cambridge, Mass.: The Belknap Press of Harvard University, 2005), 203 p.
4. Thomas, W. Ford. : Death in the Poetry of Emily Dickinson. Alabama: University of Alabama Press. 18 p.

Фарина Анна
Хмельницький національний університет
Сергєєва Оксана
наук. керівник, канд. педагог. наук, доц.

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ ТВОРІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ

Назва художнього твору є його невід'ємною складовою, що виконує низку важливих функцій – інформативну, експресивну та естетичну. Вона слугує своєрідним «кодом» до розуміння задуму автора, його стилю та ідейного навантаження твору. Тому адекватний переклад назви є запорукою повноцінного відтворення оригіналу цільовою мовою.

Під час перекладу англійських художніх творів українською виникають певні труднощі, пов'язані з відмінностями між мовними системами, культурними традиціями та літературними нормами.

Переклад назв художніх творів з англійської українською є складним завданням через відмінності в мовах, культурах та прагматичних нормах. Неадекватний переклад назви може спотворити авторський задум, сприйняття твору та порушити міжкультурну комунікацію. Ця **проблема** стосується вдосконалення підходів до художнього перекладу, адекватної передачі образності оригіналу та сприяння культурному діалогу. Дослідження типів і стратегій перекладу назв допоможе розробити ефективні методики для вирішення цієї проблеми, що матиме теоретичне та прикладне значення для галузі перекладу.

Метою дослідження є комплексний аналіз та систематизація основних типів і стратегій перекладу назв художніх творів з англійської мови українською для вдосконалення теоретичних засад та практичних підходів до міжкультурного художнього перекладу.

Питанням типів та стратегій перекладу назв художніх творів у парі англійська-українська приділяли увагу такі дослідники як М. Стріха, Р. Зорівчак, О. Ребрій, О. Чередниченко та ін.

У процесі перекладу назв художніх творів з англійської мови українською перекладачі застосовують різні стратегії та прийоми. Найпоширенішими є такі типи перекладу назв:

1. Дослівний переклад – назва передається максимально близько до оригіналу, зберігаючи її структуру та лексичний склад. Наприклад, «The Great Gatsby» – «Великий Гетсбі». Дослівний переклад назв є доцільним, коли: назва є семантично прозорою і зрозумілою в перекладі; структура назви відповідає граматичним нормам цільової мови; збережена образність та стилістика оригіналу не суперечить традиціям цільової літератури. Цей тип перекладу не рекомендується застосовувати у випадках: наявності культурно-специфічних елементів, каламбурів, ідіом у назві; неможливості передати образність чи підтекст за допомогою буквализму; порушення норм і традицій цільової літератури [2, с. 156].

2. Описовий переклад – назва перекладається шляхом розкриття її змісту або пояснення значення. Наприклад, «The Sun Also Rises» – «І сонце сходить». Використовується, коли пряме відтворення назви буде незрозумілим. Як зазначає дослідник Максим Стріха, «Застосування описового перекладу назв художніх творів сприяє більш адекватному відтворенню образності та культурно-специфічних елементів оригінальної назви в перекладі» [3, с. 123].

3. Адаптивний (функціональний) переклад – назва адаптується до цільової мови та культури, зберігаючи основну функцію та ідею. Наприклад, «Catch-22» – «Батька і матір я вдома лишив». Адаптивний переклад застосовується, коли: буквальний чи описовий переклад призведе до втрати змісту чи образності назви; оригінальна назва містить елементи, незрозумілі для цільової культури; пряме відтворення суперечить нормам і традиціям цільової літератури, написати працю з якої взята інформація, та вказати точну сторінку [1, с. 79].

4. Калькування – дослівне запозичення назви з граматичною заміною складових відповідно до норм цільової мови. Наприклад, «The Catcher in the Rye» – «Хлопець-рятівник у житі». Калькування використовується для перекладу назв, які містять образні вирази, ідіоми, метафори чи інші стилістичні звороти. Перевагою цього типу є збереження структури, образності і стилістичного забарвлення оригінальної назви.

5. Транскодування – передача назви літерами цільової мови, наближаючись до звучання оригіналу. Наприклад, «Hamlet» – «Гамлет». Перевагами цього типу перекладу є збереження інтернаціонального характеру назви, її впізнаваності для цільової аудиторії та певної стилістичної аури оригіналу.

6. Змішаний переклад – поєднання різних способів. Наприклад, «Gone with the Wind» – «Звіяні вітром». Застосування змішаного перекладу є доцільним, коли в назві оригіналу поєднуються різні елементи, як от: реалії, ідіоматичні вирази, власні назви тощо. Використання лише одного типу перекладу може призвести до втрати образності, стилістики або змісту назви. Змішаний переклад дозволяє компенсувати недоліки одного типу за рахунок переваг іншого.

Отже, у процесі англо-українського художнього перекладу назв творів використовуються різні типи: дослівний, описовий, адаптивний, калькування, транскрипція/транслітерація та змішаний. Вибір типу залежить від жанру, стилістики, культурної специфіки твору, норм цільової мови та очікувань аудиторії. Відповідний переклад назв забезпечує адекватність та еквівалентність перекладу. Подальші дослідження сприятимуть удосконаленню теорії і практики перекладу назв, покращенню міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел

1. Зорівчак Р. П. Реалії і переклад. Львів : вид-во Львівського ун-ту, 1989. 215 с.
2. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
3. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Київ : Факт, 2006. 347 с.

Міжкультурна комунікація в аспекті перекладу

Бабчинська Анастасія, Макодзьоб Анастасія

Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юзькова.

Нагорна Ольга

наук. керівник, д-р. пед. наук, доц.

REPRODUCTION OF LINGUOCULTURAL SEMANTICS OF REALIA

In modern globalized world, translation plays an important role in many areas of life. Translators are faced with a variety of texts that contain linguistic, cultural and ethnically unique semantics. These linguistic units

do not always have exact equivalents in other languages, what complicates the translation process.

The aim is to investigate and summarize the specifics of reproducing the cultural semantics of realia.

Linguistic and cultural semantics is a branch of linguistics that studies the relationship between language and culture. This connection can be demonstrated in the fact that the meaning of words and expressions often depends on the cultural context in which they are used [5].

Ignorance of linguistic and cultural semantics can lead to misunderstandings. For example, translating the English word "pub" as «бар» does not take into account its cultural meaning, which can lead to misunderstanding of the text. While «бар» might be the closest dictionary equivalent for "pub" in many Slavic languages, it doesn't capture the full picture. A pub in British culture is often a social gathering place with a specific atmosphere, whereas a «бар» can have a wider range of meanings, including places focused on just drinks or nightclubs [7].

Therefore, knowledge of linguistic and cultural semantics is essential for translators, as it enables them to perform high-quality and professional translation.

National specificity, or ethnic specificity, is a set of features characteristic of a particular nation (ethnic group) that have developed as a result of its original development, creativity, communication, etc. They distinguish it from others, including differences in language, cultural habits, traditions, values in society, and many other aspects. Non-equivalent vocabulary, which is a part of national specificity, poses a number of translation challenges [1].

The reproduction of British realities in Ukrainian has its own features related to cultural differences and linguistic aspects. Some of the main features of this process include [6]:

- transcription and adaptation of terms: some British terms may be adapted for the convenience of Ukrainian speakers, in particular through transcription;

- the use of proper Ukrainian terms. It should be noted that in some cases, it is possible to use existing Ukrainian terms or their adaptation to express similar concepts;

- preserves authenticity: It is important to maintain authenticity and avoid over-adaptation when recreating British everyday life;

- explanation and contextualization: in cases where the term does not have a direct equivalent in the Ukrainian language, it is important to provide an explanation or context so that the reader can understand its meaning;

Thus, taking into account the analyzed information, we can assert that in the absence of an equivalent for a lexical item, the most effective way to translate the proposed lexical item should be found. The main methods of translation are: transliteration and adaptation, transcription, descriptive

translation. While translating, we should not forget about explaining realities, taking into account the audience and preserving the main meaning.

Список використаних джерел

1. Бондар Т. Безеквівалентна лексика: труднощі перекладу. Науковий журнал. *Актуальні питання іноземної філології*. 2015. № 3.
2. Бурбак О. Ф. Реалія та способи визначення її лінгвістичного статусу. *Іноземна філологія*. Львів. 1985. С. 68–69.
3. Відмінності між британською та американською англійською. URL : <https://learn-english.net.ua/poradu/vidminnosti-mizh-britanskim-ta-amerikanskim-anglijskim/>
4. Волошина А. Безеквівалентна лексика близькоспоріднених мов: проблема семантичної структури. *Наукові записки*. Вип. XXVI. 2000. С. 56–64.
5. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Т. 2. Дніпро : ДНУ. 2012. 350 с.
6. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. Київ. 2003. 70 с.
7. Щеголева Т. Л. Способи перекладу безеквівалентної лексики в текстах британської преси. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. С. 139.

Баран Софія

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

Кравець Світлана

наук. керівник, канд. філософ. наук, доц.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими чи практичними завданнями. Міжкультурна компетентність є однією із ключових навичок у роботі синхронних перекладачів. У сучасному світі, де глобальні комунікації набувають все більшого значення, синхронні перекладачі виконують ключову роль у сприянні ефективній міжнародній взаємодії. Міжкультурна компетенція для них стає основним компонентом успішного перекладу, оскільки вона вимагає розуміння не лише мови, але і глибокого виникнення в культурні особливості. Проте існує проблема недооцінювання значення та важливості міжкультурної комунікативної компетентності синхронних перекладачів, наявність якої стає актуальною через зростання кількості міжнародних подій, бізнес-зв'язків та культурного обміну. Синхронні перекладачі повинні адаптуватися до різноманітності мовних та культурних контекстів, щоб забезпечити точні та адекватні переклади. Без належної

міжкультурної компетенції їхня робота може недостатньо відображати відтінки культурних відмінностей, що може призвести до непорозумінь і невдач у політичних чи бізнес-справах. Таким чином, дослідження цієї теми допоможе покращити якість перекладу в умовах сучасної глобалізації.

Метою дослідження є вивчення впливу навичок міжкультурної компетентності на роботу синхронних перекладачів.

Виклад матеріалу дослідження. Міжкультурна компетентність перекладачів є однією із найвизначальніших навичок у роботі, як і ключем до професійного зростання, оскільки будь-який перекладач є дотичним до багаторазових взаємодій у полікультурному середовищі, ефективність яких цілком залежить від розуміння не лише мови, якою спілкуються представники певної спільноти, але й культури, у тому числі культури передачі інформації, яка може кардинально відрізнятися залежно від регіону, країни чи континенту. Наприклад, у розмові між американцем і японцем американець може вважати пряму дискусію про зарплату прийнятною, але для японця це може бути вважатися непристойним. Тут перекладач повинен врахувати культурні відмінності, щоб передати інформацію без непорозумінь.

Досліджено, що головною відмінністю усного перекладу від письмового є постійна комунікація із мовцями як його невід'ємна частина. Встановлення контакту та взаємин, збудованих на довірі є необхідним кроком для здійснення ефективної перекладацької роботи, проте відсутня чи недостатня міжкультурна компетентність може цьому завадити, унеможливаючи ототожнення з представниками інших культур через сприйняття перекладачем їхньої поведінки як чужорідної. Подолання цього бар'єру є важливою складовою подальшого розвитку перекладача як спеціаліста, здатного надавати послуги усного перекладу у якомога більшій кількості комунікативних ситуацій.

Крім цього, зауважено відмінність синхронного перекладу від послідовного; робота над першим вимагає швидких рішень, прийняття яких, безумовно, передбачає достатнє володіння не лише інформацією про певні культурні особливості, але й конкретними навичками міжкультурної компетентності і здатністю за необхідності їх застосовувати.

Мова є не лише засобом комунікації, але й культурним кодом, одним із інструментів самовираження, який використовує людство, надаючи йому різні властивості залежно від того, хто та як ним користується. Прикметно, що, навіть послуговуючись однією мовою, люди по-різному висловлюють думки та бажання, а з використанням полімовності можливі труднощі в інтерпретуванні контексту, який намагається передати мовець, подвоюються. Доведено, що культурологічні традиції, які впливають на особливості мовлення, мають бути проаналізовані перекладачем, адже від рівня експресивності та емоційної від-

критості залежатиме не лише словниковий запас мовця, але і його жестикуляція, яка у певних країнах є важливою частиною промови та має певний сенс. До прикладу, жестикуляція лідера певної країни під час промов має велике значення для розуміння його інтонацій та намірів. Перекладач повинен ураховувати ці культурні особливості під час синхронного перекладу, ретельно відтворюючи не лише слова, а й жести.

До основних навичок синхронного перекладача належить також стресостійкість, яка можлива лише у випадку цілковитої внутрішньої готовності до викликів, які можуть виникнути під час перекладу мовлення представника іншої культури. Встановлено, що одним із способів забезпечення цієї готовності є розуміння різниці між культурами та оперування необхідними знаннями про мовленнєву поведінку у цьому середовищі. Перевірено, що уміння інтерпретувати та співвідносити різноманітні культурні коди є ще однією навичкою, ключовою для синхронного перекладу [3, 3]. Для відтворення чужої риторики іншою мовою, перекладач має переступати через культурні бар'єри, проявляючи розуміння і співчуття до інших спільнот. Міжкультурна компетентність значно полегшує завдання обізнаності у соціально-прийнятних формах висловлювання, наприклад, таких як натяки.

Висновки дослідження та перспективи подальшого розвитку. Результати дослідження підтверджують важливість міжкультурної комунікативної компетентності у роботі синхронних перекладачів. Виявлено, що перекладачі з вищим рівнем міжкультурного сприйняття та розуміння культурних особливостей досягають кращих результатів у виконанні своєї роботи. Такі висновки підкреслюють необхідність розробки навчальних програм для синхронних перекладачів, що спрямовані на підвищення рівня міжкультурної компетентності. Подальші дослідження можуть стосуватися вивчення впливу культурних особливостей на різні аспекти синхронного перекладу, зокрема на переклад культурологічних термінів, у жестикуляцію, тон голосу тощо, а також розробки та впровадження інформаційних технологій у сферу синхронного перекладу з метою поліпшення роботи перекладачів у міжкультурному контексті.

Список використаних джерел

- 1 Савіцька О. С. Міжкультурна комунікація як складова перекладацької діяльності. *Наукові записки. Сер.: Філологічні науки, 136(4)*. 2016. Р. 39–43.
- 2 Ахмаді Н., & Ісаєва, Л. Міжкультурна компетентність у процесі перекладу та інтерпретації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Сер.: *Лінгвістика прикладна та фундаментальна, (916)*. Львів: 2020. С. 45–52.

3 Рябова Ю. Міжкультурна компетентність як складова підготовки сучасних фахівців до професійної діяльності в багатонаціональному середовищі [Стаття]: [дис. ... канд. пед. наук]: 13.00.07 / ЧНУ ім. Петра Могили, Миколаїв. 2018. 150 с.

4 Geertz, C. (2008). The Interpretation Of Cultures [Electronic Resource]. Hachette UK. P. 1–60.

5 Wang, J. (2021). Simultaneous interpreting from a signed language to a spoken language [Electronic Resource] New York : Routledge. P. 5–30.

Голобородько Артем

Хмельницький національний університет

Дмитрошкін Денис

наук. керівник, ст. викладач

АДАПТАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ РОЗМОВНОГО СТИЛЮ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ МУЛЬТСЕРІАЛУ LOVE, DEATH & ROBOTS)

Постановка проблеми. У сучасному світі кіно, серіали і мультфільми є великою індустрією, що охоплює глядачів з усього світу. І однією із найсуттєвіших проблем всесвітнього прокату будь є локалізація. Саме українська локалізація по праву вважається однією з кращих, однак, попри цей факт, в процесі локалізації будь якого контенту з англійської на українську мову, саме в адаптації розмовного стилю іноді допускаються суттєві помилки, на які слід звертати увагу.

Метою роботи є аналіз проблеми адаптації елементів розмовного стилю мовлення в українському дубляжі, зокрема передачі заниженої лексики, сленгу та жаргону .

Виклад основного матеріалу. Переклад є важливим, але складним елементом міжнародної комунікації, під час якого часто трапляються доволі суттєві помилки [1]. Ми вирішили розглянути основні помилки українського дубляжу відомого телесеріалу «Любов, Смерть та Роботи». Перша помилка, на яку варто звернути увагу, – це **невідповідність емоційного забарвлення у тексті оригіналу, та тексті українського дубляжу.** У нашому випадку офіційний дубляж на правах цензури занадто сильно заміняв емоційне забарвлення вихідного тексту, вилучаючи нецензурну лексику, що призводило до втрати особливостей характерів персонажів та повної невідповідності емоційного навантаження репліки. Наприклад:

Оригінал: *Stop being a whiny pussy and fucking bounce it.*

Дубляж: *Не веди себе як дівчисько і кидай вже.*

Наш переклад: *Кінчай скиглити як сцикун і, бляха, кидай його.*

У прикладі дуже суттєво видно зміну емоційного навантаження репліки. У версії офіційного дубляжу фраза “*whiny pussy*” зберігається лише частково і передана більш пом’якшеним «дівчисько», а лайливе слово “*fucking*” зовсім виключено. Ми пропонуємо варіант, який точніше передає емоційне навантаження та використовує допустимі цензурою українські еквіваленти. Наступна доволі поширена помилка у сфері дубляжу: **відсутність перекладів текстового контенту**. В розглянутому епізоді не один раз надавалися текстові повідомлення, написи на стінах та текстові вставки, переклад яких не було подано в версії офіційного українського дубляжу:

Оригінал: *#We'r so fucked*. Наш переклад: *#Нам ср*ка*.

Запропонований нами переклад “*#Нам ср*ка*” зберігає грубу форму висловлювання та передає іронію, яка закладена в цей надпис на стіні. Таким чином автори серіалу намагалися вказати на надмірну залежність людей від соціальних мереж. Подібні частини внутрішнього всесвіту серіалу пересічний глядач може не помітити, що є вагомою втраченою для рівня сприйняття.

Наступна помилка яка простежується впродовж всього епізоду – це **відсутність еквівалентів сленгових виразів**. Розглянемо приклади:

Оригінал: *"Oh, you're gonna die now. Bummer"*.

Переклад дубляжу: *"Схоже ти зараз загинеш. Шкода"*.

Наш переклад: *"Схоже тобі не довго залишилось. От лаж"*.

В офіційному дубляжі слово “*bummer*” передано українським «шкода», яке зовсім не передає специфіку розмовного стилю мовлення і є, на нашу думку, поганим еквівалентом. Запропонований нами переклад відтворює розмовний стиль мовлення та передає сарказм висловлювання, адже англійське “*bummer*” в розмовному стилі, зокрема і в даному випадку, використовується із сарказмом.

Черговий приклад. Оригінал: *I'm trying to get into the whole "we're experiencing these human things for the first time" vibe*.

Переклад дубляжу: *Я хочу відчутти позитивні вібрації які ми отримуємо від першого знайомства з людськими штучками*.

Наш переклад: *Просто я намагався, типу, передати вайб першого знайомства з людськими штучками*.

Тут перекладач майже повністю відійшов від розмовного стилю і лише ускладнює сприйняття глядачем, оскільки слово “*vibe*” вже давно набуло доволі широкого вжитку в українській мові.

Передача жаргону при перекладі аудіовізуальних матеріалів. Зокрема фільмів та мультфільмів, теж є надзвичайно важливою.

Оригінал: *Yes, especially when your ancestor's entire existence was defined by thirteen-year-old human males using it to teabag opponents in virtual battles*.

Переклад дубляжу: *Так, особливо якщо твоїм предком користувався 13-річний людський самець, для того щоб робити «чайний пакетик» в віртуальних битвах.*

Наш переклад: *Особливо якщо існуванням твого предка користувався 13-ти річний людський самець, аби оскверняти дуною трупи своїх віртуальних ворогів. “Teabag” – жаргон комп’ютерних ігор, що означає метод цькування опонентів після їх поразки.*

Висновки. Адаптація розмовного стилю під час локалізації будь-якого контенту відіграє важливу роль у передачі його смислу, може нести ключову інформацію про сетинг. Тому, перекладач повинен бути уважним та здійснювати адаптацію розмовного стилю таким чином, аби зберегти первинні ідеї автора, емоцію персонажа, стиль мовлення.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Я. І. Специфіка відтворення соціокультурного компоненту при перекладі англомовних фільмів українською мовою. Запоріжжя. 2021. 160 с.
2. Савка А. А., Карамішева І. Д. Проблематика перекладу англійської мови в контексті стилістичної диференціації [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/16/30.pdf>
3. Словник UrbanDictionary. Режим доступу до ресурсу: <https://www.urbandictionary.com>.

Городнича Ілона

Хмельницький національний університет

Купчишина Юлія

наук. керівник, канд. філол. наук, доц.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ЧОЛОВІК» У ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНОГО МЕМУАРНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ ПРИНЦА ГАРРІ «SPARE. ЗАПАСНИЙ»)

Постановка проблеми. У сучасній науці здебільшого застосовують підходи зосереджені на проблемах і концепціях, а також на гуманітарних аспектах при вивченні концепту. Це пов'язано з намаганням досягнути XXI ст. як єдине культурне явище в усій його цілісності. Дослідження ґрунтується на виявленні особливостей вербалізації концепту «ЧОЛОВІК» у перекладі англомовного мемуарного дискурсу, зокрема на творі Принца Гаррі "SPARE. ЗАПАСНИЙ". Концепт – окремий зміст, ідея, що є у свідомості людей. Така ідея існує як оперативна одиниця в розумових процесах, причому одиниця, яка виступає як гештальт, самостійна і чітко виділена від інших сутність [7, с. 185].

Подані тези займають важливим місце у царині лінгвістики і перетинаються з додатковими спеціальностями, такими як мистецтво і культура, економіка і гуманітарні дисципліни, що забезпечує міждисциплінарний підхід до аналізу тексту. Авторські рефлексії про власні переживання, емоції і внутрішні конфлікти дозволяють зануритись у розуміння того, як формується концепт "ЧОЛОВІК" у суспільній свідомості і як цей процес відображається через мову [6]. Потреба в такому дослідженні випливає з розвитку гендерних уявлень та ідентичностей у світлі глобалізації, соціальних змін і культурного розмаїття.

Аналіз останніх досліджень. Серед українських дослідників, хто займався вивченням поняття «концепт» слід відзначити М. Полюжина, О. Газуда. Дослідниця Х. Януш розглядала критерії розрізнення між поняттям і концептом. М. Джонсон, Р. Лангакер, Дж. Лакофф, И. Світсер, Л. Талмі та ін. дослідники розглядають концепт як ментальне уявлення. У працях К. Пікока та ін. авторів абстрактна одиниця логічної семантики тлумачиться як концепт. У роботах Р. Брендона, М. Дамметта концепт зображено як потенційна здатність мислячої особистості.

Метою дослідження є вивчення того, як мовні засоби та перекладацькі стратегії використовуються для відтворення та інтерпретації концепту "ЧОЛОВІК" в англomовному мемуарному дискурсі та його перекладах. Враховуючи міжкультурний аспект, важливо також проаналізувати, як культурні та соціальні контексти впливають на вербалізацію цього концепту та які виклики та особливості виникають при його перекладі на інші мови [2].

Дослідження ґрунтується на комплексному підході, що включає семантичний та синтаксичний аналіз мовних засобів, використаних у творі, порівняльний аналіз тексту оригіналу та його перекладів, а також аналіз контекстуальних факторів, які можуть впливати на інтерпретацію та сприйняття тексту читачем з різних культур.

Дослідження також звертає увагу на культурні розбіжності у сприйнятті маскулінності, аналізуючи, як концепт "ЧОЛОВІК" вербалізується в різних культурних контекстах і яке значення це має для міжкультурного спілкування і розуміння. Через аналіз мемуарів Принца Гаррі у контексті різних культур досліджується, як глобалізація та культурний обмін впливають на гендерні дискурси та сприйняття маскулінності на міжнародному рівні [5]. Наприклад, у своїй мемуарах принц Гаррі відкриває внутрішній світ члена британської королівської сім'ї, де існують конкретні очікування та норми стосовно поведінки чоловіка. Він мусив бути стриманим, витривалим і відданим своїм обов'язкам перед монархією. Тоді як, в українській літературі, зокрема твір «Земля» Ольги Кобилянської відтворює образ чоловіка-селянина,

глибоко зв'язаного з землею та традиціями. Тут маскуліність асоціюється з фізичною силою, працьовитістю та здатністю захищати свою родину.

Наше дослідження вносить вагомий внесок у вивчення мовних аспектів гендерної ідентичності, демонструючи, як глибоке розуміння мовних процесів може сприяти кращому розумінню гендерних питань.

Особлива увага приділяється розумінню механізмів, за допомогою яких мова і культура взаємодіють у формуванні гендерних норм і стереотипів. Аналіз мемуарів Принца Гаррі "SPARE. ЗАПАСНИЙ" слугує відправною точкою для більш широкого огляду того, як індивідуальний досвід та особистісні рефлексії відображаються у мові та як ці елементи перекладаються через культурні та мовні бар'єри.

Також актуальним є вивчення ефекту «еко-камер» у соціальних мережах, де певні гендерні стереотипи та уявлення можуть бути посилені через ізольовані спільноти, що веде до їхнього закріплення або, навпаки, критичного переосмислення. Ефект «еко-камери» означає виявлення екологічно свідомої поведінки та цінностей через активність в інтернеті та соцмережах. Наприклад, можна провести умовну паралель між концептом «ЧОЛОВІК» та ефектом «еко-камери». Тобто, люди активно використовують ефект «еко-камери», щоб висловити свої екологічні переконання через соцмережі і інтернет, тоді як Принц Гаррі, у своїх мемуарах, ставить за мету переосмислити та презентувати альтернативні уявлення про мужність у привілейованих колах.

Приклади вербалізації концепту «ЧОЛОВІК» можна прослідкувати через лексичні засоби. А саме: гендерна лексика – чоловічі номінації (чоловік, хлопець, кавалер) і гендерно-нейтральні слова (особа, індивід); фразеологізми – ідіоматичні вирази, що метафорично описують чоловіка (залізна рука в оксамитовій рукавичці, серце лева) та емоційно-забарвлена лексика – прикметники, що виражають ставлення, якості і характеристики чоловіка (мужній, імпульсивний, стриманий).

Важливість такого дослідження полягає в здатності зрозуміти механізми формування гендерних норм у цифрову епоху та знайти шляхи для позитивних змін у сприйнятті гендерних ролей [3].

У підсумку, наше дослідження закладає фундамент для глибокого розуміння взаємозв'язків між мовою, культурою та гендером, вказуючи на необхідність міждисциплінарного підходу для розв'язання питань, пов'язаних з гендерною ідентичністю в сучасному світі [3].

Висновки. У подальших дослідженнях можна зосередитися на порівняльному аналізі гендерних представлень різних культур, вивчення впливу глобалізації на гендерні ідентичності та вербалізації, а також аналіз трансформації гендерних ролей у відповідь на соціальні

зміни. Важливим напрямком є оцінка впливу цифрових медіа на формування та вираження гендерних концептів, зокрема через аналіз соціальних мереж, блогів і інших онлайн платформ, де відбувається вироблення і обмін гендерними ідентичностями.

Список використаних джерел

1. Абрамова Ю. В. Регулятивний потенціал британських прислів'їв як засобів мовного втілення концептів ЧОЛОВІК та ЖІНКА : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2007. 20 с.
2. Алефіренко М. Ф. Методологічні підстави дослідження проблеми вербалізації концепту. *Вісник ВДУ: Сер. «Гуманітарні науки»*, 2004. № 2. С. 60–64.
3. Бехта І. А. Концептосистема англомовного дискурсу постмодернізму. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка. Сер. «Філологічні науки» (Мовознавство)*. Кіровоград, 2010. № 89 (5). С. 167–173.
4. Данькова Т. М. Концепт «любов» та його словесне втілення в індивідуальному стилі А. Ахматової : автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.02.01, 2000. 18 с.
5. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : монографія. Київ : Логос, 2004. 248 с.
6. Горбачук Ю. П. Декілька питань, пов'язаних з визначенням поняття «концепт». Концепт та культура : матер. II Міжнар. наук. конф. 30–31 берез. 2006. Прокоп'євськ: Поліграф-Центр, 2006. С. 289–295
7. Януш Х. Поняття і концепт. Критерії розрізнення. *Studia methodologica*. 2014. № 37. С. 184–190.

Довга Вікторія

Хмельницький національний університет

Бойко Юлія

наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

МОВНА КАРТИНА СВІТУ УКРАЇНЦІВ ТА БРИТАНЦІВ: ДЗЕРКАЛО МІЖ СВІТОМ І ЛЮДИНОЮ

Мова є важливим способом формування та збереження знань про світ. Відображаючи об'єктивний світ у процесі діяльності, за допомогою слів люди фіксують результати отриманих знань, життєвого досвіду. Сукупність цих знань, закріплених у мові, є те, що ми називаємо мовною картиною світу.

ваємо «лінгвістичним проміжним світом», «лінгвістичною моделлю світу» або «мовною картиною світу» (далі – МКС) [1, с. 140].

Метою цієї розвідки є опис та прогнозування найбільш адекватних шляхів передачі мовної картини світу при перекладі як відбитого засобами мови образу свідомості, реальності, моделі інтегрального знання про концептуальну систему уявлень, що репрезентована мовою.

В основі уявлення про мовну (наївну) картину світу лежить теорія В. фон Гумбольдта про «внутрішню форму мови» [5]. Це уявлення розширюють й постулати гіпотези «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра і Б. Уорфа [6; 7]. Більш того, ці ідеї отримали розвиток у неогумбольдтіанській концепції “Zwischenwelt”.

Дослідження МКС було і є важливою проблемою перекладознавства. Відмінності в МКС різних народів спричинені особливостями їх способів життя – характером мислення носіїв цих мов, відмінностями в культурі, які склалися історично, національним менталітетом. У мовних поняттях та категоріях закріплено результати пізнання людиною світу, усвідомлення надбань цивілізаційного завоювання простору і часових параметрів буття. МКС виступає в кожний окремий момент свого історичного розвитку в функції, яка реєструє та інвентаризує все, що накопичено носієм тієї чи іншої мови [4].

Менталітет етносів формує мовне відображення світу, а кожна мова, у свою чергу, по-своєму категоризує світ і є не тільки інструментом його відображення, а й інструментом пізнання. Особистість, сформована у певному лінгвокультурному середовищі, набуває відповідних мовних та ментальних рис, які можуть бути об’єктивовані в рамках кожної з названих дисциплін. Ці риси завжди виражаються у побутовій мові, літературній творчості, масовій культурі [1, с. 150].

Картина світу, що зберігається в свідомості, виражає себе через систему певних символів, насамперед через народний менталітет та художні твори. Аналіз творів мистецтва, які відображають національну картину світу, дозволяє зрозуміти цих людей. Картина світу у художньому творі визначається шляхом вивчення словесно-художніх засобів, вихідних мовних одиниць автора, що ілюструють особисту картину світу, сформовану творцем цього твору.

Досліджувати національно-психологічні особливості – означає виявляти суттєві особливості конкретної культури, бачити, передусім, її національну своєрідність. Так, в українській літературній інтерпретації слово-поняття *хрест* несе передовсім ідею страждання, випробування, важкої і почесної ноші (адже саме на хресті був розп’ятий Ісус Христос). Символ хреста стає узагальненим, об’єднаним образом страдництва [3, с. 77]: *Коли ти самохіть на себе хрест візьмеш, невже він буде важким для тебе?* (Леся Українка);

*Я все життя горів на огнищі людському;
Я все життя неначе бу розп'ятий
За злочин чийсь на хресті.* (О. Олесь)

У значенні «стати для когось випробуванням, що випало на долю» слово-символ *хрест* несе негативне забарвлення.

Переосмислення слова-символу *хрест* ускладнюється, здобуває нових образних нашарувань у сполученнях з іменниками родового відмінку типу слово, правда, віра, любов тощо:

*І на хресті підступних слів і вчинків
Щодня ми розпинаємо Христа!* (В. Крищенко)

Значення символу страждання виразно виявляється у цілій низці стійких зворотів: *іти на хрест* (*йти на смерть, на загибель*); *мов із хреста знятий* «про змучену, хвору людину» – Чого ти така змучена, *ніби із хреста знята?*; *побий мене святий хрест* – «запевнення в правдивості своїх слів», *Та нехай мене святий хрест поб'є*, коли я що вкрав (І. Нечуй-Левицький); *важкий хрест нести* – «переживати великі труднощі»: Проти рожна перти, проти хвиль плисти, Сміло аж до смерті *Хрест важкий нести* (І. Франко).

Отож, основні компоненти символічного значення *хреста* в українців: – «віра», «надія», «любов», «страждання», «випробування», «спасіння» тощо. В англійському дискурсі такого значення *хрест* немає, тож потрібно шукати компенсатори для еквівалентної передачі смислу.

Щодо англійських символів, звернімося, наприклад до хрононімів. Так, *Ash Wednesday* («Попільна среда») – точна дата встановлюється за сонячним і місячним календарями, християнське свято, що означає початок Великого посту (*Lent*). Попільна среда (*nam. Dies Cinerum*) відкриває Великий піст в латинському обряді католицької, англійської і деяких лютеранських церков, що триває 45 днів (або 46 днів – у високосний рік) і закінчується Великоднем. У цей день, відповідно до древнього звичаю, віруючим наноситься на чоло знамення хреста освяченим попелом. В українській християнській традиції такого свята немає, проте існує обряд мирування. Мирування – обряд, під час якого священик помазує людей елеєм, освяченим на литії; миропомазання. Отож, при передачі з однієї мови на іншу зазначених вище символів, які є складниками національної картини світу, можна використовувати або компенсаційні способи перекладу, або ж підшукувати аналоги.

Беручи до уваги все зазначене, можна зробити висновок, що українці й британці – це нації, які мають в культурі й менталітеті немало спільних рис, але набагато більше в національній специфіці є

відмінних характеристик, які при взаємодії цих двох культур потребують особливої уваги тих, хто виконує роль професійних посередників.

Список використаних джерел

1. Бікезіна А. Мовна картина світу: лінгвісториографічний аспект // *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 48. Том 1. 2022. С. 149–154.
2. Гуменний В.В. Відтворення мовної картини світу при перекладі художнього тексту. *Young Scientist*. № 2 (54). February, 2018. С. 189–192.
3. Кононенко Віталій Символи української мови. Івано-Франківськ : Плай. 1996. 270 с.
4. Фадєєва О., Столярова О. Вербалізація мовної картини світу британської літературної казки в українському перекладі https://www.researchgate.net/publication/324758866_Verbalizacia_movnoi_kartini_svitu_britanskoj_literaturnoi_kazki_v_ukrainskomu_perekladі [accessed Apr 8 2024].
5. Humboldt W. On Language, On the Diversity of Human Language Construction and Its Influence on the Mental Development of the Human Species. Edited by Michael Losonsky. Cambridge : England, CUP Publication, 1999. 296 p.
6. Sapir E. Language: An Introduction to the Study of Speech. New York : USA, Harcourt, Brace Publication, 1921. 258 p.
7. Whorf B. Language, thought, and reality: selected writings of Benjamin Lee Whorf [2nd ed.]: Introduction by J. B. Carroll; foreword by S. C. Levinson. (J. B. Carroll, S. C. Levinson, & P. Lee, Eds.). Cambridge, MA : MIT Press, 2012. 448 p.

Клименко Ірина

Хмельницький національний університет

Бойко Юлія

наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО ТИПАЖУ «КОЗАК» ТА КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ПОЛЕ «КОЗАЦЬКА ВДАЧА», «КОЗАЦЬКА ЧЕСТЬ»

Лінгвокультурний типаж «Козак» є одним з ключових образів української ідентичності, який пронизує всі аспекти культури, мови та історії України. Його особливості та значення можна розглядати на різних рівнях, від історичних коренів до сучасного сприйняття. Історичні коріння козацтва, вплив на формування української культурної та національної ідентичності, роль у соціальних, політичних та економічних процесах разом формують унікальний образ як лінгво-

культурного типу, що відображає глибинні цінності, ідеали та історичні досвід українського народу.

Козацький типаж визначається як образ, який втілює у собі ряд характерних рис, які відображаються у фізичних, психологічних та емоційних аспектах, що відображають його як символ відваги, сили та незалежності. Козацький типаж, як лінгвокультурний образ, не лише втілює ці риси у своїй зовнішності та поведінці, але й є символом національного героїзму та самовідданості. Він став втіленням духу боротьби за волю та незалежність, який український народ ніколи не втрачав навіть у найтемніші часи своєї історії.

Українська література та мистецтво відобразили цей образ у своїх творах, прославляючи подвиги козацьких героїв та їхню непохитну віру в перемогу. Козак став не лише героєм книжкових сторінок, але й символом національної гідності та гордості, який живе в серцях українців до сьогоднішнього дня. Отже, козацький образ не лише зберігається у мові та культурі, але й продовжує надихати та об'єднувати український народ у його боротьбі за свободу і незалежність [1, с. 65].

У фольклорі та обрядах козацтво займає особливе місце, вони стали неодмінною частиною національної культури. Козацькі пісні, танці та обряди передають дух козацтва через віки і сприяють збереженню національної спадщини та ідентичності. Усі ці аспекти свідчать про важливість та вплив козацтва на різні сфери українського життя та культури, відображаючи його невмирущу спадщину та значення для сучасного українського суспільства [3, с. 100].

Поняття «козацька вдача» та «козацька честь» переплітаються з багатомісячною історією боротьби та відданості, створюючи неповторний концептуальний ландшафт, який пронизує суть української душі. На перший погляд, ці поняття можуть здатися лише архаїчними виразами минулого, але насправді вони є важливими стовпами української ідентичності, відображаючи національну гідність і моральні цінності народу.

Козацтво, як військово-політична організація, вирізнялося своєрідними моральними цінностями та принципами, що стали в основу понять «козацька вдача» та «козацька честь». У період еволюції козацтва вони отримали різноманітні відтінки та спектр значень, відображаючи не лише військову вправність та відвагу, але й моральні якості, які є не менш важливими для козацької спільноти. Під час великих битв і війн, які відбувалися на українських землях, «козацька вдача» виявлялася в непохитній вірі у перемогу, сміливості та відвазі у вирішальні моменти. «Козацька честь» же визначалася відданістю високим моральним принципам, що передбачалися традиціями і кодексом честі.

Українська культура та література зберегли й розвинули поняття «козацька вдача» та «козацька честь», надаючи їм нових смислів

та відтінків. У сучасних творах, фільмах та мистецтві «козацька вдача» і «козацька честь» часто використовуються для відображення якостей українського народу: сміливості, відваги, чесності та невідступності перед викликами часу. Таким чином, «козацька вдача» та «козацька честь» залишаються не лише важливими символами минулого, а й актуальними поняттями, які надихають та мотивують українське суспільство до саморозвитку, відваги і гідності сьогодні. Ці символи та образи не лише зберігають спадщину минулого, а й надихають на нові досягнення та самовдосконалення. Один з найвідоміших символів, пов'язаних з козацтвом, є знаменитий червоний колір, що став символом крові, відваги і героїзму. Іншим популярним символом є зброя козаків, зокрема, шабля та булава, які є відображенням військової сили та влади, а також символізують відвагу та захистництво. У сучасній культурі вони можуть виявлятися як частини національних символів, пам'ятники чи художні образи у фільмах та мистецтві [2, с. 29].

Розглянувши поняття «козацька вдача» та «козацька честь» у сучасному контексті, можна побачити їхню універсальність та актуальність для українського суспільства. Вони не лише відображають історичну спадщину козацтва, а й є ключовими складовими для формування національної ідентичності та моральних цінностей. Такі поняття, як відвага, справедливість, вірність та самовідданість, відображені в «козацькій вдачі» та «козацькій честі», стали важливими в українському суспільстві як символи національного героїзму та духовної сили. Тому їх використання в різних сферах життя сприяє не лише збереженню культурної спадщини, але й зміцненню національного самоприйняття та формуванню позитивних цінностей серед українців.

Список використаних джерел

1. Мельничук С. М. Лінгвокультурний аналіз текстів про козацтво. Луцьк, 2013. 220 с.
2. Нестеренко М. П. Лінгвокультурний аспект перекладу історичних документів про козаків. Харків, 2014. 346 с.
3. Шевченко Н. К. Лінгвокультурологічні аспекти перекладу історичних романів про козаків. Львів, 2003. 215 с.

Коруняк Вікторія

Хмельницький національний університет

Ємець Олександр

наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

СЕМАНТИЧНІ ВИДИ ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКІВ

ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

Постановка проблеми. Семантична специфіка заголовка полягає в тому, що він одночасно конкретизує та узагальнює зміст, відображаючи події реального світу. Специфічний стиль заголовків періодичних видань може призвести до певних викликів під час перекладу. Семантиці та структурі заголовків приділяли увагу у своїх працях такі науковці, як А.М. Коваленко, В. А. Кухаренко, М. М. Ткаченко та ін.

Мета дослідження полягає в аналізі стилістичних особливостей газетних заголовків на основі прикладів з англійських та українських ЗМІ та вивченні підходів до їх перекладів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заголовки відображають тему всієї статті або тексту, його основну думку або будь-яку тезу, що розвиває її. Науковці виділяють декілька семантичних типів заголовків:

а) номінативний заголовок зазвичай включає групу іменників та містить оцінку новини і супроводжується підзаголовком. Текст розкривається у вигляді імен та знаків. Наприклад, заголовок газети «The Times» *African Soul: Cape Verde – Африканська душа: Кабо-Верде*. Ми переклали дослівно, а географічну назву передали відповідним еквівалентом за допомогою транслітерації;

б) предикативний заголовок узагальнює основну тему тексту. Він описує тему тексту прямо й не використовує образи, символи або парадокси [1, с. 48]. Предикативний заголовок газети «Дзеркало тижня» *США виступає проти Китаю – The US opposes China* був перекладений за допомогою модуляції. Інший заголовок тижневика «The Leadership Conference» *Trump Administration Civil and Human Rights Rollbacks – Адміністрація Трампа відмовляється від громадянських прав і прав людини*, включає іменникові кластери, які були перекладені за допомогою морфологічної та лексичної заміни;

в) **образний заголовок – тип заголовка, що не описує тему тексту прямо, а натомість створює асоціативний ряд.** Для створення образно-творчого заголовка можна використовувати метафори, епітети, гіперболи, іронію або гру слів. Образний заголовок з газети «УП життя»: *Армія – школа життя, в яку краще не ходити? – The army is a school of life, which is better not to go to?* містить розгорнуту метафору «армія – школа». У перекладі збережена метафоричність заголовка;

г) алюзивний заголовок містить посилання або натяки на певні події, особистостей, літературні твори, культурні аспекти або інші елементи, що можуть бути зрозумілі лише тим, хто знайомий з відповідним контекстом чи культурою [3, с. 86]. Заголовок журналу «The

Lancet» *To treat or not to treat... – Лікувати чи не лікувати...*, що є алюзією на відому драму Вільяма Шекспіра, ми відтворили дослівно;

г) символічний заголовок використовує символи для представлення теми тексту. Цей тип заголовків не описує тему прямо, а натомість використовує образи, які мають глибше значення. Прикладом стилістичного заголовка є назва статті газети «Gazeta.UA» *Зелені ще не почали, а вже програють – Volodymyr Zelenskyi's party has not started yet, but is already losing*. Так як англomовному читачеві вираз «зелені» не є знайомим, у перекладі воно було перекладене за допомогою модуляції;

д) парадоксальний заголовок – тип заголовка, який використовує парадокс, щоб зацікавити читача та змусити його замислитися. Він кидає виклик очікуванням читача та змушує його по новому поглянути на тему тексту [4, с. 60]. В перекладі заголовка *When the silence is deafening. – Коли тиша оглушлива*, ми повністю відтворили парадокс;

е) інформаційно-концептуальний заголовок утворюється завдяки ключовим словам, дієсловом, питанням, цитатам. Наприклад: *Війна в Україні: 100 днів опору – War in Ukraine: 100 days of resistance*.

За класифікацією Л. Б. Бойко, можна виділити чотири основні методи відтворення заголовків в перекладі [2, с. 56].

Перший спосіб – аутентичне відтворення. Це передача заголовка у тому ж вигляді, в якому він існував у мові оригіналу. Таким способом було перекладено заголовок газети «New York Times» *Carte blanche – Карм-блани*.

Другим способом є повно-еквівалентний переклад, що використовується для максимально точного відтворення сенсу оригіналу, зберігаючи лексичну, стилістичну та граматичну структуру мови джерела. Наприклад: *Conflict in Ukraine: Inside the Chaos of War. – Конфлікт в Україні: посеред хаосу війни*.

Частково-еквівалентний переклад використовується у випадках, коли перекладач змушений працювати з граматичними або лексичними замінами через мовні розбіжності та структурні вимоги. Заголовок статті «Європейська правда» *Ukraine Clashes with the Belgian Foreign Minister over a Visit to the Occupied Peninsula. – Як глава МЗС Бельгії відмовляється вибачатися за візит у окупований Крим*, було перекладено за допомогою модуляції.

Четвертий спосіб – повна заміна одного заголовка на інший під час перекладу з мови оригіналу на рідну мову. Наприклад: *Looking forward to a move Down Under. – Нове життя Австралії*.

Повно-еквівалентний та частково-еквівалентний переклади є найпоширенішими способами перекладу газетних заголовків. Повно-еквівалентному перекладу підлягають номінативні та предикативні за-

головки. Частково-еквівалентний переклад включає будь-які заміни, перестановки, додавання чи вилучення, які пояснюються мовними різницями, вимогами структури або особливостями стилю автора. Повна заміна – це менш розповсюджений спосіб перекладу і його використання значною мірою залежить від індивідуального стилю й уподобань перекладача [3, с. 29].

Висновки. Отже, розуміння газетних заголовків може бути ускладненим через порушення мовних норм і недостатнім розумінням реалій, культури та фразеології країни. Перекладач має враховувати прагматичний контекст та семантичну специфіку заголовка для забезпечення його ефективної передачі у цільовій мові.

Список використаних джерел

1. Карпчук Н. П. Адресованість в офіційному та неофіційному англomовному дискурсі : монографія. *Волинський державний університет ім. Лесі Українки*. Луцьк: РВВ «Вежа», 2006. 159 с.
2. Бойко Л. Б. Особливості функціонування назв у текстах з різними комунікативними завданнями. дис. канд. філол. наук. ОДУ ім. І. І. Мечнікова. Одеса, 2019. 14 с.
3. Коваленко А. М. Комунікативні особливості заголовка журнального мікротексту-повідомлення : зб. наук. праць *Філологічні науки*. Суми : вид-во СДПУ ім. А. С. Макаренка. 1999. С. 209–216.
4. Ємець О. В. Стилiстика англійської мови та аналіз тексту : дис. канд. філол. наук. Хмельницький, 2017. 84 с.

Макарова Аліна

Хмельницький національний університет

Бойко Юлія

наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

СИНТАКСИЧНИЙ КОНЦЕПТ У СУЧАСНИХ КОГНІТИВНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Антропоцентрична парадигма мовознавства останньої третини ХХ та початку ХХІ ст. сприяла формуванню когнітивної лінгвістики, представники якої зосереджені на виявленні концептів як ментальних утворень і їх реалізації вербальними та невербальними засобами. При досить активному науковому інтересі до лексичних та фразеологічних концептів синтаксичним їх репрезентантам приділяється поки недостатньо уваги, що й формує **актуальність** нашого дослідження.

Представники когнітивної лінгвістики вважають, що кожна мова відображає певну систему концептів, за допомогою якої носії мови сприймають, структурують, класифікують та інтерпретують потік інформації, що надходить з навколишнього світу. Вступаючи у різноманітні відносини, концепти формують систему ментальних образів. Сукупність концептів утворює концептосферу, на основі якої можна окреслити ментальні моделі дійсності, що відображаються в мовній свідомості і у мові конкретних носіїв [2].

Синтаксичні концепти вже давно привертали увагу дослідників, фігуруючи у різних працях під різними назвами (ТИПОВИЙ ЗМІСТ; ТИПОВЕ ЗНАЧЕННЯ; СХЕМА; СЕМАНТИЧНА МОДЕЛЬ; СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА тощо) [1–9].

Теорія синтаксичних концептів певною мірою опирається на положення концептуальної семантики Р. Джекендоффа, який стверджував, що «концепти, які репрезентовані пропозицією можуть бути описані на основі певного набору ментальних примітивів» [8]. Основою для всіх подальших досліджень у цій сфері стали праці А. Голдберга, В. Крофта, Т. Гівона, Л. Телмі [5–7; 9], а також дослідження Ю. Бойко [1;2]; І. Карамішевої [3], Н. Корольової [4] та ін. науковців.

Дослідниці припускають, що кожне висловлювання містить в собі ПОЗИЦІЙНУ СХЕМУ, яка відображає денотативну ситуацію, про яку йде мова, так звану ПРОПОЗИЦІЮ. ПРОПОЗИЦІЯ складається з окремих компонентів смислу – *актантів* та *ситуантів* – і *відношень між ними*. Автори зазначають, що «для тих СМИСЛІВ, які висловлюються досить часто, виробляються спеціальні формальні засоби. Такими засобами заповнюються позиції, що представляють суб'єкт і предикат судження. Узагальнені смисли – пропозиції, зафіксовані конкретними словоформами, стають вже мовними, категоріально-системними ПРОПОЗИЦІЯМИ» [1]. Одночасно підкреслюється те, що в пропозиції немає ні головних, ні другорядних компонентів. До таких компонентів належать, наприклад, *діяч, дія, інструмент, об'єкт дії, час, місце дії* тощо). В плані вираження ПРОПОЗИЦІЯ може бути передана різними способами: різними лексичними одиницями (синонімами) або різними синтаксичними структурами [4]. Основою ПРОПОЗИЦІЇ є предикат, що зумовлює кількість компонентів на позначення предметів чи відношень між ними та визначає їх семантичні функції. Першою та вихідною умовою утворення смислу ПРОПОЗИЦІЇ є *семантична значущість термінів пропозиції*. Концентрована у структурній схемі простого речення типова пропозиція належить до семантичного простору мови. ПРОПОЗИЦІЯ певного висловлювання містить конкретні лексичні одиниці, тоді як ТИПОВА ПРОПОЗИЦІЯ окреслює клас вислов-

лювань і відображає не окрему ситуацію, а певний її тип. Тип тієї чи іншої ситуації реалізується як один із виділених свідомістю людини класів відношень, для позначення якого у мові вироблена конкретна СТРУКТУРНА СХЕМА РЕЧЕННЯ.

У пошуках моделей глибинних структур були визначені категорії позиційних схем висловлювань і категорія ПРОПОЗИЦІЇ – мисленнєвої картини ситуації, що описується у висловленні. У складі ПРОПОЗИЦІЙ були встановлені ТИПОВІ ПРОПОЗИЦІЇ, для вираження яких в кожній мові є стійкі і постійно відтворювані структурні схеми простого речення типу: *хто/що знаходиться десь; хто є якийсь; хто/що переміщується кудись; хто робить що* тощо. Типові пропозиції, що отримали закріплення у стійкій структурній схемі можуть набувати значення СИНТАКСИЧНОГО КОНЦЕПТУ.

Важливим є вивчення синтаксичних концептів не лише в межах однієї мови; вони можуть зробити певний внесок й у розв'язання суперечливих питань теорії міжкультурної комунікації та перекладу. Адже у зіставних дослідження мов склалась досить цікава та не проста ситуація із вибором еталону для зіставлення синтаксичних структур. Пошуки, прийомів і методик зіставлення синтаксичних конструкцій англійської та української мов ведуться досить давно. Тим не менш ефективних технік, які б зіставляли хоча б окремі конструкції, практично не існує. Стає все більш очевидно, що потрібно виявляти глибинні структури, які маніфестують систему кожної мови зокрема, і надалі вже зіставляти окремі, потрібні для певних цілей фрагменти.

Отже, перспективним тут є вивчення граматичних концептів (зокрема синтаксичних), які містять суттєву частину концептуальної інформації різного рівня складності. Важливим є також вироблення методики аналізу синтаксичних концептів, яка матиме свою специфіку у порівнянні з концептами, що вербалізуються лексично.

Список використаних джерел

1. Бойко Ю. П. Когнітивне моделювання складнопідрядного речення : зб. наук. праць. *Нова філологія*. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. № 52. С. 121–125.
2. Бойко Ю. П. Синтаксичний концепт та фрейм у структурі гіпотаксису: семантико-когнітивний аспект. *Наук. вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Романо-германська філологія*. Методика викладання іноземних мов : зб. наук. праць / наук. ред. І. С. Шевченко. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. Вип. 69. С. 49–56.
3. Карамішева І. Б. «Синтаксичний концепт» як Tertium COMPARATIONIS у контрастивному вивченні синтаксичних структур : наук. за-

писки : у 2 ч. Сер. : *Філологічні науки мовознавство. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка*, 2012. Вип. 105. С. 128–132.

4. Корольова Н. Синтаксичний концепт у сучасних лінгвістичних дослідженнях

5. Croft W. *Radical Construction Grammar. Syntactic theory in typological perspective*. New York : Oxford Univ. Press, 2001. 445 p.

6. Givon T. *Syntax*. Amsterdam; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2001. Vol. 1. 519 p.

7. Goldberg A. E. *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. London : The University of Chicago Press, Ltd., 1992. 265 p.

8. Jackendoff R. *Foundations of Language. Brain, Meaning, Grammar, Evolution*. New York : OUP, 2002. 477 p.

9. Talmy L. *Toward a Cognitive Semantics. Concept Structuring Systems*. Vol. 1. Cambridge, Massachusetts : The MIT Press, 2000. 495 p.

Магась Любов

Хмельницький національний університет

Бойко Юлія

наук. керівник, д-р філол. наук, проф.

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ У ДІАЛОЗІ КУЛЬТУР

Сьогодні у такий непростий час комунікація між народами є одною з найважливіших складових порозуміння та уникнення конфліктів. Проте, варто не лише дотримуватись правил етикету, а і донести інформацію у правильному сенсі. Міжкультурна комунікація – одне із головних питань лінгвістики та основ теорій мовної комунікації. Ця наука розвивається на основі діалогу культур.

Робота перекладача є одною із найскладніших у світі, адже саме перекладач є провідником діалогів культур і становлення зв'язку між мовцями потрапляючи в інше культурно-мовне середовище та в інший світ цінностей і законів спілкування [1, с. 251]. Якісний, чіткий, зрозумілий переклад – значна запорука успіху у досягненні прогресу в аспекті міжкультурної комунікації.

Важливим чинником міжкультурної комунікації є саме переклад, оскільки він передбачає подолання культурної прірви між людьми, які беруть участь у спілкуванні і спрямований на забезпечення їх порозуміння. Саме переклад є тим чинником, який руйнує міжмовний та міжкультурний бар'єр. Багато сучасних лінгвістів вважають, що існує ще одне більш широке поняття, ніж переклад, а саме поняття двомов-

ної комунікації. Головне місце у цьому процесі належить мовному посередництву, до якого відносять переклад, реферування, переказ та інші адаптовані перекладання [3, с. 80].

Під час відтворення перекладу з іноземної мови існують певні перешкоди, одна з яких – безеквівалентність. Міжкультурна комунікація завжди передбачає пізнання інших мов і культур і супроводжується відкриттям нових реалій, які відсутні в рідній культурі. Чужою мовою важко пояснити національно-специфічні явища, які в ній не мають прямих відповідників. Такі слова становлять безеквівалентну лексику і фразеологію та є специфічною фоновою інформацією, знання якої допомагає пізнати інші культури [2, с. 188].

Знання, які закарбовані у словах-реаліях або інших мовних одиницях (фразеологізмах, приказах тощо) у лінгвокультурології та країнознавстві називають фонowymi [2, с. 191]. При передачі особливих виразів, назв або явищах, перекладачу слід бути обачним та підготовленим перед комунікацією із представниками різних культур.

Ще одною, не менш поширеною проблемою перекладача є інтерференція, як і на фонетичному, так і на лексичному рівнях мови. Не усі досвідчені фахівці можуть позбутись рідного акценту – через це і виникають проблеми із розумінням певних слів. Вимова специфічних літер або складів, інтонація – все це є проблемами фонетичної інтерференції. Для успішного міжкультурного перекладу важливо мати ретельне розуміння фонетичних особливостей обох мов, вміння адаптувати вимову іншої мови до мови аудиторії і враховувати культурні нюанси, пов'язані з мовленням і акцентами.

Семантика – одна із найважливіших аспектів передачі правильного і точного перекладу іноземцям. Якщо проаналізувати лексичні паралелі в перетині обох аспектів, тобто в тому об'єктивно нерозчленованому вигляді, в якому слово існує в системі мови і мовлення, а отже, у мовній свідомості людей, то навряд чи знайдеться навіть два однакових слова в будь-яких мовах [2, с. 145]. Наприклад, одне слово в одній мові може мати ширший або вужчий спектр значень, ніж відповідне слово в іншій мові, що може призвести до непорозуміння.

Отже, можемо зробити наступний висновок. Діалог культур сприяє встановленню зв'язків та розвитку співробітництва між різними народами та мовами, а саме перекладач – відповідає за вдалу взаємодію. Перекладачі стежать за тим, щоб передати не лише слова, але й смисл, нюанси та інтонацію мовлення. Вони враховують культурні аспекти та контекст, щоб забезпечити точність та належну інтерпретацію повідомлень. Саме через виразний та розбірливий переклад, іноземці зрозуміють нас та матимуть на меті співпрацю. Не варто забу-

вати про складності цього процесу. Запорукою успіху міжкультурної комунікації є фонові знання, вільне володіння семантичною складовою мови та правильна передача реалій з однієї мови на іншу.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 344 с.
2. Манакін В. М. Мова і міжкультурна. Київ : «Академія», 2012. 288 с.
3. Чередник Л. А. Роль перекладу в кроскультурній комунікації. канд. філ. наук, доц. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2021. № 51. Т. 3. 78 с.

Процюк Юлія, Дикий В'ячеслав

Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юзькова.

Нагорна Ольга

наук. керівник, д-р. пед. наук, доц.

EXTRALINGUISTIC PECULIARITIES OF CULTURAL-SPECIFIC ITEMS TRANSLATION IN LITERARY TEXTS

Translation plays a crucial role for bridging language barriers and facilitating communication across diverse cultures. However, the complexity of translating text from one language to another extends beyond linguistic proficiency, necessitating a deep understanding of cultural contexts.

The aim of this study is to analyse the problems met when translating culture-specific items.

Different names, or terms, are applied by scholars to denominate this concept of cultural references; slightly different definitions are provided. Many scientists and linguists have tried to define words or phrases that belong to the culture, however, even the name of the concept is not clearly defined. Some scholars adopt the term “culture-specific item”, others choose cultural words or culture-bound phenomena. Other widely recognized terms are realia [2]. The term “culture-specific item” is going to be used in this study as the fundamental term.

The thesis delves into the importance of cultural understanding in translation, as language is a product of culture. Outlining the interconnection of language and culture facilitates cross-cultural communication.

The relationship between language and culture is intricate, with language both reflecting and transmitting extralinguistic peculiarities of CSI (cultural-specific items). For instance, certain languages possess the words that are inherently tied to their cultural heritage have specific peculiarities in translation [3].

Cultural differences significantly impact the translation process, presenting challenges for translators to accurately convey the meaning of the source text while ensuring cultural appropriateness for the target audience. A lack of cultural understanding can lead to literal translations that distort or misrepresent the intended message. Therefore, translators must possess cultural competence to navigate these complexities and produce translations that are both accurate and culturally sensitive. In essence, cultural understanding is paramount in translation to overcome the challenges posed by cultural differences and ensure effective communication across linguistic and cultural boundaries [3].

Cultural-specific items have been translated in a various ways. Taking a closer look at the study that was conducted by Ana Sentov, the assumption can be made that a lot of translators used localization, or generalization as their way of translation of CSI [1, p. 314].

In the article “Translating culture-specific items in literary texts: problems and strategies in students’ translations” the author illustrates the expamples taken from the Stephen King’s literary work “The Gingerbread girl”. The results of the conducted research by Ana Sentov demonstrate that the pattern is seen as following: that the most widely used methods to translate cultural-specific units are Localization (46 %), followed by Generalization (24 %) and Transformation (13 %). For example, such cultural-specific items as “*Toughskins*”, which means a line of children’s jeans in the US, marketed for their durability, and “*shell tops*” meaning a type of sleeveless blouse, have been conveyed using Generalization (10 times). The author states there are popular means of translation of CSI: Generalization + Addition (10 times); Transformation (9 times); Mistranslation (6 times); Localization (3 times); Preservation + Addition (2 times); Transformation + Localization (2 times). “*Grammar school*” which has quite different meaning: a state secondary school in the UK, and another term for elementary school in the US, has been mistranslated using Localization and Generalization (37 times). To convey term “*fifteen foot*” which approximately equals 0,33 meters Localization (31 times); Transformation (5 times); Preservation (4 times); Mistranslation (3 times); Omission (1 time) have been conducted [1, p. 314].

In the realm of translation when encountering cultural-specific items, it becomes increasingly apparent that a nuanced understanding of the cultural context is vital. Despite the common reliance on techniques such as localization, generalization, or transformation, their non-selective application may fall short in accurately conveying the essence of CSI. The misunderstanding of CSI makes the translators analyze the intricacies of culture on the deeper level.

The results emphasise the need for translators to possess cultural competence and sensitivity in order to overcome cultural barriers and achieve accurate and effective translations. Comprehension of cultural context enhances cross-cultural communication and promotes mutual understanding in the global world.

References

1. Ana Sentov. Translating culture-specific items in literary texts: problems and strategies in students' translations. URL: https://www.researchgate.net/publication/339206714_Translating_Culture-Specific_Items_in_Literary_Texts_Problems_and_Strategies_in_Students'_Translations
2. Diana Blažytė. Culture-Specific Items (CSI) and their Translation Strategies in Martin Lindstrom's Brand Sense. URL: <https://www.studocu.com/it/document/universita-degli-studi-di-salerno/lingue-e-culture-straniere/culture-specific-items-and-their-translation/21101609>
3. Didier Alexis. The Role of Culture in Translation. URL: https://www.academia.edu/32937574/The_Role_of_Culture_in_Translation
4. The Role of Cultural Understanding in Translation. URL: <https://www.daytranslations.com/blog/the-role-of-cultural-understanding-in-translation/>
5. Liudmyla Slavova, Natalia Borysenko, Dariia Demenchuk. American culture-specific items designating status: Translation aspects, 2020.

Успенська Ольга

Хмельницький національний університет

Ємець Олександр

наук. керівник, канд. філол. наук, проф.

МЕДИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ КОРДОНІВ

Постановка проблеми. Медичний переклад, що долає мовні та культурні бар'єри, має важливе значення для забезпечення ефективної комунікації в закладах охорони здоров'я. У роботі розглядається вплив і стратегії, пов'язані з медичним перекладом, досліджується його значення в подоланні мовних і культурних розбіжностей для забезпе-

чення оптимального догляду та лікування за пацієнтами задля досягнення найкращих результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед досліджень, що розглядають питання медичної термінології, важливе місце займають наукові праці таких дослідників, як А. В. Боцман [1], О. Б. Петрова [3], Г. О. Хацер [4], В. Лабов [5], Р. Рені, Г. Г'юз, П. Хакіл та ін. Однак, незважаючи на обширний корпус наявних досліджень, стилістичний аспект використання медичної термінології продовжує залишатися об'єктом уваги.

Метою дослідження є розгляд впливу та стратегій медичного перекладу через мовні та культурні кордони, подолання культурних розбіжностей для забезпечення оптимальної співпраці у сфері медицини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вплив медичного перекладу на комунікацію є значним, оскільки він дає змогу медичним працівникам ефективно доносити важливу інформацію до пацієнтів, які розмовляють різними мовами або належать до різних культурних середовищ. Завдяки точному перекладу медичної термінології, інструкцій і документів, медичний переклад покращує розуміння пацієнтами наданої інформації, підвищує їхню прихильність і довіру до послуг закладів охорони здоров'я.

Переклад медичного контенту через мовні та культурні кордони пов'язаний з низкою проблем, зокрема з мовними нюансами, варіаціями медичної термінології та культурними особливостями. Стратегії подолання цих проблем передбачають залучення кваліфікованих і досвідчених медичних перекладачів, які володіють спеціальними знаннями як медичної термінології, так і культурного контексту. Широке застосування галузевих словників, зокрема словників медичної термінології. Крім того, використання технологій, таких як засоби пам'яті перекладів і машинний переклад, може допомогти оптимізувати процес перекладу, забезпечуючи при цьому точність і послідовність перекладу.

Для здійснення належного перекладу необхідно, щоб перекладач мав додаткову медичну освіту або, принаймні, глибокі знання у відповідній галузі. Однак у сучасному світі це є практично недосяжним. Навіть наявність вузькоспеціалізованих медичних перекладачів – рідкість. Розуміння необхідних базових знань про словотвір та морфологічну структуру термінів може дещо посприяти створенню належного перекладу.

Так, до прикладу, одним з основних джерел поповнення медичної термінології є словоскладання, або основоскладання. Такі компоненти, як «*-phobia*» (наприклад, «*агорафобія*» – *agoraphobia*; «*аква*

фобія» – *aquarphobia*) та «-*mania*» (наприклад, «*пироманія*» – *pyromania*), часто виступають у ролі основи.

Більшість англійських термінів утворені за допомогою грецьких і латинських префіксів, суфіксів і коренів. Наприклад, «*antifat*» – засіб для зменшення жирових відкладень, «*disbrain*» – видалення головного мозку, «*incarnation*» – загоєння тканини, «*interosseous*» – міжкістковий, «*reinfusion*» – реінфузія, «*subclinical*» – субклінічний, «*overbreathing*» – гіпервентиляція, «*uncured*» – невиліковний, «*undertoe*» – подушечка пальців.

Суфіксальна підсистема медичної термінології може бути поділена на такі групи: **a) іменнику + суфікси «-ion», «-er», «-ity», «-ism»** (наприклад, «*паркінсонізм*» – *parkinsonism*); **b) прикметнику + суфікси «-ic», «-al», «-ous»** (наприклад, «*заспокійливий*» – *catastaltic*); **c) дієслова + суфікс «-ate»** (наприклад, «*зв'язувати*» – *catenate*) та ін. [2, с. 53].

Культурна компетентність має першорядне значення в медичному перекладі, оскільки вимагає від перекладача розуміння та адаптації до культурних переконань, цінностей і норм як пацієнтів, так і медичних працівників. Культурно-чутливий переклад гарантує, що медична інформація передається ефективно і з повагою, що сприяє зміцненню довіри і взаєморозуміння між пацієнтами та медичними працівниками.

Крім того, співпраця між медичними працівниками та перекладачами має вирішальне значення для забезпечення точності та релевантності медичних перекладів. Працюючи разом, медичні працівники та перекладачі можуть усунути будь-які двозначності або культурні нюанси в медичному контенті, що в кінцевому підсумку підвищує якість обслуговування пацієнтів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, медичний переклад, незважаючи на мовні та культурні бар'єри, відіграє ключову роль у покращенні комунікації та доступності в галузі охорони здоров'я. Розуміючи вплив медичного перекладу і впроваджуючи ефективні стратегії, медичні організації можуть гарантувати, що всі пацієнти отримають рівноправне та культурно грамотне обслуговування, незалежно від їхнього мовного чи культурного походження.

Дослідники також можуть проводити додаткові дослідження з оптимізації стратегій медичного перекладу для вирішення конкретних викликів, що стикаються з перекладачами. Серед цих викликів можна виділити адаптацію медичних термінів до мовних і культурних контекстів, укладання галузевих словників, ефективне використання технологій у перекладі, а також забезпечення культурної компетентності перекладачів.

Крім того, важливим аспектом подальших досліджень є вивчення впливу медичного перекладу на взаємодію між медичними працівниками та пацієнтами. Дослідники можуть аналізувати, як якість медичного перекладу впливає на взаєморозуміння та довіру між цими сторонами, а також на ефективність та результативність медичного втручання.

Список використаних джерел

1. Боцман А. В. Структурно-семантичні та прагматичні особливості фармацевтичних текстів (на матеріалі англомовних інструкцій до вживання лікарських препаратів): автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04. Київ, 2006. 20 с.
2. Козоріз І. С., Куцак А. Ю. Англійська медична термінологія та її функціонування в текстах різних стилів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 37. Т. 4. С. 52–54.
3. Петрова О. Б. Структурно-семантична характеристика медичної термінології та народних найменувань хвороб в українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 1994. 24 с.
4. Хацер Г. О. Особливості перекладу термінологічної лексики на прикладі текстів медичного спрямування. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки*. 2013. Кн. 3. С. 151–154.
5. Labov W. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: Univ. of Pennsylvania Press, 1972. 344 p.

Зміст

Передмова	3
-----------------	---

Актуальні проблеми галузевого перекладу

Богунова Юлія, Сергєєва Оксана Особливості перекладу українською мовою англійських сленгових виразів	5
Борецька Каміла, Кравець Світлана Актуальні проблеми галузевого перекладу.....	8

Вознюк Анна, Мацюк Олена Особливості перекладу англомовної реклами у сучасних ЗМІ.....	10
Горбатюк Альона, Тарасова Ольга Особливості відтворення аббревіатур б'юті індустрії українською мовою	12
Зелінська Ірина, Ємець Олександр Особливості перекладу екологічної термінології.....	15
Кучерук Анастасія, Сергєєва Оксана Особливості перекладу англійських термінів сфери парфумерії та косметичних засобів	17
Левицька Дар'я, Долинський Євген Особливості перекладу англомовного громадсько-політичного тексту українською мовою	19
Лобуренко Ольга, Левицька Наталія Структурні особливості складних німецьких комп'ютерних термінів та їх переклад на українську мову	22
Льоринс Анастасія, Купчишина Юлія Способи перекладу гендерно-маркованої лексики у сфері дипломатії (на матеріалі міжнародних угод ООН).....	24
Пекарчук Катерина, Долинський Євген Англійські медичні аббревіатури та їх передача українською мовою	27
Разумова Олександра, Сергєєва Оксана Американські неологізми суспільно-політичної сфери та їх переклад на українську мову	30
Сівко Аліна, Левицька Наталія Субстантивация прикметників як спосіб словотворення в німецькій мові.....	32
Устичук Вікторія, Сергєєва Оксана Відтворення в українському перекладі англійських футбольних ідіом.....	34
Чорна Крістіна, Давидюк Юлія Особливості перекладу англомовних рекламних слоганів українською мовою	37
Шакула Дар'я, Ємець Олександр Прийоми перекладу метафоричних термінів в економічних текстах (на матеріалі сучасних англомовних ЗМІ)	40

Питання художнього перекладу

Бартеньєва Ольга, Ємець Олександр Роль когезії у сучасному короткому оповіданні (на матеріалі оповідання девіда ньюкєрка «Whispers»).....	43
Бойко Олександра, Дорофєєва Олена	

Особливості перекладу англомовних каламбурів	46
Боль Катерина, Галайбіда Оксана	
Епітети у творах Вільяма Сомерсета Моєма	48
Вибодовська Анна, Давидюк Юлія	
Відтворення анімалістських фразеологізмів у творах Агати Крісті.....	50
Герасименко Тетяна, Ємець Олександр	
Структура лексичного концепту БЖЕНЕЦЬ: стилістичні аспекти вербалізації	53
Горгулько Юлія, Купчишина Юлія	
Відтворення стилістичних особливостей та функцій оригінальних метафор при перекладі.....	56
Гуцал Катерина, Ємець Олександр	
The Role of Situational and Linguistic Context in The Translation of The Play of Words	53
Дзіблюк Дарія, Давидюк Юлія	
Образ лісу в творчості Ольги Кобилянської: художні тропи та їхнє відтворення в англійському перекладі (на прикладі новели «Битва») ..	61
Ковбасіста Анастасія,	
Ефект висунення римованих елементів та проблематика їх перекладу (на прикладі оповідання Рея Бредбері «There Will Come Soft Rains» («Дощі випадають»))	65
Лавренюк Вікторія, Мазуріна Марта	
Problems of Adaptation in Literary Texts Translation	67
Полукравець Андрій, Давидюк Юлія	
Лінгвістичний аналіз англомовної музики	69
Редько Вікторія, Купчишина Юлія	
Вербалізація концепту СМІЛИВИСТЬ в економічних медійних текстах та особливості його відтворення в англо-українському перекладі.....	72
Сем'янів Олександра, Левицька Наталія	
Лексико-граматичні особливості словотворення в сучасній німецькій мові	74
Стасюк Ірина, Білюк Інна	
Відтворення англомовних термінів українською мовою у романі Люсінди Райлі «Будинок орхідей»	77
Таїбова Венера, Давидюк Юлія	
Персоніфікація образу смерті у поезії Емілі Дікінсон	80
Фарина Анна, Сергєєва Оксана	
Способи перекладу назв творів з англійської на українську.....	82

Міжкультурна комунікація в аспекті перекладу

Бабчинська Анастасія, Макодзьоб Анастасія Reproduction of Linguocultural Semantics of Realia	85
Баран Софія, Кравець Світлана Міжкультурна комунікація в аспекті перекладу	87
Голобородько Артем, Дмитрошкін Денис Адаптація елементів розмовного стилю в аудіовізуальному перекладі (на матеріалі мультсеріалу Love, Death and Robots.....)	89
Городничка Ілона, Дмитрошкін Денис Особливості вербалізації концепту ЧОЛОВІК у перекладі англomовного мемуарного дискурсу	92
Довга Вікторія, Бойко Юлія Мовна картина світу українців та британців: дзеркало між світом і людиною	95
Клименко Ірина, Бойко Юлія Особливості лінгвокультурного типажу «КОЗАК» та концептуальне поле «КОЗАЦЬКА ВДАЧА», «КОЗАЦЬКА ЧЕСТЬ».....	98
Коруняк Вікторія, Ємець Олександр Семантичні види газетних заголовків та способи їх перекладу.....	100
Макарова Аліна, Бойко Юлія Синтаксичний концепт у сучасних когнітивних дослідженнях.....	103
Магась Любов, Бойко Юлія Роль комунікації та перекладу у діалозі культур	105
Процюк Юлія, Дикий В'ячеслав, Нагорна Ольга Extralinguistic Peculiarities of Cultural-Specific Items Translation in Literary Texts	107
Успенська Ольга, Ємець Олександр Медичний переклад як засіб подолання кордонів.....	110

Наукове видання

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І ПЕРЕКЛАД: НАПРЯМИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тези доповідей I Всеукраїнської
студентської науково-практичної конференції,
16–17 квітня 2024 р., м. Хмельницький
(українською та англійською мовами)

Відповідальний за випуск: *Купчишина Ю. А.*

Оформлення обкладинки: *Купчишина Ю. А., Басалюк Л. Р.*

Технічне редагування, коректування і верстка: *Зварич Д. В.*

Підписано до друку 10.05.2024.

Формат 30×42/2. Папір офс. Гарн. Times New Roman.

Друк різнографією. Ум. друк. арк. – 6,77. Обл.-вид. арк. – 6,57.

Тираж 50. Зам. № 29/24

Віддруковано редакційно-видавничим відділом ХНУ.
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1.
Свідоцтво про внесення в Державний реєстр, серія ДК № 4489 від 18.02.2013 р.